

บทที่ 3

การศึกษาและสำรวจชุมชนเมือง นครศรีธรรมราชและภูเก็ต

การศึกษาและสำรวจชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชและภูเก็ตใน
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้แบ่งโครงสร้างของเนื้อหาออกมามีดังต่อไปนี้

- 3.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน*
 - 3.1.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานระดับภาคใต้
 - 3.1.2 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดและชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช
 - 3.1.3 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดและชุมชนเมืองภูเก็ต
- 3.2 การศึกษาและสำรวจชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช
- 3.3 การศึกษาและสำรวจชุมชนเมืองภูเก็ต

* การนำเสนอข้อมูลระดับภาคและระดับจังหวัดในบทนี้ จะเป็นการ
สรุปภาพรวม (Profile) ส่วนการศึกษาละเอียดโปรดดูภาคผนวก ก. ทั้งนี้เพื่อ
จะได้ผลในการเชื่อมโยงเนื้อหาวิทยานิพนธ์ให้เข้าเป้าหมายโดยเร็ว

3.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

3.1.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานระดับภาคใต้

ลักษณะภูมิประเทศ

ภาคใต้เป็นคาบสมุทรยาวแคบ ขนาบด้วยทะเลทั้งสองด้าน มีทิวเขาเป็นแกนกลาง พื้นที่ประมาณร้อยละ 40 เป็นภูเขาและเนินเขา ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกเป็นฝั่งทะเลที่เกิดจากการยกตัวของพื้นทะเล มีลักษณะราบเรียบ มีที่ราบกว้างกว่าชายฝั่งทะเลตะวันตก ชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกเป็นฝั่งทะเลจมเกิดจากการทรุดตัวของเปลือกโลก มีลักษณะว่าแห่งไม่เป็นระเบียบ

ลักษณะภูมิอากาศ

ภาคใต้อยู่ในเขตร้อนชื้นเมืองร้อน มีเพียง 2 ฤดู คือ ฤดูฝนและฤดูร้อน มีปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ยประมาณ 2,400 มิลลิเมตรต่อปี อุณหภูมิตลอดปีไม่เปลี่ยนแปลงมากนักอยู่ในช่วง 25-30 องศาเซลเซียส อากาศมีความชื้นสัมพันธ์โดยเฉลี่ยร้อยละ 80

การใช้ที่ดิน

ภาคใต้มีพื้นที่ทั้งหมด 71,901.341 ตารางกิโลเมตร (44.8 ล้านไร่)

พื้นที่เกษตรกรรม : - นาข้าว ประมาณ 4.3 ล้านไร่

- สวนผลไม้และไม้ยืนต้น ประมาณ 11.8 ล้านไร่
ส่วนใหญ่เป็นสวนเงาะ ลางสาด ขนุน มะม่วงหิมพานต์
กาแฟ มะพร้าว

- ยางพารา ประมาณ 9 ล้านไร่

พื้นที่ป่าไม้ : มีเพียงประมาณร้อยละ 20 ของพื้นที่ทั้งหมด ป่าไม้ส่วนใหญ่เป็นป่าดงดิบ แต่ตามชายฝั่งทะเลโดยเฉพาะชายฝั่งทะเลทางตะวันตกของภาคเป็นป่าชายเลน

การปกครองและประชากร

ภาคใต้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 14 จังหวัด ได้แก่ ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี กระบี่ พังงา ภูเก็ต นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง สงขลา สตูล บัตตานี ยะลา และนราธิวาส มีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้นประมาณ 7 ล้านคน ประชากรเกือบครึ่งหนึ่งอาศัยอยู่ในจังหวัดตอนกลางฝั่งตะวันออกของภาค ได้แก่ นครศรีธรรมราช (1.41 ล้านคน) สงขลา (1.07 ล้านคน) และ สุราษฎร์ธานี (0.73 ล้านคน)

เส้นทางคมนาคม

เส้นทางถนนที่สำคัญคือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 (เพชรเกษม กรุงเทพฯ-สงขลา) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 401 (สุราษฎร์ธานี-สงขลา) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 41 (ชุมพร-พัทลุง) และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 42 (เชื่อมต่อระหว่างจังหวัดชายแดนภาคใต้)

ทางรถไฟส่วนใหญ่จะเลียบฝั่งตะวันออกของภาค มีชุมทางรถไฟที่สำคัญคือ ชุมทางทุ่งสง ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช และชุมทางหาดใหญ่ในเขตจังหวัดสงขลา

ทางเรือมีท่าเรือที่สำคัญในจังหวัดสงขลา สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และภูเก็ต

ทางอากาศ มีสนามบินที่สำคัญคือ สนามบินสุราษฎร์ธานี ภูเก็ต และ สนามบินหาดใหญ่

เศรษฐกิจ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของภาคใต้ขึ้นอยู่กับการผลิตในสาขาการเกษตรเป็นสำคัญ ในระยะ 5-6 ปีที่ผ่านมาการผลิตสาขาการเกษตรมีส่วนประมาณ 1 ใน 3 ของผลิตภัณฑ์ทั้งหมดในภาค รองลงไปได้แก่การค้าส่งและการค้าปลีกมีส่วนประมาณ 1 ใน 5 ของผลิตภัณฑ์ทั้งหมดในภาค การบริการเป็นสาขาการผลิตที่สำคัญเป็นอันดับ 3 โดยมีสัดส่วนประมาณ 1 ใน 10 ของผลิตภัณฑ์ทั้งหมดในภาค

3.1.2 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดและชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช

ที่ตั้งและลักษณะภูมิประเทศ

นครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่บริเวณตอนกลางชายฝั่งทะเล ตะวันออกของภาคใต้ มีพื้นที่ทั้งหมด 1,021.492 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ทาง ตะวันออกของจังหวัดเป็นที่ราบชายฝั่งทะเล ยาวประมาณ 200 กิโลเมตร มี สันทรายทอดตัวไปในแนวเหนือ-ใต้ตามความยาวของที่ราบดังกล่าว บนสันทรายนี้ได้ เป็นที่ตั้งของตัวชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช ตอนกลางของพื้นที่จังหวัดมีลักษณะ เป็นเทือกเขาป่าทึบ แหล่งต้นน้ำลำธารหลายสาย ทางตะวันตกเป็นเขตที่ราบเชิง เขา เป็นป่าไม้และเขตที่มีการปลูกยางพารา สวนผลไม้หลายชนิด

สภาพภูมิอากาศ

นครศรีธรรมราชอยู่ในเขตภูมิอากาศแบบมรสุมเมืองร้อน มี 2 ฤดูคือ ฤดูฝน กับฤดูร้อน ฤดูฝนช่วงแรกเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม เป็น ช่วงที่ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่าน ช่วงที่สองระหว่างเดือนตุลาคมถึงมกราคม ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือที่พัดผ่านอ่าวไทยทำให้มีฝนตกชุก สำหรับฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน

ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์

นครศรีธรรมราชเป็นเมืองที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน จากหลักฐาน ที่สืบค้นได้ย้อนไปถึงยุคหินกลาง (ประมาณ 11,000-8,350 ปีล่วงมาแล้ว) ได้มีการค้นพบเครื่องมือหินและภาชนะดินเผาแสดงถึงการเกิดขึ้นของชุมชน ใน พุทธศตวรรษที่ 7-8 (1,900-1,800 ปีในอดีต) นครศรีธรรมราชเริ่มมีความ เจริญเป็นที่รู้จักในหมู่นักเดินเรือชาวอินเดีย อาหรับ จีน และต่อมาานครศรีธรรมราช ได้รับอิทธิพลศาสนาพราหมณ์ พุทธศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อจาก อินเดีย ในพุทธศตวรรษที่ 17-19 (900-700 ปีล่วงแล้ว) นครศรีธรรมราชมี ความเจริญสูงสุดภายใต้การปกครองของราชวงศ์ศรีธรรมมาราชราช ได้ปกครอง หัวเมืองรายรอบ 12 เมือง เรียกว่า "เมืองสิบสองนักษัตร" นครศรีธรรมราช

เป็นจุดพักถ่ายซื้อขายสินค้า ระหว่างตะวันออกกับตะวันตก เป็นชุมชนศูนย์กลาง
กลางที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธองค์ พุทธศาสนาลัทธิลังกา
วงศ์ถูกสถาปนาขึ้นอย่างมั่นคงและได้ถ่ายทอดไปยังหัวเมืองอื่นๆ รวมทั้งสุโขทัย
ซึ่งในเวลาหนึ่งเพิ่งเริ่มก่อตัวเป็นราชธานี พุทธศตวรรษที่ 20-23 สมัยสุโขทัย
รุ่งเรืองอยู่นั้น นครศรีธรรมราชมีบทบาทในการเผยแพร่พุทธศาสนาและการ
ประดิษฐ์อักษรต่อสุโขทัยมาก ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี นครศรีธรรมราช
เสื่อมอำนาจลงและเข้ามารวมอยู่ในอำนาจของกรุงศรีอยุธยา มีบางครั้งที่มีความ
ขัดแย้งในกรุงศรีอยุธยาหรือเกิดสงครามกับพม่า นครศรีธรรมราชได้ตั้งตนเป็น
อิสระ คือในสมัยพระเจ้าปราสาททองและพระเจ้าเพ็ชรราชา จนกระทั่งเสีย
กรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ. 2310 นครศรีธรรมราชได้ตั้งตนเป็นใหญ่ขึ้นในนาม
"ชุมนุมเจ้านครศรีธรรมราช" แต่ในสมัยธนบุรีก็เข้ามารวมอยู่ในอำนาจของ
กรุงธนบุรี จนกระทั่งกลายมาเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยในปัจจุบัน

วิเคราะห์ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของนครศรีธรรมราช

พัฒนาการความเป็นเมืองของนครศรีธรรมราชเริ่มมาจากชุมชนที่ตั้งอยู่
กระจัดกระจาย เมื่อมีการติดต่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันระหว่างชุมชน ชุมชนใน
นครศรีธรรมราชเริ่มพัฒนาเป็นชุมชนเมืองและเริ่มมีความเจริญเป็นที่รู้จักกันในหมู่
นักเดินเรือและพ่อค้าชาวอินเดีย อาหรับ และจีน ในช่วง พ.ศ. 600-700 การ
ติดต่อสัมพันธ์กับชาวต่างชาติทำให้นครศรีธรรมราชได้รับอิทธิพลจากภายนอกมา
ขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากอินเดียทำให้ศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ ตลอด
จน ความเชื่อ ภาษา ประเพณี และการปกครอง กลายเป็นพื้นฐานทางวัฒนธรรม
ของนครศรีธรรมราชมาจนปัจจุบัน ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 17-19 เป็นช่วงที่
นครศรีธรรมราชเจริญสูงสุด ปัจจัยสำคัญของความเจริญรุ่งเรืองน่าจะมาจากการ

เป็นสถานีการค้าสำคัญของคาบสมุทร เป็นจุดพัก ซื้อขายสินค้าระหว่างตะวันออกกับตะวันตกที่ดีที่สุดเวลานั้น ประกอบกับเป็นศูนย์กลางที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธองค์ ทำให้ผู้ศรัทธาเลื่อมใสในพุทธศาสนาอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในนครศรีธรรมราชอย่างหนาแน่น จนกระทั่งพุทธศตวรรษที่ 20-23 นครศรีธรรมราชได้ถ่ายทอดพุทธศาสนา และเผยแพร่วัฒนธรรมทางภาษาไปสู่สุโขทัย ในสมัยกรุงศรีอยุธยา นครศรีธรรมราชก็เสื่อมอำนาจลง และเข้ามารวมอยู่ในอำนาจของกรุงศรีอยุธยา ประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราชตั้งแต่นั้นมาก็ควบคู่ไปกับประวัติศาสตร์ของชาติไทย เพราะกลายเป็นเมืองหนึ่งของไทยมาจนปัจจุบัน

หลักฐานและประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนานได้ก่อให้เกิดบูรณาการทางวัฒนธรรมประเพณี สิ่งก่อสร้างสถาปัตยกรรมของนครศรีธรรมราช ในทางกลับกันสิ่งเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นภาพวิวัฒนาการของ เมืองนครศรีธรรมราช และถ้าหากพิจารณากันทางผังเมืองแล้ว ความเป็นเมืองเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของนครศรีธรรมราช

ภายใต้สมมุติฐานที่ว่า คนไทยโดยทั่วไปเคยทราบประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติไทยหรือนับถือพุทธศาสนา หรือเคยเห็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ อย่างเช่น เจดีย์ กำแพงเมือง วัด ปราสาทหิน พระราชวัง ฯลฯ เมื่อกล่าวถึงคำว่าเมืองโบราณ เรามักจะนึกกันถึงภาพของเจดีย์ วัด กำแพงเมือง ปราสาทหิน พระราชวัง ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะถูกดึงเข้าไปเกี่ยวพันในมรดกอันอยู่เสมอกันที่เรานึกกันถึงว่า นครศรีธรรมราชเป็นเมืองเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน

สภาพสังคม

นครศรีธรรมราชแบ่งการปกครองออกเป็น 16 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ มีเทศบาล 3 แห่ง สุขาภิบาล 17 แห่ง มีจำนวนประชากรจากสถิติปี พ.ศ. 2532 1,411,966 คน ประชากรมีอัตราการเพิ่มร้อยละ 1.61 ประชากรร้อยละ 88 นับถือพุทธศาสนา ร้อยละ 11 นับถือศาสนาอิสลาม ที่เหลือนับถือศาสนาคริสต์และอื่น ๆ ชาวนครศรีธรรมราชมีเทศกาลประเพณีที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์แทบทุกเดือนแต่เทศกาลงานประเพณีที่เด่นชัดคืองานบุญสารทเดือนสิบ

โครงสร้างทางสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

การคมนาคมภายในจังหวัดส่วนใหญ่ใช้เส้นทางถนน แต่ก็มีทางรถไฟ สนามบินและท่าเรือ ติดต่อระหว่างจังหวัด การบริการสาธารณสุขส่วนใหญ่เป็นบริการของรัฐ การศึกษาภายในจังหวัดเป็นสถานศึกษาระดับประถมและมัธยมศึกษาเกือบทั้งหมด แต่ก็มีวิทยาลัยครู วิทยาลัยอาชีวศึกษา และกำลังจะมีมหาวิทยาลัยจัดตั้งขึ้น การไฟฟ้าสามารถผลิตไฟฟ้าเพียงพอสำหรับการใช้ภายในจังหวัด แต่การประปามีปัญหาการขาดแคลนน้ำในชุมชนต่างอำเภอช่วงฤดูแล้ง

สภาพเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจของนครศรีธรรมราชขึ้นอยู่กับภาคเกษตรกรรมเป็นสำคัญ พืชเศรษฐกิจได้แก่ ยางพารา ข้าว กาแฟ มะพร้าว และผลไม้ต่างๆ แต่ประสิทธิภาพในการผลิตยังไม่ดีพอเนื่องจาก เกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงนิยมใช้วิธีการเพาะปลูกแบบดั้งเดิม ส่วนการเลี้ยงสัตว์มีการเลี้ยงโค กระบือ สุกร เป็ด ไข่ไก่ และการเพาะเลี้ยงกุ้งตามชายฝั่งทะเล นอกจากนี้การที่มีพื้นที่ชายฝั่งทะเลยาวกว่า 200 กิโลเมตร ทำให้มีการประมงกระจายอยู่ตามแนวฝั่งทะเล อุตสาหกรรมในจังหวัดส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กจำนวนมาก กระจุกกระจายและใช้เงินทุนไม่มากนัก มักใช้ผลิตผลทางเกษตรกรรมเป็นวัตถุดิบ เช่น โรงสีข้าว โรงงานปลาป่น ฯลฯ

ศาสนา ความเชื่อ และค่านิยม

ประชากรในจังหวัดนครศรีธรรมราช นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 88 ศาสนาอิสลามร้อยละ 11 ศาสนาคริสต์และอื่นๆ ร้อยละ 1 มีวัดในพุทธศาสนา 595 วัด สำนักสงฆ์ 102 แห่ง มัสยิด 80 แห่ง โบสถ์คริสต์ 11 แห่ง สำหรับความเชื่อ ค่านิยมซึ่งเกี่ยวกับลักษณะนิสัยของประชากรจังหวัดนครศรีธรรมราชในทางสังคมวิทยา พอจะประมวลได้ดังนี้คือ รักอิสรภาพไม่ชอบอยู่ใต้อาณัติใคร ไม่ชอบระเบียบกฎเกณฑ์ รักพวกพ้อง นิยมความจริงใจและตรงไปตรงมา ยกย่องคนมีใจกว้างและจิตใจนักเลงกล้าได้กล้าเสีย, ชอบความร้ออำรอยไม่คำนึงถึงฐานะของตน เช่นการจัดงานบวชงานแต่งงาน จะทุ่มเทเงินทองไปจำนวนมากเพื่อแสดงความมีหน้ามีตา รักศักดิ์ศรี เป็นคนไม่ลงคน หรือไม่ยอมใครง่ายๆ นิยมส่งบุตรหลานไปศึกษาเล่าเรียนเพื่อจะได้รับการเป็นเจ้าคนนายคน รักถิ่นกำเนิด เคารพระบอบอาวุโส ชอบความสนุกสนานรื่นเริง มีสำนึกทางการเมืองสูง ยึดมั่นในเหตุผลของตนเอง และรักความยุติธรรม

เทศกาลและประเพณี

กล่าวเฉพาะเรื่องประเพณีของชาวนครศรีธรรมราชในปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่าไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนประเพณีในเมืองนี้ มีที่มาจากศาสนาพราหมณ์ ส่วนอีกครึ่งหนึ่งเป็นประเพณีเนื่องในพุทธศาสนา

ในรอบปีหนึ่งๆ ชาวนครศรีธรรมราชมีประเพณีให้ปฏิบัติกันแทบทุกเดือน เรียกกันว่า ประเพณีตามเทศกาลมีถึง 8 ประเพณี ส่วนประเพณีที่ไม่เป็นไปตามเทศกาลก็มีอีกไม่น้อยกว่า 4 ประเพณี ทั้งนี้ไม่รวมประเพณีตามวงจรชีวิตอันได้แก่ การเกิด การบวช การตาย ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับจังหวัดอื่นๆ ประเพณีที่สำคัญได้แก่ เดือนอ้าย (มกราคม) ให้ทานไฟ เป็นการทำบุญก่อกองไฟในลานวัด เพื่อให้พระสงฆ์ได้ผิงไฟไล่ความหนาวพร้อมๆ กับถวายภัตตาหารเช้า เดือนสาม กวนข้าวหมูบายาส เพื่อถวายพระในวันมาฆบูชา เดือนสามแห่ผ้าขึ้นธาตุ นำผ้าสีเหลือง แดง ขาว มาต่อกันเป็นแถบยาว แห่เป็นขบวนไปพันรอบรอบฐานองค์พระบรมธาตุเจดีย์ เพื่อเป็นพุทธบูชา ผ้านี้ดังกล่าวเรียกว่า ผ้า

พระบดินทร์สมัยพระเจ้าศรีธรรมราชา ราว พ.ศ. 1773 เมื่อแรกเริ่มประเพณี
 ผ้าพระบตดังกล่าวได้มีภาพเขียนเป็นเรื่องราวพุทธประวัติ ปัจจุบันประเพณีแห่ผ้า
 ขึ้นธาตุของเมืองนครศรีธรรมราช มีปีละ 2 ครั้ง คือ วันมาฆบูชา และวัน
 วิสาขบูชา เดือนห้า สงกรานต์ มีการอัญเชิญพระพุทธรูปองค์ซึ่งเป็นพระพุทธรูปคู่
 บ้านคู่เมืองจากหอพระพุทธรูป (ข้างศาลากลางจังหวัด) พร้อมด้วยขบวนแห่
 แห่นและเทพีสงกรานต์มาสักการะสงฆ์เพื่อเป็นสิริมงคลกันบริเวณศาลาประดู่หก
 (ใกล้กับสนามหน้าเมืองซึ่งเป็นที่โรงสาธารณะของเมือง) เดือนแปด ตักบาตร
 รูปเทียนวันเข้าพรรษา บริเวณวัดพระบรมธาตุ เพื่อให้พระสงฆ์ได้ใช้ดอกไม้
 รูปเทียนนี้ไปบูชาพระพุทธรูปองค์ในช่องเข้าพรรษา เมื่อตักบาตรรูปเทียนแล้ว ตกค่ำ
 ชาวเมืองก็พร้อมใจกันไปจุดเบรียง บริเวณหน้าพระบรมธาตุเจดีย์ทุกฐานเจดีย์
 และบริเวณวิหารทุกวิหาร เพื่อบูชาพระบรมธาตุเจดีย์และพระพุทธรูป การ
 ทำเบรียงนั้นทางฝ่าย รดยการเอาตักบาตรใส่ลงในภาชนะเล็กๆ ส่วนใหญ่
 นิยมใช้เปลือกหอยแครง เติมน้ำมันสัตว์หรือน้ำมันมะพร้าวแล้วจึงจุดไฟในค่ำวันนั้น
 ไฟจะสว่างวอมแวบทั่วทุกวิหาร ฐานเจดีย์ในวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเป็น
 ภาพที่สวยงามยิ่งนัก เดือนสิบ สารทเดือนสิบ เป็นงานบุญที่ใหญ่ที่สุดในรอบปี
 เพราะถือกันว่า เป็นช่วงเวลาที่ต้องอุทิศส่วนกุศลแก่วิญญาณของบรรพบุรุษ บุญ
 สารทเดือนสิบนิยมทำกันในวันแรม 14-15 ค่ำ นอกจากจะมีอาหารสดอาหารแห้ง
 ตามปกติแล้ว ยังมีขนมหลายชนิดทำขึ้นตามคตินิยมหรือความเชื่อแต่โบราณ เช่น
 ขนมพอง (เป็นเมล็ดข้าวคล้ายข้าวตังแต่มีสีขาวเป็นแผ่น) ขนมลา (เป็นผืนคล้าย
 แห) ฯลฯ อาหารและขนมดังกล่าวถูกนำมาจัดเป็นสารับเพื่อถวายพระ เรียกว่า
 ภาษาใต้ว่า "หมุ่รับ" เดือนสิบเอ็ด ลากพระ เป็นประเพณีทำบุญเนื่องในวันออก
 พรรษาที่มีกันทั่วภาคใต้ เป็นการแห่แห่นพระพุทธรูปจากวัดที่อยู่ใกล้บ้านออกมา
 ชุมนุมกันที่ใดที่หนึ่ง ก่อนที่จะชักลากกลับคืนในวันรุ่งขึ้น ประเพณีดังกล่าวเกิด
 จากความเชื่อที่ว่าในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ครั้งพุทธกาล พระพุทธรูปองค์เสด็จ
 กลับจากการโปรดพระพุทธรูปมารดา ณ สวรรค์ชั้นดุสิต ชาวนครสังกัสสะทราบข่าวก็
 แห่แห่นไปรับเสด็จด้วยความปิติยินดี ภาพแห่งความทรงจำดังกล่าวจึงทำให้เกิด
 เป็นประเพณีลากพระสืบต่อมา

วิเคราะห์สรุปข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดและชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช จากข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดและชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช ทำให้มองเห็นภาพรวมในเรื่องเอกลักษณ์ของนครศรีธรรมราชและแนวโน้มในอนาคต บางประการ คือ

เอกลักษณ์ของนครศรีธรรมราช

- ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นที่ตั้งของตัวเมือง มีลักษณะเป็นสันทรายยาวในแนวเหนือ-ใต้ ทำให้โครงสร้างของผังเมืองมีลักษณะยาวในแนวเหนือ-ใต้ไปด้วย
- ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์อันยาวนานทำให้เกิดประเพณีวัฒนธรรม ตลอดจนสิ่งก่อสร้าง สถาปัตยกรรม เช่น วัด เจดีย์ต่างๆ อันเป็นพื้นฐานวัฒนธรรมนครศรีธรรมราชในปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่าความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ได้สร้างบุคลิกลักษณะและชีวิตจิตใจของเมือง

แนวโน้มอนาคต

- แนวโน้มด้านประชากร ในปี พ.ศ. 2532 นครศรีธรรมราชมีประชากรกว่า 1,400,000 คน ในจำนวนนี้เพียงประมาณ 15% (ประมาณ 214,000 คน) ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง และเป็นประชากรในเขตเทศบาลเมืองเพียง 70,000 คน เป็นประชากรในเขตผังเมืองรวมประมาณ 120,000 คน เมื่อพิจารณาถึงการเพิ่มของประชากรแล้ว คาดว่าในระยะเวลาอีก 10 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2544) ในเขตอำเภอเมืองมีประชากรประมาณ 250,000-270,000 คน ในเขตเทศบาลเมืองจะมีประชากรประมาณ 85,000-98,000 คน และในเขตผังเมืองรวมจะมีประชากรประมาณ 130,000-160,000 คน ในระยะเวลาอีก 20 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2554) คาดว่าในเขตอำเภอเมืองจะมีประชากรประมาณ 290,000-350,000 คน และในเขตผังเมืองจะมีประชากรประมาณ 180,000-250,000 คน (สำนักผังเมือง, 2533:55-62)

- แนวโน้มทางเศรษฐกิจ เศรษฐกิจของนครศรีธรรมราชยังคงอาศัยการผลิตในสาขาเกษตรกรรม เป็นสาขาเศรษฐกิจหลักของจังหวัด ซึ่งในจุดนี้มีข้อสังเกตคือ การวางผังเมืองจะต้องระมัดระวังในการรักษาพื้นที่เกษตรกรรมเอาไว้ ไม่ควรรื้อให้ผังเมืองเป็นตัวทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงจนไม่สามารถรักษาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อกรเกษตรกรรมเอาไว้ได้ นอกจากนี้การที่มูลค่าการผลิตในสาขาเศรษฐกิจต่าง ๆ เพิ่มขึ้นทุกปีไม่ได้หมายความว่าชาวนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่มิได้เพิ่มขึ้น มูลค่าการผลิตที่เพิ่มขึ้นอาจก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นสำหรับคนบางกลุ่มเท่านั้น ผังเมืองควรจะเป็นเครื่องมือสนับสนุนให้เกิดการกระจายรายได้มากกว่าจะมุ่งส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

- แนวโน้มทางกายภาพและสังคม ภายใต้อสมมติฐานว่าเมืองในประเทศไทยมีสภาพความเปลี่ยนแปลงที่คล้ายคลึงกัน จึงได้เปรียบเทียบกับเมืองใหญ่ที่เจริญรุดหน้ากว่านครศรีธรรมราชก็จะได้แนวโน้มในอนาคตทางกายภาพและสังคมคือ เมื่อเมืองมีความเจริญทางเศรษฐกิจมากขึ้น ลักษณะอาคารสิ่งก่อสร้างและสังคมวัฒนธรรมแบบใหม่จะเข้ามาลบเลือนเอกลักษณ์ทางกายภาพและสังคมวัฒนธรรมอันเก่าแก่ของเมือง (โปรดดูการมองลักษณะของชุมชนเมือง ในบทที่ 2 เรื่ององค์ประกอบของชุมชนเมือง) จึงมีโอกาที่จะเป็นไปได้มากที่สุดทีเดียว วัดวาอาราม โบราณสถานต่างๆ จะถูกอาคารตึกใหม่ๆ บดบังทัศนียภาพ จะเกิดมลภาวะทางทัศนภาพขึ้น จะเกิดปัญหาทางจราจรขึ้นมาเนื่องจากประชาชนไม่มีทางเลือกที่จะใช้การเดินทางภายในตัวเมืองโดยวิธีอื่นนอกจากโดยทางถนน ในตัวเมืองจะมีความหนาแน่นแออัด ประเพณีแบบเก่าจะถูกกลบเลือนไป ฯลฯ ซึ่งแนวโน้มเหล่านี้มักจะเกิดเนื่องจากเราับสิ่งๆ ใหม่ๆ เข้ามาใช้โดยไม่คำนึงถึงสภาพเดิมที่เป็นอยู่ หนทางที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางกายภาพและสังคมของเมืองในทางผังเมืองก็คือ การตั้งเป้าหมายในการวางผังที่สอดคล้องเหมาะสมกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของพลเมืองซึ่งมีอยู่หลายวิธีการด้วยกัน

3.1.3 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดและชุมชนเมืองภูเก็ต

ที่ตั้งและลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดภูเก็ตมีลักษณะ เป็นหมู่เกาะอยู่ทางฝั่งตะวันตกของภาคใต้ด้าน ทะเลอันดามัน ตัวเกาะภูเก็ตมีพื้นที่ประมาณ 534 ตารางกิโลเมตร มีลักษณะ เรียวยาวจากเหนือไปใต้ สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาประมาณร้อยละ 70 และ เหลือที่ราบเพียงร้อยละ 30 ภูเขาส่วนมากอยู่ทางด้านตะวันตกของเกาะทางทิศที่มีที่ ราบแคบ ๆ ชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกของเกาะ ทางทิศเหนือและด้านทิศ ตะวันออกเฉียงเหนือเป็นที่ราบสูง ที่ราบส่วนมากอยู่บริเวณตอนกลางและตะวัน ออก พื้นที่ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกเป็นป่าชายเลนติดอ่าวพังงา

สภาพภูมิอากาศ

ภูเก็ตอยู่ในเขตอิทธิพลของลมมรสุม ลักษณะอากาศจึงอบอุ่นและชุ่มชื้น ตลอดปี มีฤดูฝนประมาณ 7-8 เดือน ตั้งแต่เดือนเมษายน-พฤศจิกายน และฤดู ร้อนประมาณ 4-5 เดือน ตั้งแต่เดือนธันวาคม-มีนาคม

ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์

เกาะภูเก็ตแต่เดิมเป็นแหลมเชื่อมต่อกับแผ่นดินผืนใหญ่ เรียกว่าแหลม จังซีลอน (Junk Ceylon) เป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ดีบุก เคยเป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มแสงวรัชหลายพวกหลายเผ่า และเป็นที่พักเสาะแสวงหา เสบียงของนักเดินเรือต่างชาติกลุ่มแล้วกลุ่มเล่า ชุมชนที่ตั้งอยู่บนแหลมจังซีลอน นานๆ เข้าถูกเรียกชื่อเปลี่ยนไปเป็น "สิลัง" แต่ต่อมาก็เพี้ยนเป็นสลังและกลาง ตามลำดับ ส่วนคำว่า "ภูเก็ต" นั้นเกิดเนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นภูเขาและ ภาษาของชาวพื้นเมืองออกเสียงเรียกภูเขาว่า "บูเก๊ะ" ต่อมาก็กลายเป็น ภูเก็ต เมืองกลางจะตั้งขึ้นเมื่อใดไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัด ในระยะ 800 ปีมา แล้วได้ปรากฏ ชื่อเมืองสลังว่าเป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรศรีวิชัย และต่อมาได้ ปรากฏชื่อในตำนานเมืองนครศรีธรรมราชเรียกว่า เมืองตะกั่วกลาง เป็นเมืองหนึ่งในเมืองสิบสองนักษัตร ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชเมืองกลาง

ก็ได้เข้าร่วมกับอาณาจักรสุรขทัยด้วย ในสมัยกรุงศรีอยุธยาการค้าแร่ดีบุกเกิดความสำคัญขึ้นมาในระยะนี้เองที่ได้เกิดเมืองภูเก็ตขึ้นบนเกาะภูเก็ต (ซึ่งในระยะนั้นแหลมคงได้แยกตัวเป็นเกาะจากผืนแผ่นดินใหญ่แล้ว) ตอนต้นสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์พม่าได้ยกทัพเรือมาโจมตีหัวเมืองชายทะเลตะวันตกแตกหมดคงเหลือแต่เมืองกลาง ซึ่งมีวีรสตรีท้าวเทพกระษัตรีและท้าวศรีสุนทรเป็นหัวหน้าพาชาวเมืองต่อสู้ป้องกันเมืองไว้ได้ ราวสมัยรัชกาลที่ 3 เมื่อพม่าตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษและอังกฤษได้ไปตั้งตลาดรับซื้อแร่ดีบุกอยู่ที่เกาะหมากหรือปิ้ง ภูเก็ตได้เจริญขึ้นอย่างรวดเร็วเพราะมีแร่ดีบุกอุดมสมบูรณ์ ชาวภูเก็ตได้ค้าขายแร่ดีบุกและส่งลูกหลานไปเล่าเรียนหนังสือที่ปิ้ง ท่านเหล่านั้นได้เห็นแบบอย่างอาคารบ้านเรือนเกิดความชอบใจจึงได้นำแบบอย่างอาคารบ้านเรือนมาสร้างขึ้นในภูเก็ต ซึ่งปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน

วิเคราะห์ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของภูเก็ต

พัฒนาการความเป็นเมืองบนเกาะภูเก็ตมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่กล่าวอ้างได้ครั้งแรกเมื่อราว พ.ศ. 700 สมัยนั้นภูเก็ตเป็นชุมชนที่รู้จักกันในชื่อเมืองสิลัง และต่อมาชื่อเมืองสิลังก็ถูกเรียกเพี้ยนมาเป็น สลาง และ กลาง ตามลำดับ ดังนั้นเมืองกลางจึงเป็นเมืองแรกเริ่มที่ปรากฏหลักฐานบนเกาะภูเก็ตแห่งนี้ ความสำคัญของเมืองกลางในสมัยนั้น เริ่มต้นจากการเป็นที่แวะพักเสาะแสวงหาเสบียงกลุ่มแล้วกลุ่มเล่า ในปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาการค้าแร่ดีบุกได้มีความสำคัญขึ้นเนื่องจากฝรั่งเศสชาติตะวันตกมีความต้องการแร่ดีบุก และเกาะภูเก็ตเป็นแหล่งที่มีแร่ดีบุกอุดมสมบูรณ์ ส่วนเมืองภูเก็ตนั้นเริ่มแรกคงเกิดจากฝรั่งเศสชาติตะวันตกมาตั้งหมู่บ้านรับซื้อแร่ดีบุก เพราะปรากฏหลักฐานคือ ในพ.ศ. 2109 สมัยพระเจ้าทรงธรรม ได้ทรงพระราชทานที่ดินให้ชาวฮอลันดาสร้างสถานีเก็บสินค้าที่ภูเก็ต เมืองภูเก็ตจึงเป็นอีกเมืองหนึ่งที่เกิดขึ้นบนเกาะภูเก็ตภายหลังเมืองกลาง ในระยะแรกเริ่มนั้นเมืองภูเก็ตคงจะเป็นเมืองขึ้นของกลาง แต่เมื่อการค้าแร่ดีบุกดำเนินไปรวดเร็ว ภูเก็ตมีทำเลซื้อขายแร่ดีบุกดีกว่าเมืองกลาง เมืองภูเก็ตจึงเจริญขึ้นกลายเป็นเมืองใหญ่ ปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา กลางกลายมาเป็นเมืองขึ้นของ

ภูเก็ท แต่ต้อต้นสมัยกรุงรัตนกรลนทร์ภูเก็ทกลบกลายเป็นเมืองขึ้นของกลาง เมื่อพม่ายกทัพมาตีเมืองกลางสมัยรัชกาลที่ 1 ภูเก็ทกลายเป็นชุมชนเล็ก ๆ ผู้คนพากันมารวมอยู่ที่เมืองกลาง (ในช่วงเปลี่ยนจากปลายกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นกรุงรัตนกรลนทร์นี้การค้าแร่ดีบุกคงลดน้อยกว่าเดิมมากเพราะผู้คนกลัวภัยสงคราม ภูเก็ทเลยกลายเป็นชุมชนเล็ก ๆ ในสมัยรัชกาลที่ 2 เมื่อพม่ายกทัพมาตีเมืองกลาง ผู้คนพากันอพยพไปอยู่ที่ปากน้ำพังงา เมืองภูเก็ทในสมัยนั้นจึงแทบไม่ปรากฏให้เห็น ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 3 พม่าตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ การค้าแร่ดีบุกกลับมาเฟื่องฟูอีกเมืองภูเก็ทได้ถูกตั้งเป็นเมืองสำหรับค้าขายดีบุกโดยมีฐานะเป็นเมืองขึ้นของเมืองกลาง ในสมัยรัชกาลที่ 4 เมืองภูเก็ทถูกยกขึ้นเป็นหัวเมืองขึ้นฝ่ายกลาง-กรมกรุงเทพ เมืองกลางกลับเป็นเมืองขึ้นของภูเก็ทสมัยรัชกาลที่ 5 มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบบมณฑลเทศาภิบาล เมื่อ พ.ศ. 2435 สภาพการกลับกันเป็นเมืองขึ้นจึงสิ้นสุดลง อาจกล่าวได้ว่าเมืองกลางกับเมืองภูเก็ทนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างเมืองพี่เมืองน้องตลอดมา การที่ผลัดกันเป็นเมืองใหญ่เมืองเล็กนั้นก็ไปไปตามสภาวะทางเศรษฐกิจ การเมือง การปกครองเป็นสำคัญ และสิ่งที่ประวัติศาสตร์ได้เหลือไว้ให้อนุชนรุ่นหลังของเมืองภูเก็ทก็คือ กลุ่มอาคารเก่าเมืองภูเก็ท

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของตึกเหล่านี้ในยุคแรกคือ ราวรัชกาลที่ 4 มีของจีนอยู่มากเป็นตึกแถว 2 ชั้นหรือชั้นเดียว กำแพงหนาเพราะการก่อสร้างใช้ระบบกำแพงรับน้ำหนัก กระเบื้องหลังคาเป็นกระเบื้องโค้งแบบจีน รูปทรงหลังคาตลอดจนหน้าต่างประตูและส่วนตกแต่งต่าง ๆ ล้วนเป็นแบบจีนทั้งสิ้น ในสมัยต่อมาจึงเริ่มเป็นฝรั่งมากขึ้น เพราะได้รับอิทธิพลสถาปัตยกรรมยุโรปจากมลายูผ่านทางปีนัง ลักษณะสถาปัตยกรรมแบบนี้เป็นลักษณะผสมปนเประหว่างศิลปะแบบเรอเนซองส์และนีโอคลาสสิกของยุโรป กับศิลปะแบบจีนผสมไทย

ตึกแถวหรือบ้านพักอาศัยซึ่งได้รับอิทธิพลสถาปัตยกรรมยุโรปในภูเก็ทมีหลายรูปแบบ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นตึกกำแพงหนา เพราะใช้ระบบกำแพงรับน้ำหนัก บางหลังซึ่งมีอายุน้อยกว่าอาจใช้กำแพงบางลง เพราะหันมาใช้การก่อสร้างระบบ

เสาและคาน ซึ่งก็มีบ้างเหมือนกัน ดึกเหล่านี้มีทั้ง 2 ชั้น 3 ชั้น มีอายุตั้งแต่ 60 ปี - 100 กว่าปี ลักษณะเด่นอีกอย่างหนึ่งคือนิยมใช้โค้ง (Arch) ต่อช่วงเสา ถ้าเป็นดึกแถวเสาและโค้งจะเรียงเป็นแถวอยู่หน้าดึกชั้นล่างรับระเบียงชั้นสองทำให้เกิดลักษณะอาเขต (Arcade) กลายเป็นทางเท้าที่มีหลังคาคลุมเดินได้ต่อเนื่องกันตลอด

ดึกรุ่นเก่าเหล่านี้ยังมีให้เห็นอยู่มากในย่านใจกลางเมืองเก่าภูเก็ต เช่น ถนนเทพกษัตรี ถนนกลาง ถนนเยาวราช ถนนตีบุก ถนนพังงา และถนนรัชฎา ซึ่งเจ้าของได้เห็นคุณค่าของดึกเหล่านี้ จึงได้พยายามซ่อมแซมปรับปรุงเอาไว้ บางแห่งแม้จะสร้างดึกใหม่ขึ้นมาแต่ก็พยายามนำรูปแบบเก่ามาใช้ ทำให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของเมืองเก่า แต่หลายแห่งก็ถูกปล่อยให้ทรุดทรอมหรือดัดแปลงอย่างผิดเพี้ยน แม้กระทั่งถูกรื้อทิ้งไปบ้างแล้วก็ตาม

สภาพสังคม

ภูเก็ตแบ่งการปกครองออกเป็น 3 อำเภอ มีเทศบาล 1 แห่ง สุขาภิบาล 5 แห่ง มีจำนวนประชากรจากสถิติในปี พ.ศ. 2532 162,694 คน ประชากรมีอัตราการเพิ่มร้อยละ 1.80 ประชากรร้อยละ 72 นับถือพุทธศาสนา ร้อยละ 25 นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 3 นับถือศาสนาคริสต์และอื่น ๆ ชาวภูเก็ตมีเทศกาลงานประเพณีที่สำคัญได้แก่ งานประเพณีถือศีลกินเจ ซึ่งตรงกับช่วงเดือนตุลาคม เทศกาลเดินเต่า (ปล่อยเต่าลงทะเล) ระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์

โครงสร้างทางสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

การคมนาคมภายในเกาะภูเก็ตมีโครงข่ายถนนที่ดีเชื่อมต่อสะดวกสบายแทบทั้งเกาะ ส่วนระหว่างจังหวัดมีเส้นทางถนนเชื่อมต่อกับแผ่นดินใหญ่ สนาม

บินภูเก็ตเป็นศูนย์กลางเส้นทางการบินเพื่อการท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งมักจะมีเที่ยวบินทั้งจากในและนอกประเทศบินตรงมาลงเสมอ การบริการสาธารณสุขภายในจังหวัดส่วนใหญ่เป็นการบริการของรัฐ การศึกษาภายในจังหวัดเป็นสถานศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเกือบทั้งหมด การไฟฟ้าสามารถให้บริการได้อย่างเพียงพอ มีไฟฟ้าใช้ทุกหมู่บ้านบนเกาะใหญ่ ยกเว้นเกาะเล็กกลางทะเลที่ไม่สามารถจ่ายกระแสไฟฟ้าให้ได้ การประปามีปัญหาการขาดแคลนน้ำใช้เนื่องมาจากการขาดแคลนแหล่งน้ำดิบที่ผลิตน้ำในฤดูแล้งและการเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีการขยายตัวในความต้องการน้ำที่สูง

สภาพเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจของภูเก็ตในอดีตมีการทำเหมืองแร่ดีบุกและการค้าขายแร่ดีบุกเป็นจุดเด่น แต่ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นสาขาเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดของภูเก็ต ทั้งนี้เนื่องจากการมีธรรมชาติที่สวยงามและสถานที่ท่องเที่ยวมากมาย ประกอบกับได้รับการส่งเสริมให้เป็นเมืองท่องเที่ยว มีการขยายตัวทางอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอัตราที่สูงมาก ทำให้ธุรกิจที่เกี่ยวข้องในวงจรของธุรกิจท่องเที่ยวขยายตัวตามไปด้วยอย่างรวดเร็วด้วย ส่วนทางด้านเกษตรกรรมภูเก็ตมีการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจหลายชนิด เช่น ยางพารา สับปะรด มีการเลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อการบริโภคภายในท้องถิ่น รวมทั้งมีการทำการประมงอยู่บ้าง

ศาสนา ความเชื่อ และค่านิยม

ประชากรในจังหวัดภูเก็ตนับถือศาสนาพุทธร้อยละ 72 ศาสนาอิสลาม ร้อยละ 25 ศาสนาคริสต์และอื่น ๆ ร้อยละ 3 สำหรับความเชื่อ ค่านิยม เกี่ยวกับลักษณะนิสัยของประชากรจังหวัดภูเก็ตพอจะสรุปได้ดังนี้คือ ชาวภูเก็ตโดยทั่วไปเป็นผู้มีนิสัยเยือกเย็น สุภาพ อ่อนโยน และมีน้ำใจเอื้ออารีแก่บุคคลทั่วไปไม่ว่าต่างชาติภาษาใด ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณ เช่น ประเพณีกินเจ ประเพณีตรุษจีน ไหว้พระจันทร์ ประเพณีปล่อยเต่า มีความนิยมชมชอบในการสร้างที่อยู่อาศัยด้วยสถาปัตยกรรมแบบผสม จีน-ยุโรป ฯลฯ

เทศกาลและประเพณี

เทศกาลงานประเพณีที่สำคัญของชาวภูเก็ตได้แก่ งานประเพณีถือศีลกินเจ เทศกาลเดินเต่า งานประเพณีถือศีลกินเจของจังหวัดภูเก็ตจัดในช่วงวันข้างขึ้น 1 ค่ำ - 9 ค่ำ เดือน 9 (ปฏิทินจีน) เป็นเวลา 9 วัน 9 คืน ตรงกับเดือน 11 ของไทย หรือช่วงเดือนตุลาคมของทุกปี มีการจัดงานตามศาลเจ้าต่างๆ ในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งมีจำนวน 11 ศาลเจ้า แต่มีศาลเจ้าใหญ่ซึ่งคนนิยมไปร่วมพิธีกันมาก 5 ศาลเจ้า ช่วงของพิธี 9 วันจะมีการประกอบพิธีต่าง ๆ ทุกศาลเจ้า มีขบวนแห่จากศาลเจ้าต่าง ๆ ไปรับพระและส่งพระที่บริเวณสวนสาธารณะสะพานหิน มีคนมาร่วมขบวนแห่มากมาย มีการจุดประทัดสนั่นหวั่นไหว, เทศกาลเดินเต่า จังหวัดภูเก็ตจัดให้มีในระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี จะจัดงานตามชายหาดต่าง ๆ โดยเฉพาะที่หาดไม้ขาว และหาดในยาง ในช่วงที่เต่าทะเลขึ้นมาวางไข่ตามชายหาด ชาวภูเก็ตนิยมไปตั้งแคมป์คอยเฝ้าดูปล่อยเต่าทะเล โดยหน่วยงานในสังกัดกรมประมงในจังหวัดร่วมกันจัดหาพันธุ์เต่าทะเลมาไว้สำหรับประชาชนผู้ไปเที่ยวงานปล่อยเต่าลงทะเล

วิเคราะห์สรุปข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดและชุมชนเมืองภูเก็ต

จากข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดและชุมชนเมืองภูเก็ต ทำให้มองเห็นภาพรวมในเรื่องเอกลักษณ์ของภูเก็ตและแนวโน้มในอนาคตบางประการคือ

เอกลักษณ์ของภูเก็ต

- ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นเกาะ ทำให้ภูเก็ตมีหาดทรายชายทะเล สถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติที่สวยงามน่าประทับใจ
- อาคารเก่าเมืองภูเก็ต อาจกล่าวได้ว่าภูเก็ตเป็นเมืองเดียวในประเทศไทยที่มีกลุ่มย่านอาคารเป็นเอกลักษณ์ของเมือง

แนวโน้มในอนาคต

- แนวโน้มด้านประชากร ในปี พ.ศ. 2532 ภูเก็ตมีประชากรกว่า 160,000 คน ในจำนวนนี้ประชากรประมาณ 60% (ประมาณ 97,000 คน) เป็นประชากรในเขตอำเภอเมือง และเป็นประชากรในเขตเทศบาลเมืองประมาณ 48,000 คน (ประมาณ 30% ของประชากรทั้งจังหวัด) เมื่อพิจารณาถึงการเพิ่มของประชากรแล้วคาดว่าในระยะเวลาอีก 10 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2544) ในเขตอำเภอเมืองจะมีประชากรประมาณ 117,000-140,000 คน ในเขตเทศบาลเมืองจะมีประชากรประมาณ 60,000-69,000 คน และในเขตฝั่งเมืองรวมจะมีประชากรประมาณ 70,000-84,000 คน ในระยะเวลาอีก 20 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2554) คาดว่าในเขตอำเภอเมืองจะมีประชากรประมาณ 150,000-200,000 คน ในเขตเทศบาลเมืองจะมีประชากรประมาณ 70,000-100,000 คน และในเขตฝั่งเมืองจะมีประชากรประมาณ 90,000-130,000 คน

- แนวโน้มทางเศรษฐกิจ แต่ก่อนนานมาแล้ว เศรษฐกิจของภูเก็ตขึ้นอยู่กับ การค้าแร่ดีบุกเป็นสำคัญ แต่ในระยะเวลา 6-7 ปีที่ผ่านมา อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นสาขาเศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้แก่ภูเก็ตเป็นอย่างมาก และคาดว่าจะมีแนวโน้มที่จะเป็นสาขาเศรษฐกิจหลักของภูเก็ตเช่นนี้ไปอีกในระยะเวลา 10-20 ปีข้างหน้า ซึ่งจะมีผลดีต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภูเก็ต แต่ในทางตรงกันข้ามที่ภูเก็ตมีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากทำให้ค่าครองชีพในภูเก็ตสูงกว่าจังหวัดอื่นๆ มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้นมากกว่าแต่ก่อน (เช่น การก่อสร้างอาคารรุกล้ำที่ภูเขา ป่าสงวน ชายหาดสาธารณะ) ปัญหาทางเศรษฐกิจของภูเก็ตทั้งในปัจจุบันและอนาคตที่สำคัญที่สุดน่าจะปัญหาการกระจายรายได้เพื่อให้ประชากรชาวภูเก็ตโดยทั่วไปสามารถมีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายค่าครองชีพที่สูง และปัญหาการสงวนรักษาและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม

- แนวโน้มทางกายภาพและสังคม การที่ภูเก็ตมีลักษณะเป็นเกาะนอกจากจะมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามเป็นเอกลักษณ์แล้ว ผลที่สืบเนื่องจากการขยายตัวของ การท่องเที่ยวทำให้เกาะภูเก็ตมีสภาพความเป็นเมืองอย่างรวดเร็วลักษณะของเกาะภูเก็ตที่ไม่กว้างใหญ่นักทำให้เส้นทางคมนาคม ตลอดจนสาธารณูปโภค สาธารณูปการต่างๆ แผ่ขยายครอบคลุมไปทั่วทั้งเกาะโดยมีสถานที่ท่องเที่ยวชายทะเลเป็นปัจจัยดึงดูดทำให้เกิดสิ่งเหล่านี้ขึ้น ชายหาดบางแห่ง เช่น ป่าตอง เป็นต้นมีอาคารพักตากอากาศ โรงแรมและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ จนจะกลายเป็นเมือง หนึ่งอยู่แล้ว (แหล่งท่องเที่ยวชายทะเลที่เจริญมาก ๆ ได้ถูกจัดตั้งเป็นสุขาภิบาล ได้แก่ สุขาภิบาลกระรน สุขาภิบาลป่าตอง เป็นต้น) ซึ่งถ้าหากมีแนวโน้มเช่นนี้ต่อไปในอนาคตเมืองภูเก็ตก็จะเป็นเมืองที่มีเมืองบริวารตั้งรายล้อม ลักษณะของความเป็นเมืองที่แผ่ขยายกระจายไปทั่วทั้งเกาะ เช่นนี้ส่งผลให้วิถีชีวิตของชาวภูเก็ตต้องเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากความเจริญได้เข้ามาถึงแล้ว ค่าครองชีพก็สูงขึ้น การที่จะทำการเกษตรกรรมอยู่แบบแต่ก่อนเห็นทีจะไม่พอกินพอใช้แน่ ดังนั้นจึงมีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงอาชีพและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ไปเป็นแบบชาวเมืองมากขึ้น เช่น จะมีการประกอบอาชีพในการบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น จะเกิดความสนใจทางปัญญาที่มีลักษณะฉาบฉวยมากขึ้นอันเป็นผล

าให้มีการใช้หรือทำลายทรัพยากรอย่างไม่ยับยั้งชั่งใจ ฯลฯ และถ้าหากมองตัวเมืองภูเก็ตในปัจจุบันแล้ว ในขณะที่กำลังมีความเปลี่ยนแปลงเป็นเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อาคารเก่าแก่ซึ่งมีคุณค่าเป็นเอกลักษณ์ของเมือง ก็กำลังทรุดทรนกลง และถูกรื้อทำลายไปทุกขณะ มีอาคารใหม่ ๆ เกิดขึ้นอย่างมากมาย ภูเก็ตในเวลา นี้จึงเปรียบเสมือนคนแก่กับคนหนุ่มกำลังยืนเผชิญหน้ากันอยู่

3.2 การศึกษาและสำรวจชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช

3.2.1 การศึกษาและสำรวจที่ว่างของชุมชนเมือง

โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพของที่ว่าง

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชตั้งอยู่บนสันทรายที่วางตัวในแนวเหนือใต้ ดังนั้นโครงสร้างของที่ตั้งชุมชนเมืองจึงมีลักษณะยาวตรงกลางสันทรายสูงกว่าพื้นที่สองข้าง ทางตะวันออกและทางตะวันตกจะต่ำลงไปเป็นที่ราบลุ่ม ใช้เป็นที่ทำนามาแต่ดั้งเดิม (ตรงกลางสันทรายมีระดับสูงประมาณ 4 เมตรจากระดับน้ำทะเล ทางตะวันออกสูงประมาณ 2 เมตร ทางตะวันตกสูงประมาณ 3 เมตร) แต่ลักษณะของแนวสันทรายที่เป็นที่ตั้งของเมืองก็ไม่ใช่ติดต่อกันเป็นเส้นเดียวกันตลอด เนื่องจากมีคลองท่าดีมาปะทะแนวสันทรายทางตะวันตกของตัวเมืองและได้แยกออกเป็นคลองย่อย 5 สาย ตัดผ่านสันทรายในแนวตะวันตก-ตะวันออก คือคลองท่าวัง คลองหน้าเมือง คลองป่าเหล้ม คลองสวนหลวง และคลองคูพาย (โปรดดูแผนที่ 3.1 ประกอบ) การที่มีคลองห้าสายดังกล่าวตัดผ่านตัวเมือง ในแนวตะวันตกตะวันออกทำให้โครงสร้างของพื้นที่เมืองมีการถูกจัดแบ่งเป็นส่วนๆ และเป็นผลดีในการระบายน้ำ นอกจากนี้การเป็นสันทรายทำให้มีลักษณะของเมื่อดินเป็นทรายเนื้อละเอียด น้ำสามารถซึมผ่านได้รวดเร็ว จึงไม่ค่อยมีปัญหา น้ำท่วมตัวเมืองในเวลาที่ฝนตกมาก และลักษณะของโครงสร้างเนื้อดินเช่นนี้ทำให้สามารถปลูกพืชพันธุ์ได้เกือบทุกชนิดนับตั้งแต่ มะม่วง ขนุน ตะแบก ประดู่ ไปจนถึงมะพร้าวและพืชอื่นๆ การตั้งบ้านเมืองของชาวนครศรีธรรมราชานสมัยก่อนนอกจากจะมีชัยภูมิที่เหมาะสมแล้วคือ อยู่บนสันทราย น้ำไม่ท่วม ยังได้อาศัยคลองเป็นคูเมืองเพื่อป้องกันข้าศึกศัตรู ได้ใช้น้ำสำหรับอุปโภค บริโภค และเป็นเส้นทางคมนาคม

มวลรูปที่ปกคลุมที่ว่าง

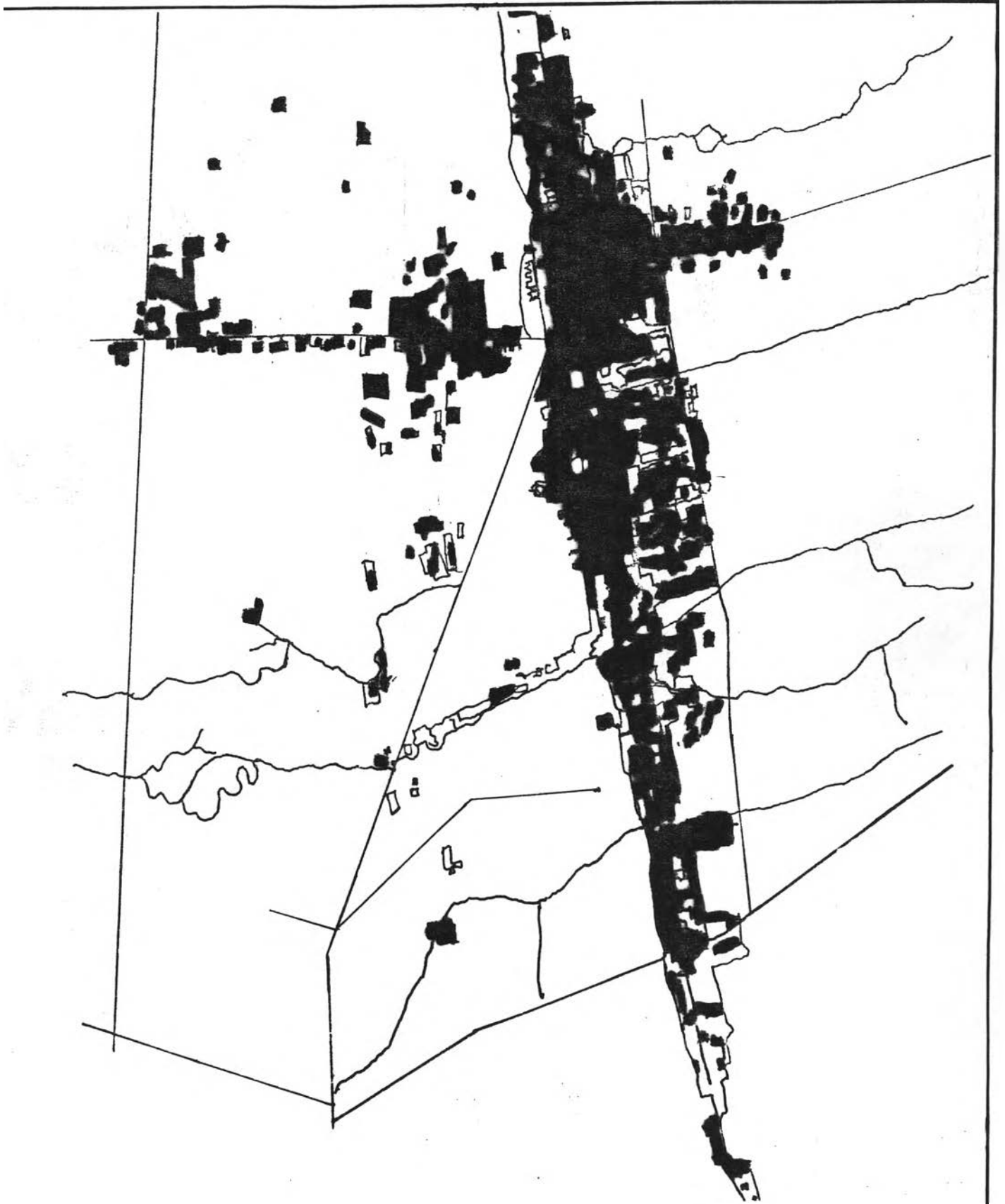
การตั้งบ้านเรือนในสมัยโบราณของนครศรีธรรมราชมักจะสร้างด้วยวัสดุต่างๆ ไม่มั่นคงแข็งแรง เพราะระบบการปกครอง สังคม และประเพณีค่านิยมจึงทำให้ไม่มีบ้านเรือนเหลือมาให้ได้เห็นกัน นอกจากวัดวาอารามศาสนสถาน และกำแพงเมืองที่ได้ก่อสร้างอย่างมั่นคงแข็งแรงจึงเหลือผ่านช่วงเวลาหลายร้อยปีมาให้อนุชนรุ่นหลังได้เห็น มาในยุคที่เราับอารยธรรมตะวันตกเข้ามา (ประมาณตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา) เริ่มมีการสร้างบ้านด้วยวัสดุที่มั่นคงแข็งแรง เช่น อิฐ ซีเมนต์ มุงหลังคาด้วยกระเบื้อง จึงมีบ้านเป็นหลังและตึกแถวปรากฏให้เห็น จนกระทั่งมีความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม ในปัจจุบัน อาคารบ้านเรือนจึงพัฒนาการเป็นย่านต่างๆ เช่น ย่านการค้ามักจะมีอาคารพาณิชย์ตึกแถวอยู่หนาแน่น ย่านที่อยู่อาศัยจะปรากฏบ้านเดี่ยว บ้านทาวน์เฮาส์ บ้านแฝด อยู่มาก ฯลฯ นอกจากนี้ค่านิยมในการกินอยู่คือ เมื่อเราตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ไหนมักจะมีการปลูกผัก ผลไม้ไว้ให้ร่มเงาไว้รับประทานบริเวณรอบๆ บ้าน พื้นที่ของตัวเมืองจึงมีไม้ยืนต้นที่มีอายุยืนยาว เช่น มะพร้าวให้เห็นกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป

ส่วนของขอบเขตของชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช ลักษณะทางภูมิศาสตร์เส้นทางคมนาคม พื้นที่ศาสนาสถาน โบราณสถาน สถานที่ราชการ ฯลฯ ได้ทำให้เกิดขอบเขต ความเปลี่ยนแปลง ความหนาแน่นเบาบางของอาคารบ้านเรือน ซึ่งเป็นมวลรูปที่ปกคลุมพื้นที่ชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช โดยมีลักษณะพอที่จะสรุปได้ดังนี้คือ

- ขอบเขตของตัวเมืองทางตะวันตกและทางตะวันออก เป็นที่ราบลุ่มมีระดับต่ำลงไปจากแนวสันทรายของตัวเมือง ทางตะวันตกมีคลองหัวห่อง คลองท้ายวัง คลองท่าลาด ซึ่งขนานไปกับตัวเมืองเป็นแนวปิดกั้นตัวเมือง ทางตะวันออกมีถนนพัฒนาการคูขวาง เป็นแนวปิดกั้นตัวเมือง ทางทิศเหนือมีค่ายทหารวชิราวุธ ทางทิศใต้มีสี่แยกหัวถนนเป็นแนวปิดกั้นตัวเมือง แนวปิดกั้นในที่นี้ไม่ได้หมายถึงจะมีการปิดกั้นอย่างเด็ดขาด แต่เป็นริ้วขอบเขตที่พอจะเห็นความแตกต่างของการก่อสร้างอาคารบ้านเรือนเกิดขึ้นระหว่างภายในกับภายนอกพื้นที่เมือง

- ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงคือการแผ่ขยายของอาคารบ้านเรือนไปตามถนนได้แก่ ทางตะวันออกมีทางหลวงจังหวัดหมายเลข 4102 (ไปปากนคร) ทางตะวันตกมีทางหลวงจังหวัดหมายเลข 4016 (ไปพระเสด็จ) ทำให้ตัวเมืองเริ่มแผ่ขยายไปทางตะวันออกและทางตะวันตกแตกต่างไปจากโครงสร้างในแนวเหนือ-ใต้ที่มีแต่เดิม

- ความหนาแน่นของมวลรูปอาคารภายในชุมชนเมืองเกิดจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคมการปกครอง กล่าวคือ ทางด้านเหนือสุดของตัวเมืองบริเวณย่านท่าวัง เป็นย่านธุรกิจการค้าที่สำคัญที่สุดของเมือง พัฒนาการของย่านนี้ น่าจะเกิดมาจากในสมัยก่อนมีการใช้คลองท่าวัง เป็นเส้นทางเดินเรือค้าขายออกไปสู่ทะเลอ่าวไทย และบริเวณพื้นที่ย่านดังกล่าว เป็นพื้นที่อยู่นอกเขตกำแพงเมืองออกไปบริเวณริมคลองท่าวัง เลยกลายเป็นจุดแวะขึ้นลงของสินค้าและผู้เดินทางจึงเกิดการตั้งอาคารร้านค้าขึ้นในบริเวณดังกล่าวจนพัฒนามาเป็นย่านการค้าที่มีอาคารพาณิชย์ตั้งอยู่อย่างหนาแน่นในปัจจุบัน ทางตอนกลางของเมืองในสมัยโบราณเรียกว่า หาดทรายแก้ว เป็นที่ประดิษฐานขององค์พระบรมธาตุเจดีย์ ปัจจุบันเรียกว่า ย่านในเมือง เป็นบริเวณที่มีวัดวาอาราม สถานที่ราชการตั้งอยู่มาก ล้อมรอบด้วยบ้านเรือนที่อยู่อาศัย บริเวณย่านในเมืองดังกล่าวจึงเป็นบริเวณที่มีสิ่งก่อสร้างไม่หนาแน่น อีกทั้งยังมีพืชพันธุ์ไม้ยืนต้นขึ้นแทรกอยู่มากกว่าย่านอื่นของเมือง ชั่วใหญ่ๆ ที่สำคัญที่ทำให้เกิดมวลรูปปกคลุมพื้นที่ชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชก็มี 2 ย่านดังกล่าวคือย่านท่าวังกับย่านในเมือง แต่ยังมีขั้วย่อยๆ ที่ทำให้เกิดแรงดึงดูดเกิดการก่อสร้างอาคารบ้านเรือน ซึ่งก็คือบริเวณที่กลายเป็นตลาดต่าง ๆ ได้แก่ ตลาดคูขวาง (อยู่ทางตะวันออกของย่านท่าวัง) ตลาดแขก (อยู่ระหว่างย่านท่าวังกับย่านในเมือง) ตลาดหัวอิฐ (อยู่ทางตะวันตกของย่านตลาดแขก) ตลาดท่าม้า (อยู่ในย่านในเมืองใกล้กับศาลากลางจังหวัด) สิ่งที่น่าสังเกตคือ ทางตอนใต้ของเมืองจากย่านในเมืองเป็นต้นไป มีวัด และสถานที่ราชการต่างหลายแห่ง จึงเป็นสิ่งบดบังการแผ่ขยายของย่านการค้าของเมืองท่าวังให้ตัวเมืองทางทิศใต้ดูเบาบางลง ดังนั้นโอกาสที่ตัวเมืองจะแผ่ขยายออกไปคือทางตะวันออก (ย่านคูขวาง) และทางตะวันตก (ย่านหัวอิฐ) ส่วนทางทิศเหนือมีค่ายทหารปิดกั้นอยู่ (โปรดดูแผนที่ 3.2 และภาพ 3-1)

มาตราส่วน
0.5 1 2

กม.

แผนที่ 3.2 นครศรีธรรมราช
แสดงพื้นที่สิ่งก่อสร้าง
ที่มา : สำนักผังเมือง

การศึกษาคูณค่าทางสุนทรียภาพด้านพืชเมือง

ภาพที่ 3-1 แสดงมวลรูปที่ปกคลุมที่ว่าง

① ห้างสรรพสินค้า	③ ศาลากลางฯ	⑧ ตลาดแขก
② วัดพระมหาธาตุฯ	④ ท่าม้า	⑨ ห้างอิฐ
	⑤ ย่านใจกลางเมือง	⑩ ย่านท่าเรือ
	⑥ กำแพงเมือง	⑪ ตลาดคชวง
	⑦ สนามหน้าเมือง	⑫ สนามกีฬา

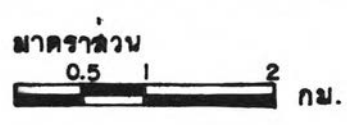
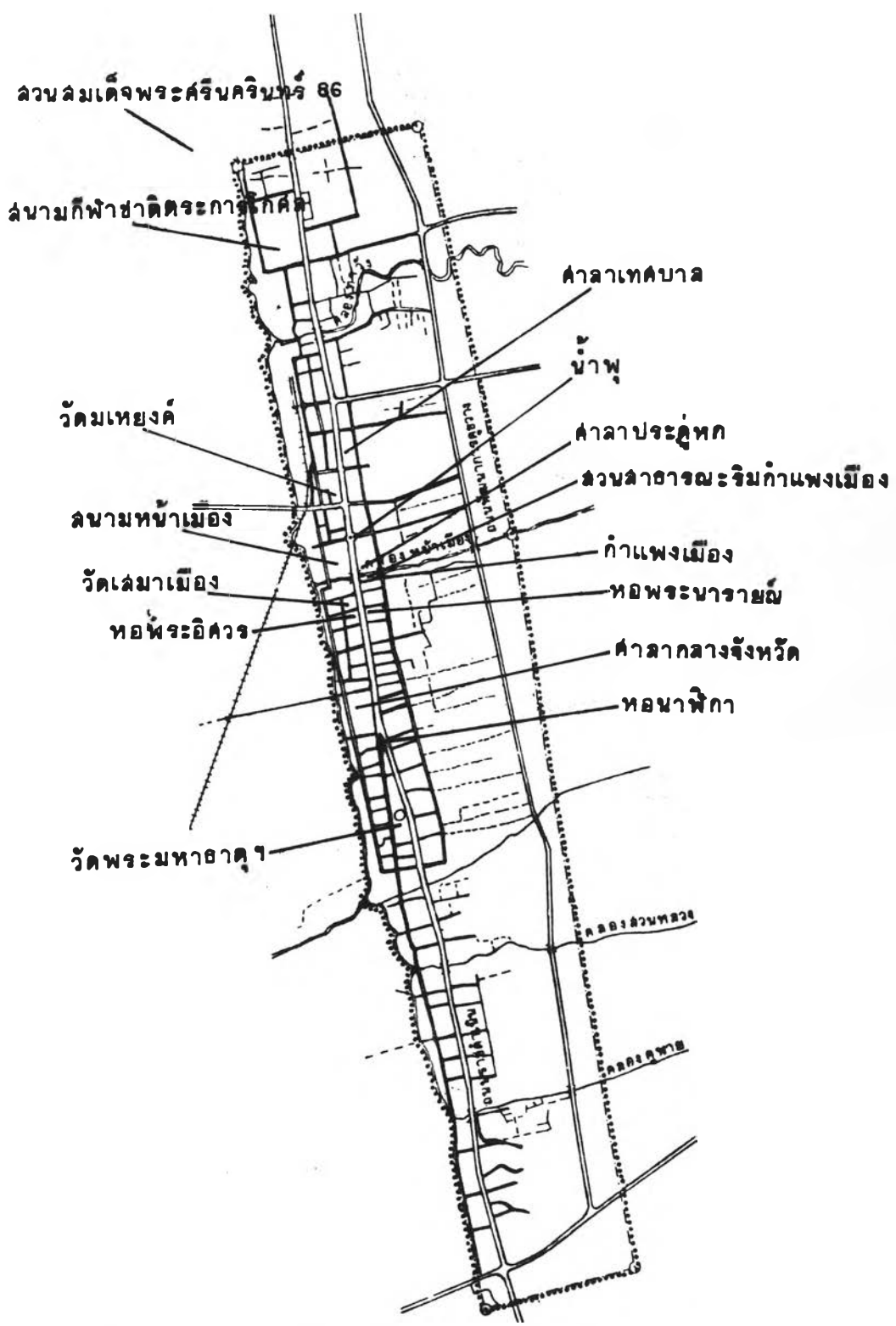
การศึกษาคุณค่าทางสุนทรียภาพด้านผังเมือง

ที่ว่างสาธารณะของเมือง

ที่ว่างสาธารณะของเมืองนครศรีธรรมราชที่สำคัญประกอบด้วย*

- ถนน เป็นที่ว่างสาธารณะของเมืองที่ประชาชนได้ใช้สัญจรไปมากัน อยู่เสมอ ถนนราชดำเนินเป็นถนนสายหลักที่ตัดผ่านใจกลางเมือง ขนานไปกับแนวตัวเมือง นอกจากนี้ยังมีถนนที่กีดขวางในแนวเหนือใต้ของตัวเมืองคือ ทางตะวันตกของถนนราชดำเนินมีถนนศรีธรรมโศก ถนนศรีปราชญ์ (ติดต่อกับสายเดียวกับถนนศรีธรรมโศก) ถนนพัฒนาการคูขวาง ทางตะวันตกมีถนนศรีธรรมราช ถนนยมราช (ติดต่อกับถนนศรีธรรมราช) ภายในตัวเมืองมีถนนสายซอยที่เชื่อมในแนวตะวันออกตะวันตกระหว่างถนนราชดำเนินกับถนนทั้งสองข้างจำนวนนับสิบๆ ซอย
- คลอง เป็นที่ว่างสาธารณะของเมืองที่ไม่ค่อยมีใครตระหนักถึงความ เป็นที่ว่างสาธารณะ คลองจึงมักถูกปล่อยปละละเลยให้ตื้นเขิน มีการตั้งบ้านเรือน รุกค้ำ ทั้งที่จริงแล้วการมีคลองหลายสายนอกจากจะช่วยในการระบายน้ำแล้ว คลองยังช่วยให้ตัวเมืองดูเบาบางลง สามารถใช้คลองเป็นเส้นทางสัญจร เป็น สถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ เป็นสถานที่ช่วยรักษาสภาพแวดล้อมของเมือง ทางตะวันตกของตัวเมืองมีคลองขนานไปกับตัวเมืองคือ คลองหัวห่อง คลองท้ายวัง และคลองท่าลาด (คลองทั้งสามเชื่อมติดต่อกัน) และมีคลองที่ตัดผ่านตัวเมืองอีก 5 สายคือ คลองท่าวัง คลองหน้าเมือง คลองป่าเห่า คลองสวนหลวง และคลองคูพาย
- สนามหน้าเมืองและสนามกีฬา สนามหน้าเมืองเป็นที่ว่างสาธารณะของเมืองที่มีความสำคัญมาแต่โบราณคือ เป็นสนามอยู่นอกกำแพงเมืองก่อนที่จะเข้าสู่ตัวเมืองเลยได้ชื่อว่าเป็นสนามหน้าเมือง (แต่ปัจจุบันอยู่กลางเมือง) สนามหน้าเมืองถูกใช้เป็นที่จัดงานเทศกาลต่างๆ ของจังหวัด เช่น งานประเพณีเดือนสิบ นอกจากนี้ยังเป็นตลาดนัดในช่วงเวลาเช้าวันเสาร์-อาทิตย์ เป็นที่เล่นกีฬา

* ปรอดดูแผนที่ 3.3

แผนที่ 3.3 ที่ว่างสาธารณะ
 เมืองนครศรีธรรมราช

การศึกษาคุณค่าทางสุนทรียภาพด้านผังเมือง

ออกกำลังกายของเยาวชน เป็นสถานที่ถวายบังคมในวันบิษัณหาราช เป็นสถานที่
สวนสนามในวันลูกเสือ ฯลฯ บริเวณสนามหน้าเมืองยังเป็นที่ตั้งขององค์ประกอบ
ต่างๆหลากหลาย เช่น ที่ประดิษฐานของพระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 5
วิหารพระสูง ที่ตั้งของศาลหลักเมือง หอจดหมายเหตุนายกรัฐมนตรี (หอสมุด
เปรม ดินสุลานนท์) ฯลฯ สวนสนามกีฬาจังหวัดมีชื่อเรียกว่าสนามกีฬาชาติ
ตระการโรดส ตั้งอยู่ทางเหนือสุดของตัวเมืองใกล้กับค่ายทหาร ส่วนใหญ่ สนาม
กีฬาชาติตระการโรดสถูกใช้เพื่อการแข่งขันกีฬาประจำปีของนักเรียน-เยาวชน

- สวนสาธารณะ สวนสาธารณะของเมืองนครศรีธรรมราชที่สำคัญได้
แก่ สวนสาธารณะริมกำแพงเมือง (เป็นว่างที่อยู่ริมคลองหน้าเมือง) ศาลา
ประดู่หก (เป็นศาลาอยู่ใกล้ๆ สนามหน้าเมือง ในสมัยก่อนมีต้นประดู่อยู่ 6 ต้น
เป็นศาลาที่ห้อมรอบประตูเมืองเปิดในวันรุ่งขึ้น สำหรับคนเดินทางที่มาถึงเมืองใน
เวลาค่ำแล้ว) สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ 86 (เป็นสวนสาธารณะขนาดใหญ่อยู่
บริเวณหลังสนามกีฬา มีเนื้อที่ประมาณ 800 ไร่ เดิมเป็นทุ่งเรียกว่าทุ่งท่าลาด
เทศบาลได้ปรับปรุงบริเวณทุ่งนี้เป็นสวนสาธารณะ ปัจจุบันชาวเมืองนิยมไปพักผ่อน
ที่สวนสาธารณะแห่งนี้กันในวันเสาร์ - อาทิตย์) ฯลฯ

- ลานวัด บริเวณโบราณสถาน และที่ว่างของสถานที่ราชการ ลานวัด
และลานบริเวณโบราณสถานมีอยู่มากในตัวเมืองนครศรีธรรมราช เช่น ลาน
บริเวณวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร วัดเสมาเมือง วัดมเหยงค์ วัดวังตะวันตก
วัดวังตะวันออก บริเวณหอพระอิศวร-หอพระนารายณ์ ฯลฯ ที่ว่างเหล่านี้มี
อยู่มากแต่หลายแห่งถูกปล่อยให้ร้าง ถูกใช้เป็นที่จัดหาผลประโยชน์ หรือ
แม้แต่เปลี่ยนแปลงสภาพไปเป็นตึกแถวอาคารพาณิชย์ของวัด ส่วนที่ว่างของสถานที่
ราชการ เช่น สนามหน้าศาลากลางจังหวัด - ศาลจังหวัด บริเวณบ้านพักผู้ว่า
ราชการจังหวัด (ซึ่งมีเนื้อที่อยู่มาก) ฯลฯ ที่ว่างเหล่านี้ถ้าสามารถเข้าถึงได้
สะดวกและมีขนาดพื้นที่ที่ว่างมักจะกลายเป็นสถานที่เล่นกีฬาออกกำลังกายของผู้คน
ในละแวกใกล้เคียง

ความรู้สึกที่มีต่อที่ว่างของเมือง

โดยรวมแล้วความรู้สึกที่มีต่อมวลอาคารในที่ว่างของเมืองนครศรีธรรมราช

จะมีความหนาแน่นน้อยกว่าเมืองอื่น ๆ ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจาก (1) โครงสร้างของตัวเมืองที่แคบยาวทำให้อาคารสิ่งก่อสร้าง วางตัวไปตามแนวของพื้นที่เมืองไม่แผ่ขยายออกไปทุกทิศทาง เช่นกับเมืองรอยทั่วไป (2) การที่มีพื้นที่ ศาสนาสถาน โบราณสถาน สถานที่ราชการ ตั้งอยู่เป็นย่านแยกจากย่านการค้าทำให้เกิดการเปรียบเทียบถึงความหนาแน่น ความเบาบางของเมืองเมื่อผ่านเข้าไปในย่านต่างกันอย่างชัดเจน และ (3) การที่มีต้นไม้ใหญ่ขึ้นแทรกอยู่ในตัวเมืองอย่างกระจายและมีพื้นที่สาธารณะ เช่น สนามหน้าเมืองสวนสาธารณะริมหาดแพงเมือง วัดต่างๆ ฯลฯ ตั้งแทรกอยู่ใจกลางเมืองทำให้อากาศที่ว่างของเมืองดูเบาบางลง ส่วนความรู้สึกที่มีต่อที่ว่างของเมืองแต่ละประเภทจะแตกต่างกัน เช่น

- ความรู้สึกที่มีต่อถนนรอย เฉพาะอย่างยิ่งถนนราชดำเนินเป็นถนนสายหลักที่ผ่านกลางเมืองเป็นถนนที่มีความกว้างมากที่สุดของเมือง สองข้างถนนยังเต็มไปด้วยสถานที่สำคัญๆ หลายแห่ง ชาวนครศรีธรรมราชได้ให้ความสำคัญต่อถนนสายนี้มากดังจะเห็นได้จากการมีองค์ประกอบต่างๆ ตั้งอยู่ เช่น หอนาฬิกา น้ำพุ เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าถนนราชดำเนินเปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ของเมือง เมื่อผ่านเข้าไปในถนนราชดำเนินจะรู้สึกถึงการเปลี่ยนแปลงของลีลา มวลและความหนาแน่นของย่านต่าง ๆ เช่น ย่านท่าวังจะมีอาคารร้านค้าตั้งอยู่มากมีความหนาแน่นสูงกว่าย่านในเมืองซึ่งเป็นย่านวัดวาอารามสถานที่ราชการ และบ้านพักอาศัย

- ความรู้สึกที่มีต่อคลอง คลองหน้าเมืองเห็นจะเป็นคลองสายเดียวที่ชาวเมืองให้ความสำคัญกัน เนื่องจากตั้งอยู่ใกล้กับกำแพงเมืองซึ่งเป็นโบราณสถานของเมือง และติดกับสวนสาธารณะริมหาดแพงเมือง คลองหน้าเมืองจึงเป็นองค์ประกอบของการพักผ่อนหย่อนใจของผู้คนที่ไปเที่ยวชมสวนสาธารณะริมหาดแพงเมืองในยามปกติ แต่จะมีความสำคัญขึ้นมาเป็นพิเศษเมื่อถึงวันลอยกระทง ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ชาวเมืองจะนำกระทงไปลอยในคลองหน้าเมืองกันตามประเพณี ส่วนคลองอื่น ๆ ในตัวเมืองมีสภาพใกล้เคียงกับคูระบายน้ำมากกว่า

- สนามหน้าเมือง เป็นสถานที่สำคัญที่เป็นปอดของเมืองมาเนิ่นนาน เป็นสถานที่จัดงานเทศกาลต่าง ๆ เป็นสถานที่ที่ทำให้ชาวเมืองได้รับความรื่นเริง สนุกสนานในเวลาที่มีงานเทศกาล ในเวลาปกติก็ยังเป็นสถานที่ที่ทำให้ชาวเมือง

ได้สัมผัสกับชีวิตเมืองอย่างใกล้ชิด เช่น การเป็นตลาดนัดในเช้าวันเสาร์-อาทิตย์ เป็นสถานที่วิ่งเล่นขี่จักรยานของเด็กๆ ในตอนเย็น ชาวเมืองจะรู้สึกอึดอัดถูกปิดล้อม ถ้าสนามหน้าเมืองถูกทำลายความเป็นที่ร่ลงกว้างๆอย่างถาวร (เช่น สร้างอาคารขึ้นมาบนพื้นที่ของสนามหน้าเมือง) เนื่องจากเคยชินกับขนาดและขอบเขตที่ได้จากการรับรู้มาเป็นเวลานาน

- สวนสาธารณะของเมืองนครศรีธรรมราช มีลักษณะที่ค่อนข้างจะกลืนไปกับสภาพแวดล้อมของเมือง เช่น สวนสาธารณะริมกำแพงเมือง ริมคลองหน้าเมือง มีลักษณะของที่ว่างที่กลืนไปกับกำแพงเมือง และคลองหน้าเมือง สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ 86 มีลักษณะกลืนไปกับสภาพของทุ่งท่าลาดเป็นต้น และถ้าหากจะให้แบ่งประเภทสวนสาธารณะเหล่านี้เป็น ที่ว่างขอบแข็ง (Hard space) หรือ ที่ว่างขอบนุ่ม (soft space) ลงไปอย่างเด็ดขาดแล้วคงทำได้ยากเนื่องจากไม่มีลักษณะของพืชพันธุ์ หรือสิ่งก่อสร้างที่เด่นชัดหนักไปในทางใดทางหนึ่ง แต่พื้นที่สวนสาธารณะเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจตามปกติของชาวเมือง จึงน่าที่จะสร้างที่ว่างเหล่านี้ให้เกิดความเด่นชัดจนชาวเมืองหรือผู้พบเห็นเกิดความประทับใจในความสวยงาม ความสะอาด ความเป็นธรรมชาติ เพราะที่ว่างของสวนสาธารณะเหล่านี้จะช่วยสร้าง กล่อมเกลา ลักษณะนิสัยของชาวเมืองให้เป็นคนรักความสวยงาม รักความสะอาด รักษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติ เป็นการลงทุนที่ดีกว่าการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ให้ช่วยกันรักษาความสะอาดอนุรักษ์สภาพแวดล้อมเป็นครั้งคราว

- ลานวัด บริเวณโบราณสถาน และที่ว่างของสถานที่ราชการ เป็นที่ว่างที่เกิดความสำคัญขึ้นมา เนื่องจากกิจกรรมการเข้าไปใช้สอยพื้นที่เหล่านี้ เช่น ลานวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร เดิมเป็นหาดทรายสีขาวสะอาด มีมิดทรายเนื้อละเอียด* เรียกว่าหาดทรายแก้ว ผู้คนที่เข้าไปใช้ลานวัดพระมหาธาตุในวันสำคัญ

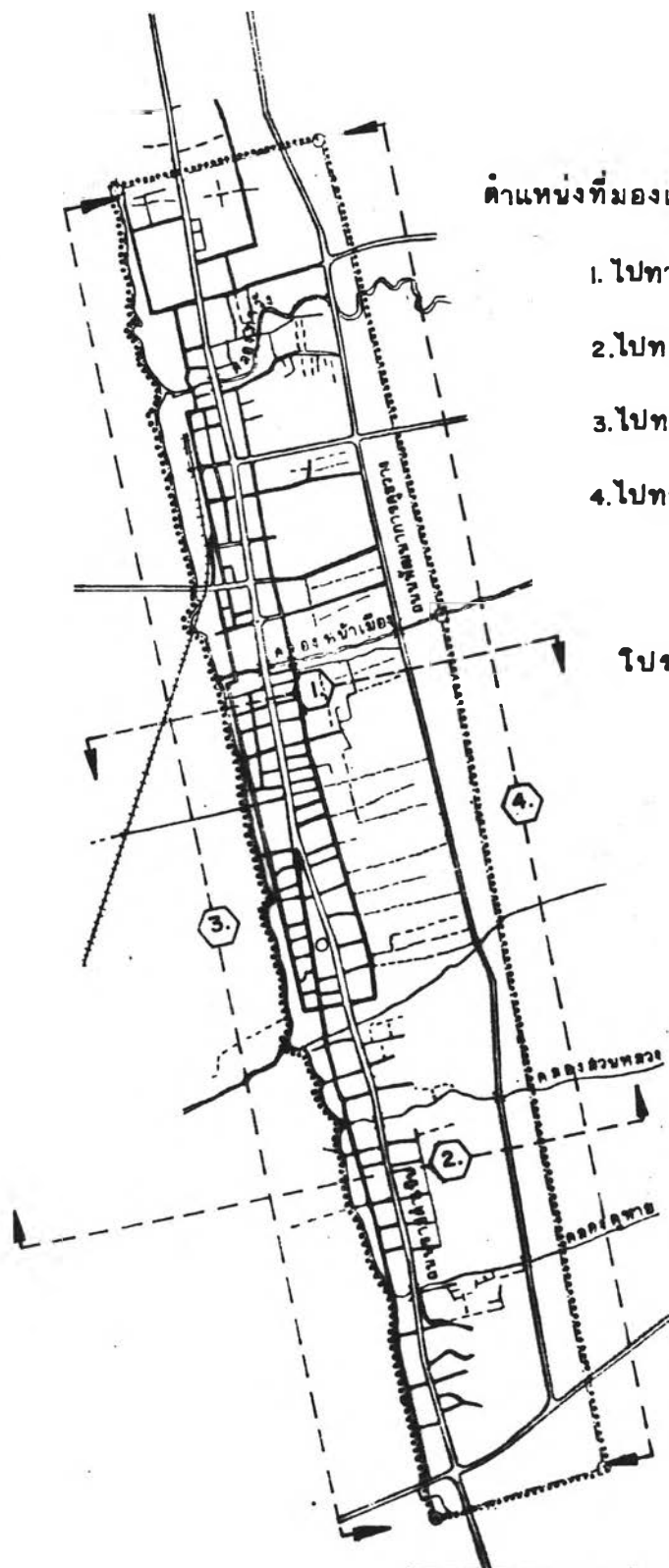
* ทรายเนื้อละเอียดหรือทรายเนื้อหยาบอาจสังเกตุได้ที่ชายหาดชายทะเล ทรายละเอียดจะอยู่บริเวณที่ถูกคลื่นซัดถึง ส่วนทรายหยาบจะอยู่ถัดเข้ามาบนฝั่งตามปกติแล้วคลื่นจะซัดไม่ถึง

ทางพุทธศาสนาจะรู้สึกสัมผัสของความสงบอ่อนนุ่มจากการที่ได้เดินบนพื้นทรายลานวัด (เนื่องจากเป็นทรายเนื้อละเอียด เมื่อเดินจึงไม่แข็งกระด้างเหมือนเดินบนพื้นซีเมนต์ หรืออ่อนจนจมลงไปเหมือนเดินบนทรายหยาบ) ส่วนลานวัดและบริเวณโบราณสถานอื่น ๆ มักไม่ค่อยได้มีการตระหนักถึงคุณค่าของที่ว่างเหล่านี้ที่มีอยู่ มักมีการปล่อยให้รกร้างว่างเปล่าอยู่เฉยๆ แม้ว่าหน้าที่ของที่ว่างเหล่านี้ตามปกติแล้วคือการเป็นขอบเขตของสถานที่ที่ตั้งอยู่บนที่ว่างนั้นๆ และโดยทางอ้อมก็ช่วยทำให้เมืองมีความเบาบางลง แต่เราก็สามารถที่จะพัฒนาที่ว่างเหล่านี้เป็นสถานที่อนุรักษ์ธรรมชาติและรักษาสภาพแวดล้อมของเมือง (เช่น เป็นที่ปลูกต้นไม้ ทำให้ลานวัดมีความสงบร่มรื่นเหมาะสมที่จะเป็นสถานที่ผ่อนคลายจิตใจและฟังธรรมะ) ส่วนปัญหาที่สำคัญของลานวัดคือ การปิดล้อม เช่น มีกำแพงวัดมิดชิดจนผู้พบเห็นเกิดความกลัวที่จะเข้าไปในวัด หรือถ้าไม่มีกำแพงวัดเลยพระสงฆ์องค์เจ้าก็จะเกิดความไม่สงบเท่าที่ควร อีกประการหนึ่งคือการที่ไม่ทราบว่าจะใช้ลานวัดทำอะไรได้บ้าง ส่วนบริเวณที่ว่างของสถานที่ราชการได้สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าและความใส่ใจที่ผู้บริหารบ้านเมืองผู้บริหารสถานที่ราชการนั้นๆ ดังนั้นจึงไม่เป็นที่น่าสงสัยถ้าเราได้พบเห็นป้ายโฆษณา ขัดยืนการประชาสัมพันธ์ ให้ช่วยกันรักษาความสะอาด อนุรักษ์สภาพแวดล้อมของบ้านเมืองแล้วชาวเมืองจะให้ความร่วมมือหรือไม่ขึ้นอยู่กับตัวอย่างที่ชาวเมืองได้พบเห็นจากที่ว่างของสถานที่ราชการเหล่านั้น

3.2.2 การศึกษาและสำรวจทัศนภาพของชุมชนเมือง

ภาพรวมของชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช

ทัศนภาพของเมืองนครศรีธรรมราชเป็นกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นถึงหลายสิ่งหลายอย่างนับตั้งแต่ทำเลที่ตั้ง สภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ความเป็นมา สภาพการปกครอง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมตลอดจนความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ถ้าหากจะมองภาพรวมของชุมชนเมืองโดยพิจารณาถึงองค์ประกอบทางผังเมืองก็จะพิจารณาได้ดังนี้

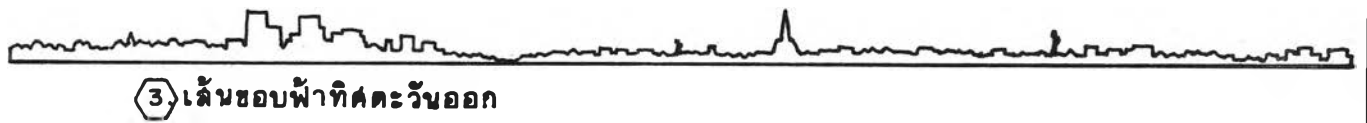
ตำแหน่งที่มองเมื่อสังเกตเห็นจากระดับพื้นดิน

1. ไปทางทิศใต้
2. ไปทางทิศเหนือ
3. ไปทางทิศตะวันออก
4. ไปทางทิศตะวันตก

โปรดดูภาพประกอบแผ่นถัดไป

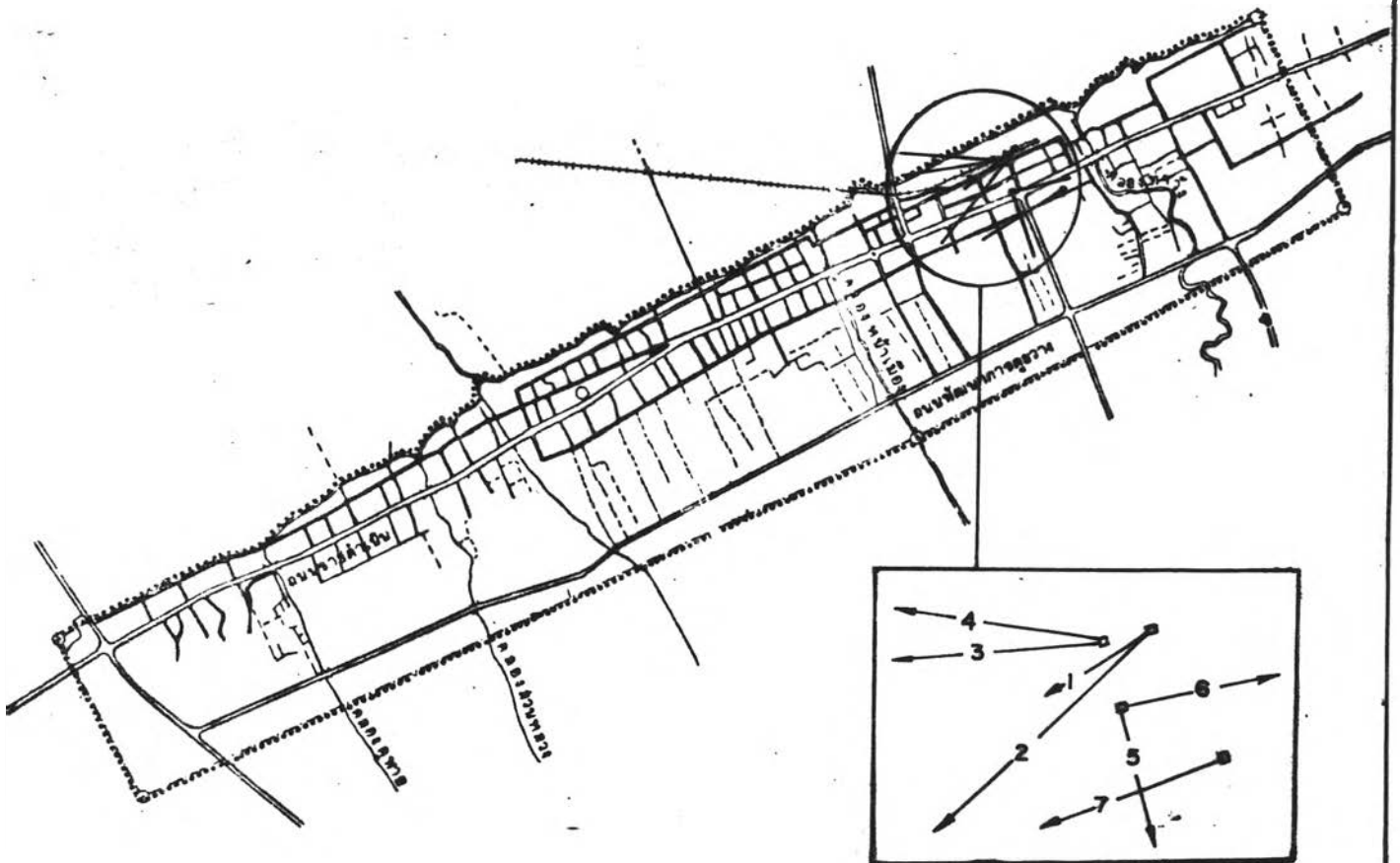
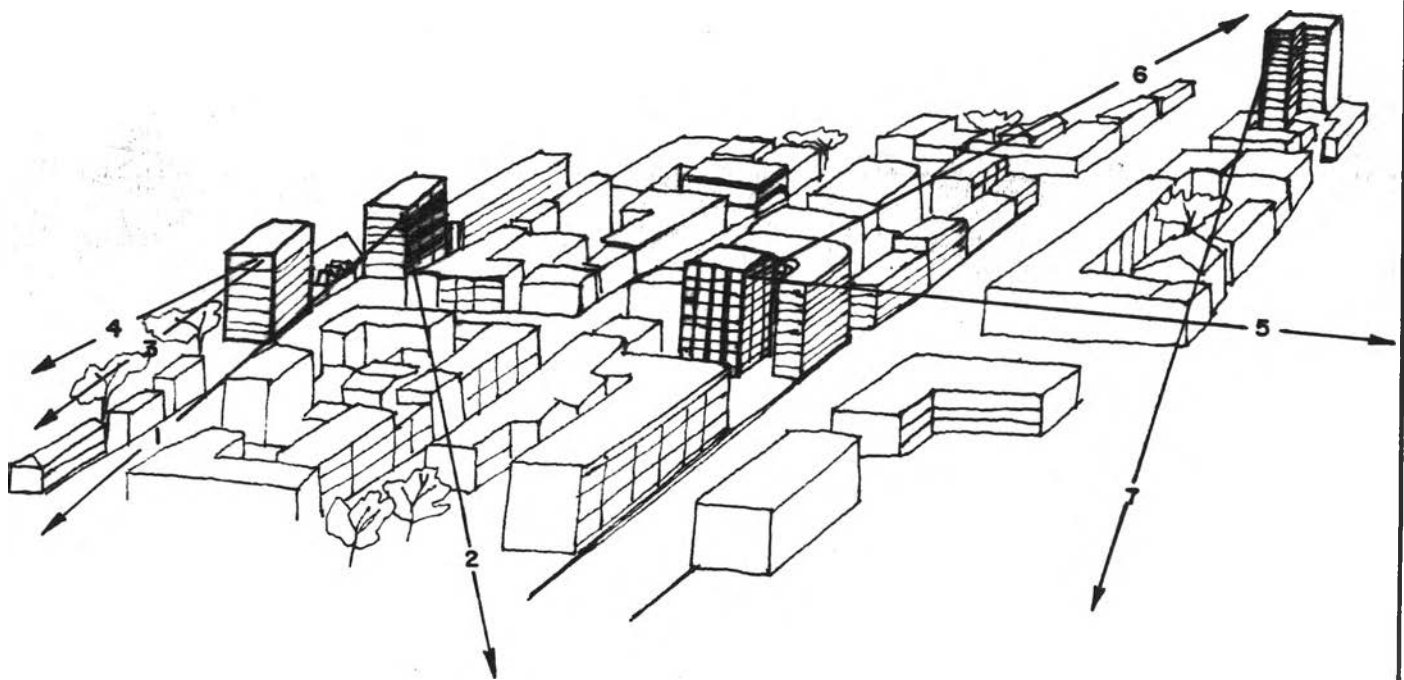
แผนที่ 3.4 นครศรีธรรมราช
แสดง ตำแหน่งการมองวิวมมกว้าง

การศึกษาคุณค่าทางสุนทรียภาพด้านผังเมือง

ภาพที่ 3-2
วิมุขกว้างเมืองนครศรีธรรมราช

การศึกษาคูณค่าทางสุนกฤษภาพด้านผังเมือง

โปรเจกต์ภาพประกอบแผ่นถัดไป

ภาพที่ 3-3 นครศรีธรรมราช แสดงทิศทางการมองวิมุขกว้างจากอาคารสูง

การศึกษาคุณค่าทางสุนทรียภาพด้านผังเมือง

1

2

3

4

5

6

7

1 แนวถนนที่เห็นคือถนนยมราช

2 ทางซ้ายเหนือเส้นขอบฟ้าคือเจดีย์ชัยภัง

3-4 กลุ่มอาคารที่เห็นเป็นย่านหัวอิฐ

5 ไกลออกไปเป็นย่านคชวาง

ภาพที่ 3-4

วิมมุกกว้างของเมืองจากอาคารสูง

การศึกษาคณะค้าทางสุนทรียภาพด้านผังเมือง

ปกติของเมือง โดยมิหนานพิกายอยู่เบื้องล่างทางขวาในระยะใกล้กว่า (เนื่องจาก
 หนานพิกามีระดับความสูงน้อยกว่าองค์พระบรมธาตุเจดีย์มาก แต่อยู่ในระยะใกล้
 กว่า) แต่ถ้าหากไปอยู่ทางใต้สุดของเมือง (ย่านหัวถนน) โดยเคลื่อนที่จากหัวถนน
 มาทางทิศใต้ก่อนที่จะถึงวัดพระบรมธาตุรวมหาวิหารแล้ว จะเห็นองค์พระบรมธาตุ
 เจดีย์อยู่ในระยะใกล้ (เนื่องจากเป็นช่วงระยะทางสั้น) แต่ความคดโค้งของ
 ถนนและมีต้นไม้อาคารบ้านเรือนบังอยู่บ้าง ทำให้ช่วงแรกจะเห็นองค์พระบรมธาตุ
 เจดีย์เป็นช่วงๆ เนื่องจากถูกอาคารอื่นๆบัง จะเห็นเด่นชัดทันทีเมื่อเข้ามาใกล้
 มากแล้วและปรากฏภาพขององค์พระบรมธาตุเจดีย์สูงใหญ่เสียดฟ้าอยู่เบื้องหน้า
 แล้วและถ้าหากเคลื่อนที่ไปทางทิศเหนืออีกจนผ่านบริเวณวัดพระมหาธาตุรวมหาวิหาร
 มาอยู่บริเวณหน้าศาลากลางจังหวัดแล้วจากบริเวณนี้ไปทางทิศเหนือจะเริ่ม
 ปรากฏภาพของอาคารย่านท่าวังหนาแน่นขึ้นบนเส้นขอบฟ้าของเมืองเรื่อยๆ
 จนกว่าจะโดนปิดล้อมด้วยภาพอาคารริมถนนในระยะใกล้จึงไม่เห็นเส้นขอบฟ้าอีก
 (โปรดดูภาพที่ 3-2 ถึง 3-4)

- **ตัวปิดล้อม*** ตัวปิดล้อมทางทัศนภาพของเมืองนครศรีธรรมราชขึ้นอยู่กับ
 กับว่าจะไปมองอยู่ ณ ตำแหน่งย่านใดของเมือง ถ้าหากไปอยู่ที่ย่านท่าวังซึ่งเป็น
 ย่านการค้าของเมืองแล้ว ตัวปิดล้อมก็เป็นอาคารตึกแถว ป้ายโฆษณา ฯลฯ ถ้า
 หากไปมองอยู่บริเวณสนามหน้าเมืองซึ่งเป็นที่โรงฆ่าสัตว์ของเมืองแล้วตัวปิดล้อม
 ก็เป็นอาคาร ต้นไม้ และองค์ประกอบต่าง ๆ ของสถานที่ซึ่งเป็นการปิดล้อม
 อย่างหลวมๆ (ถ้าเราไม่อยู่ใกล้กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเกินไป) และถ้าหากไปมองอยู่
 ย่านบ้านเมืองตัวปิดล้อมก็จะเป็นอาคารบ้านเรือนและต้นไม้ซึ่งไม่หนาแน่นเท่ากับ
 เท่ากับย่านท่าวังแต่ไม่เบาบางเหมือนกับบริเวณสนามหน้าเมือง โดยหลักการ
 แล้วตัวปิดล้อมที่ประสบผลสำเร็จในทางสุนทรียภาพนั้นจะต้องเป็นบ้านลักษณะ
 ที่กระตุ้นให้เกิดความปิติ ทัศนภาพของเมืองนครศรีธรรมราชซึ่งมีองค์พระบรมธาตุ
 เจดีย์เป็นจุดเด่น จึงต้องพึงได้รับการระมัดระวังไม่ให้มีสิ่งใดมาปิดล้อมหรือ
 บดบังภาพขององค์พระบรมธาตุเจดีย์ นอกจากนี้ลักษณะความสูงของอาคาร

* ในเรื่องทัศนภาพตั้งแต่หัวข้อนี้ไป โปรดดูภาพที่ 3-5 ประกอบ

ตึกต่างๆ ควรจะได้รับการควบคุมดูแลเพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพของกลุ่มอาคารที่ปิดล้อมทัศนียภาพของเมือง ทัศนียภาพของเมือง ทัศนียภาพจะขัดแย้งกับประโยชน์ใช้สอยและความต้องการของสังคม

- ถนน ความน่าสนใจทางสุนทรียภาพของถนนอยู่ที่เนื้อที่อันเกิดจากทัศนียภาพของช่องวิวของถนนและลักษณะของอาคารที่ขนาบทั้งสองข้าง ถนนราชดำเนินจะเป็นถนนที่มีความน่าสนใจมากที่สุดเนื่องจาก เป็นถนนที่ตัวผ่านกลางเมือง มีขนาดกว้างใหญ่กว่าถนนสายอื่นๆ ของเมือง ถนนราชดำเนินเป็นถนนที่มองเห็นประกอบสำคัญคือ น้ำพุ ตั้งอยู่กลางถนนเป็นวงเวียนบริเวณหน้าสนามหน้าเมืองและหอนาฬิกาซึ่งตั้งอยู่กลางถนนเป็นสามแยกบริเวณหน้าศาลากลางจังหวัด ถ้าหากเดินทางไปตามถนนราชดำเนินจากทางทิศเหนือสุดของเมืองคือตั้งแต่บริเวณหน้าสนามกีฬาไปทางทิศใต้ของเมืองแล้ว เมื่อผ่านท่าวังจะรู้สึกถึงอาคารพาณิชย์ที่ขนาบสองข้าง (มีทัศนียภาพหนาแน่นเป็นที่สังเกตเห็นได้ชัด) แต่ไม่เกิดความรู้สึกถูกบีบคั้นหรืออึดอัดอะไรมากนัก เนื่องจากถนนมีความกว้างพอสมควร และลักษณะของอาคารตึกแถวสองข้างถนนต่างรูปแบบต่างความสูงกัน จะมีป้ายโฆษณา เสาไฟฟ้า สายไฟฟ้าที่รบกวนสายตาอยู่บ้าง เมื่อผ่านช่วงท่าวังมาถึงย่านตลาดแขกแล้ว อาคารที่ขนาบสองข้างเบาบางลง จนมาถึงย่านสนามหน้าเมืองจะเกิดความบิดทางทัศนียภาพเมื่อมองเห็นน้ำพุและสภาพแวดล้อมของน้ำพุโดยรอบและภาพของสนามหน้าเมือง อีกทั้งช่องวิวที่เกิดจากการมองไปทางด้านตามถนนช่วงนี้จะเริ่มปรากฏภาพของหอนาฬิกา และองค์พระบรมธาตุเจดีย์เป็นจุดสนใจในระยะไกล อาคารที่ขนาบข้างถนนก็มีน้อย ความบิดทางทัศนียภาพยังคงมีต่อไปจนถึงตลาดท่าม้าไปแล้วก็จะรู้สึกภาพที่ปรากฏสองข้างถนนของบ้านเรือนค่อนข้างจะกลมกับสภาพธรรมชาติของเมือง เมื่อถึงบริเวณวัดพระมหาธาตุฯ จึงตะลึงกับยอดเจดีย์ที่สูงเสียดฟ้าความตระการตาขององค์พระบรมธาตุเจดีย์ หลังจากนั้นไปจนถึงสี่แยกหัวถนนซึ่งอยู่ทางด้านสุดของตัวเมือง สองข้างถนนเป็นภาพที่กลมกับสภาพของเมืองอย่างมากจนไม่มีจุดเด่นอะไรที่น่าสนใจ

ส่วนถนนสายอื่นนอกจากถนนราชดำเนินแล้วก็มีบางช่วงบางตอนที่มีความน่าสนใจ เช่น ถนนศรีธรรมราชช่วงที่ผ่านหลังเรือนจำนครศรีธรรมราช และหักเลี้ยวเป็นมุมฉากโดยมีมุมกำแพงของเรือนจำยังสายตาอยู่ ถนนช่วงนั้นมี

ลักษณะ เป็นถนนเล็ก ๆ ข้างหนึ่งของถนนเป็นกำแพงเรือนจำ อีกข้างหนึ่งของถนน เป็นบ้านเรือนเป็นหลัง ๆ ซึ่งตั้งอยู่ระดับต่ำลงไปจนกระทั่งระดับของพื้นถนน มีบ้าน เรือนอยู่ไม่กี่หลัง มีต้นไม้ขึ้นแทรกอยู่ทั่วไป มีรถยนต์วิ่งผ่านถนนช่วงนี้น้อย และจะ ต้องชะลอความเร็วเมื่อใกล้จะถึงมุมหักเลี้ยวเป็นมุมฉาก (เนื่องจากมีกำแพงของ เรือนจำบังสายตาอยู่) ถนนในช่วงนี้จะมีลักษณะทางทัศนภาพตลอดจนสภาพ แวดล้อมที่ทำให้ความสงบทางจิตใจอย่างมาก (เนื่องจากต้องใช้สมาธิในการเดิน ทางและไม่มีสิ่งใดมารบกวนสายตา นอกจากลักษณะราบเรียบของกำแพงเรือนจำ และบ้านเรือนที่อยู่ระดับต่ำลงไป รวมทั้งไม่ค่อยมีเสียงรถยนต์หรือเสียงอึกทึกครึก- รุครมใดๆ) หรือถนนศรีปราชญ์ช่วงที่ผ่านหลังโรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช จะเห็นภาพของเจดีย์ยักษ์* ปรากฏอยู่ในช่องวิว เบื้องหน้าเพียงช่วงหนึ่งของถนนแต่ ก็นานพอที่จะทำให้เกิดความนึกคิด เชื่อมโยงกับภาพของความเป็นเมืองโบราณของ นครศรีธรรมราช ฯลฯ

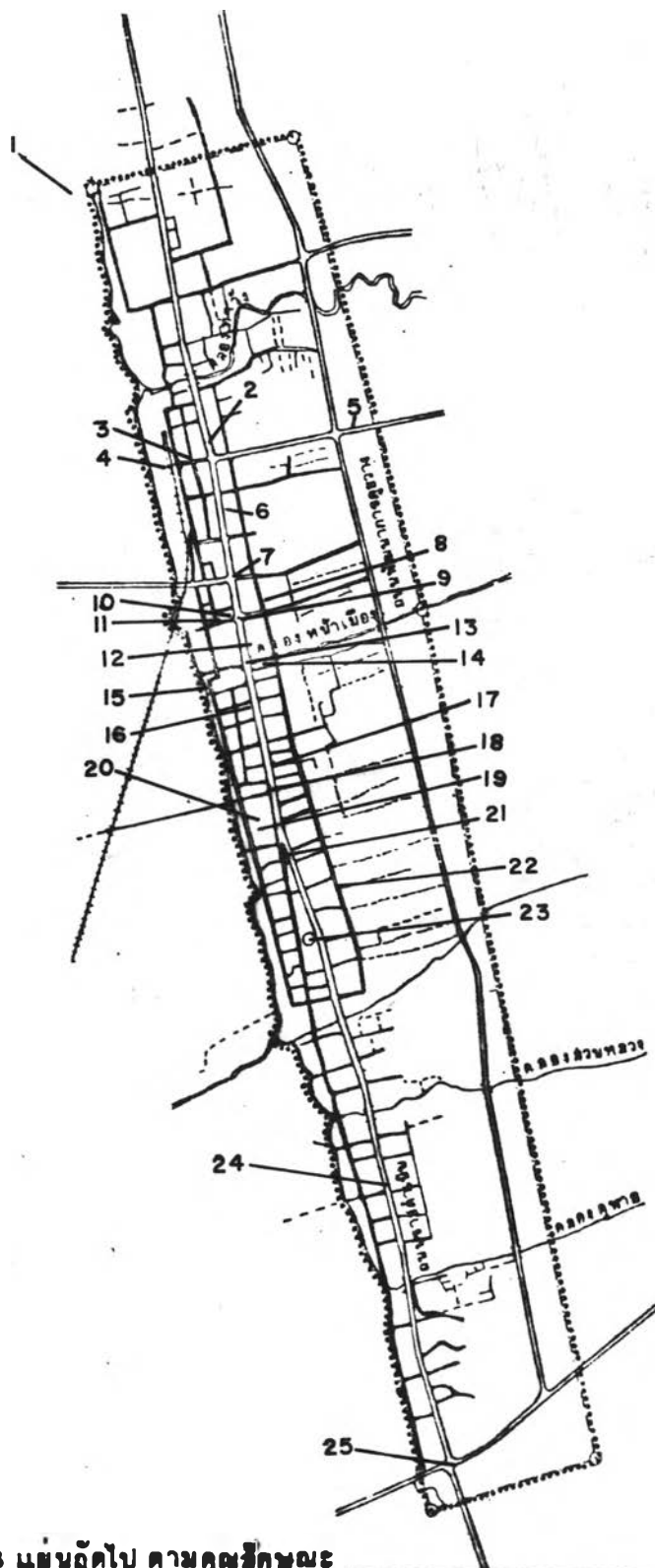
- อุปกรณ์ประกอบถนนของเมืองนครศรีธรรมราช เช่น เสาไฟฟ้า

รวมไฟฟ้า เครื่องหมายจราจรตู้โทรศัพท์สาธารณะ ถังขยะ ฯลฯ อุปกรณ์เหล่านี้ ได้สนองตอบทางประโยชน์ใช้สอยต่อประชาชนเป็นอย่างดี แม้ว่าในแง่ของรัศมี การให้บริการ เช่น ตู้โทรศัพท์สาธารณะ เครื่องหนึ่งจะบริการประชาชนได้ในรัศมี โกลที่ สุดเท่าใดและบริการได้ต่อประชาชนจำนวนเท่าใด มีความทั่วถึงในการบริการ หรือไม่ยังไม่ค่อยมีใครจะเดือดร้อนกับสิ่งเหล่านี้ สิ่งที่อุปกรณ์ประกอบถนนของเมือง ได้สร้างปัญหา ก็เช่นเดียวกับเมืองอื่นๆ คือ ความไร้ระเบียบและความสกปรกทาง ทัศนภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสาไฟฟ้า สายไฟฟ้า บ้ายโฆษณาที่ติดตั้งกันตามใจ ชอบ ได้ก่อให้เกิดความไม่น่าดูต่อเมือง และก็เป็นบุญของชาวนครศรีธรรมราช อย่างมากที่ยังไม่มีสะพานลอยสำหรับคนข้ามถนน ซึ่งทำลายสุนทรียภาพของเมือง

* เจดีย์ยักษ์มีลักษณะ เป็นเจดีย์ยอดดวนตั้งอยู่บริเวณสวนพระเงิน ข้าง ศาลาเทศบาลเมืองนครศรีธรรมราช ตามตำนานบอกว่ายักษ์เป็นผู้มาสร้างแข่ง กับองค์พระบรมธาตุเจดีย์แต่สร้างไม่เสร็จ เลยได้ชื่อว่า เจดีย์ยักษ์

อย่างมากแทบจะทุกแห่งของเมืองที่เคยติดตั้งสะพานลอยมาแล้ว* จึงไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะมีสะพานลอยโดยเฉพาะตามถนนราชดำเนินซึ่งเป็นถนนที่เขื่อน้ำซูด้าของเมือง นอกจากนี้รูปแบบและสีสรรของอุปกรณ์ประกอบถนนต่างๆ มักไม่เคยได้รับการดัดแปลงให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของเมืองที่อุปกรณ์นั้นๆ ตั้งอยู่ เช่น ตู้โทรศัพท์ ตู้ไปรษณีย์จะเป็นแบบเดียวกันทั่วประเทศ ซึ่งอาจจะถูกต้องในแง่ของความเคยชินจากการรับรู้ทำให้ประชาชนโดยทั่วไปสามารถทราบได้ทันทีที่เห็นอุปกรณ์ประกอบถนนเหล่านี้ แต่ในทางทัศนภาพของเมืองแล้วจะต้องพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมที่อุปกรณ์เหล่านี้จะถูกนำมาติดตั้งก่อนที่จะออกแบบจัดสร้างอุปกรณ์ประกอบถนนเหล่านั้น

* สาเหตุที่สะพานลอยทำลายคุณค่าทางสุนทรียภาพของเมืองเนื่องจาก (1) สะพานลอยบดบังช่องวิวของถนน (2) ภาพของสะพานลอยจะเป็นจุดดึงดูดสายตาไปจากวัตถุอื่นๆ และสะพานลอยอาจเป็นสิ่งแปลกปลอมที่สอดแทรกเข้ามาในสภาพแวดล้อมนั้นๆ สะพานลอยหลายแห่งไม่ได้มีเฉพาะตัวสะพานลอยแต่เพียงอย่างเดียวแต่ยังมีราวกันคนข้ามกลางถนนหรือสองช่องของถนนเพื่อบังคับให้คนต้องข้ามสะพานลอยแต่เพียงอย่างเดียว (3) สะพานลอยจะทำลายความสงบของผู้คนที่บ้านเรือนใกล้ติดกับสะพานลอย (4) สะพานลอยโดยตัวของมันเองได้พิสูจน์ให้เห็นว่าแม้ว่าวิธีการที่ดีที่สุดจะช่วยอำนวยความสะดวกอย่างปลอดภัย เพราะคนจำนวนมากที่เคยชินกับการเดินในระดับพื้นราบปกติด้วยความสะดวกสบายแม้ว่าจะสร้างสะพานลอยให้ดีแค่ไหนก็อาจไม่มีคนนำใช้ด้วยเหตุผลต่างๆ กัน เช่นคนจะรู้สึกเสียเวลาที่จะเดินขึ้นสะพานลอยตราบใดที่ยังรู้สึกว่าจะสามารถข้ามถนนได้อย่างปลอดภัย ผู้สูงอายุจะรู้สึกปวดเมื่อยเมื่อเดินขึ้นบันไดของสะพานลอย ฯลฯ

โปรดสังเกต ใน 3 แผ่นถัดไป ตามคุณลักษณะ
 - ลักษณะการปิดล้อมทางทัศนภาพ
 - ถนน - เฟอร์นิเจอร์ของถนน และ
 - สิ่งที่น่าสนใจทางทัศนภาพ

ภาพที่ 3-5 นครศรีธรรมราช
 แสดงลักษณะทางทัศนภาพ

การศึกษาคุณค่าทางสุนทรียภาพด้านผังเมือง

1

2

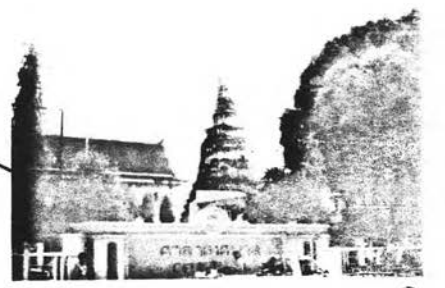
3

5

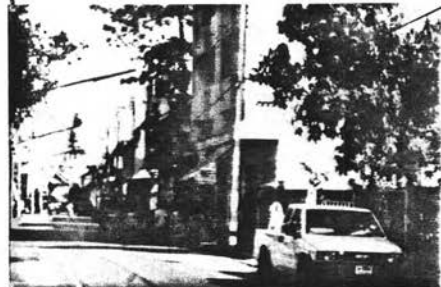
4

6

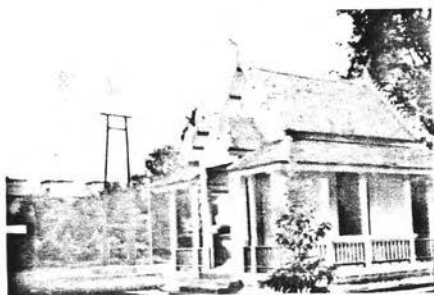
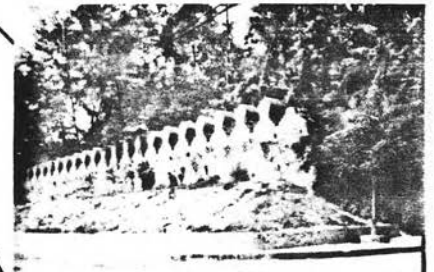
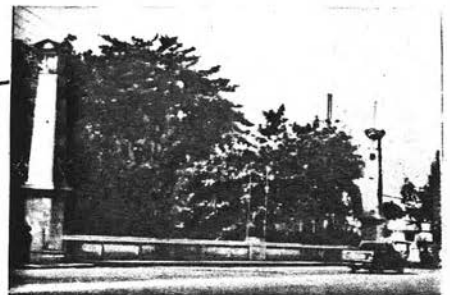
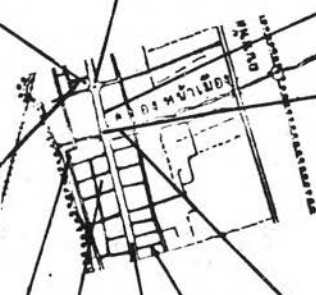
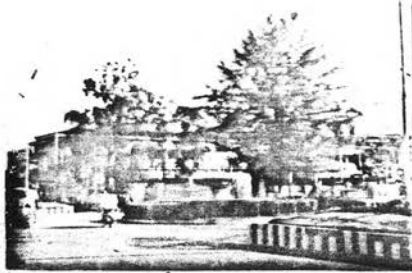
7

8

- 1 สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ 86
- 2 ถนนราชดำเนินช่วงผ่านย่านท่าวัง
- 3 ย่านท่าวัง มีอาคาร ป้ายโฆษณา ปิดล้อมคล้ายตึกมากกว่าย่านอื่นๆของเมือง
- 4 สถานีรถไฟ
- 5 ย่านตลาดคูขวาง
- 6 เจดีย์ยักษ์
- 7 ย่านตลาดแขก
- 8 ถนนศรีปราชญ์ช่วงหลังโรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราชจะเห็นภาพเจดีย์ยักษ์ปรากฏใน-
ช่องวิวของถนน

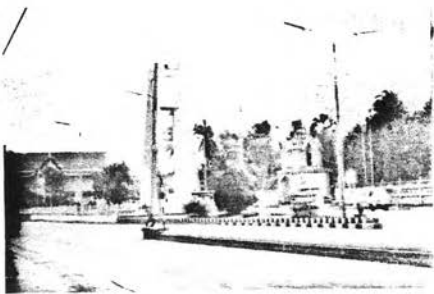
9 น้ำพ ตั้งอยู่กลางถนนราชดำเนินหน้าสนามหน้าเมือง ถนนราชดำเนินจากช่วงนี้ไปจนถึงหอขำพิกา เป็นบริเวณที่มีทัศนียภาพงดงาม (โปรดดูภาพที่ 13 และ 18 ประกอบ)
 10-11 บริเวณสนามหน้าเมือง (ในภาพเป็นหอสมุดเปรมฯ และศาลหลักเมือง) 12 ศาลาประตึก
 13 สะพานนครน้อย เป็นสะพานช่วงที่ถนนราชดำเนินข้ามคลองหน้าเมือง 14 กำแพงเมือง
 15 ถนนศรีธรรมราชช่วงที่ผ่านหลังเรือนจำ 16 หอพระอิศวร 17 ย่านท่าม้า
 18 ถนนราชดำเนิน ปรากฏภาพหอขำพิกาและองค์พระบรมธาตุเจดีย์ในช่องวิวของถนนช่วง-
 น้ำพถึงท่าม้า

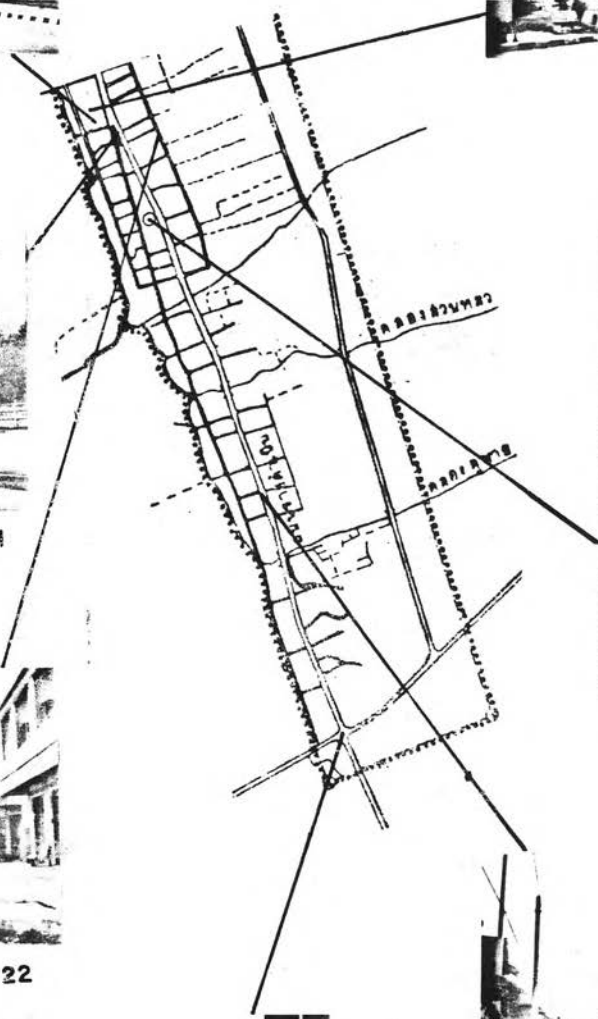
19

20

21

23

22

24

25

19 ศาลากลางจังหวัด
21 หอนาฬิกา
23 พระบรมธาตุเจดีย์
25 ลีแยกหัวถนน

20 หอพระพุทธลีตังค์
22 ถนนศรีธรรมโศก
24 ถนนราชดำเนินช่วงศาลาแม่ซ้าย

สิ่งที่นำเสนอในทางทัศนภาพ

สิ่งก่อสร้างและสถานที่ของ เมืองนครศรีธรรมราชที่ควรให้ความสนใจในทางทัศนภาพ มีอยู่หลายแห่ง ได้แก่

- สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ 86 เป็นสวนสาธารณะขนาดใหญ่ที่ได้รับการปรับปรุงพื้นที่มาจากทุ่งท่าลาดซึ่งเดิมเป็นพื้นที่ว่างเปล่าและหนองน้ำ ความน่าสนใจของสวนสาธารณะแห่งนี้อยู่ที่การเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของชาวเมืองทั้งในปัจจุบันและอนาคต จึงควรได้รับการดูแลให้มีทัศนียภาพที่สวยงาม เหมาะสมต่อการพักผ่อนหย่อนใจ

- สนามกีฬาชาติตระการโกศล เป็นสนามกีฬาประจำจังหวัด มีความน่าสนใจตรงที่จะทำให้มีทัศนภาพ บรรยากาศที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมการเชียร์สนามกีฬาอย่างไร

- สถานีรถไฟ เป็นอาคารชั้นเดียว หลังคาสูงทรงไทยมุงด้วยกระเบื้องดินเผาสีส้ม เป็นสถานที่ที่เป็นจุดเด่นทางทัศนภาพในย่านการค้าท่าวัง

- ศาลาเทศบาล เป็นอาคารสองชั้นหลังคาทรงไทย ตั้งอยู่ย่านท่าวัง บริเวณของศาลาเทศบาลได้รับการดูแลจัดสวนหย่อมอย่างสวยงาม

- สวนพระเงิน - เจดีย์ยักษ์ เป็นโบราณสถานที่อยู่ติดกับศาลาเทศบาล เป็นทัศนภาพที่สะท้อนให้เห็นลักษณะความเป็นเมืองโบราณของนครศรีธรรมราช

- สนามหน้าเมือง เป็นที่ว่างของเมืองที่มีองค์ประกอบสำคัญหลายประการ คือ ศาลหลักเมือง หอสมุดเบรมฯ วิหารพระสูง พระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 5 สโมสรข้าราชการ สนามเทนนิส สถานีวิทยุกระจายเสียง และศาลาประชาคม

- น้ำพุ เป็นน้ำพุที่มีวงเวียนตั้งอยู่กลางถนนราชดำเนิน บริเวณหน้าสนามหน้าเมืองแม้จะมีขนาดไม่ใหญ่โตนักแต่ก็ให้ความน่าสนใจทางทัศนภาพอย่างยิ่ง คือ ประกอบด้วยที่ว่างของสนามหน้าเมือง ที่ว่างของสนามหน้าโรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช ที่ว่างของโรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช โดยมีรั้ว

รปรังกันอาณาบริเวณระหว่างที่ว่างเหล่านั้นกับถนนราชดำเนิน ทาให้ตัวน้ำพุมีความเป็นเอกภาพ เนื่องจากไม่มีสิ่งใดมาแย่งจุดสนใจหรือรบกวนทางทัศนภาพ

- ศาลาประดู่หก เป็นศาลาทรงไทยขนาดใหญ่ตั้งอยู่ริมถนนราชดำเนิน เชื่อมกับสนามหน้าเมือง ตัวศาลามีหลังคาทรงแปลกตา
- สะพานนครน้อย เป็นสะพานแห่งเดียวของเมืองที่ได้รับการออกแบบก่อสร้างอย่างพิถีพิถัน มีความสง่างาม และความราบเรียบอยู่ในตัว
- กำแพงเมือง เป็นกำแพงเมืองโบราณของนครศรีธรรมราชส่วนเดียวที่ยังเหลืออยู่
- สวนสาธารณะริมกำแพงเมือง-ริมคลองหน้าเมือง เป็นสวนสาธารณะขนาดเล็กอยู่ใกล้กับกำแพงเมือง
- หอพระอิศวร-หอพระนารายณ์ เป็นสถานที่ที่มีเทวรูปอนุสรณ์ของความเชื่อตามลัทธิศาสนาพราหมณ์
- ศาลากลางจังหวัด - ศาลจังหวัด เป็นสถานที่ราชการที่มีอาณาบริเวณกว้างติดต่อกันเป็นผืนเดียวกัน ในบริเวณศาลากลางยังประกอบด้วยหอพระพุทธสิหิงค์ และที่ตั้งของส่วนราชการต่าง ๆ ตัวอาคารศาลากลาง-ศาล เป็นอาคาร 2 ชั้นหลังคาทรงไทยประยุกต์ มีบริเวณเว้นว่างข้างหน้าค่อนข้างมาก เป็นสนามหญ้าเขียว และปลูกต้นไม้เป็นแนว ทาให้บริเวณศาลากลางเป็นบริเวณที่มีทัศนียภาพงดงามแห่งหนึ่งของเมือง

- หอนาฬิกา เป็นจุดรวมสายตาของผู้ที่สัญจรบนถนนราชดำเนิน จากสนามหน้าเมืองไปสู่ย่านในเมือง

- พระบรมธาตุเจดีย์ เป็นโบราณสถานคู่บ้านคู่เมือง เป็นจุดเด่นที่สามารถมองเห็นได้ในระยะไกลจากนอกตัวเมือง และเมื่อมองภายในตัวเมืององค์พระบรมเจดีย์ยังให้ทัศนภาพจากมุมมองที่ต่างกัน ดังได้กล่าวมาแล้ว

ความรู้สึกรับรู้ถึงความงามที่เกิดจากทัศนภาพ

ความรู้สึกรับรู้ถึงความงามที่เกิดจากทัศนภาพของเมืองใดๆ ก็ตามมักจะมีจุดเริ่มต้นจากความเด่นชัดของสถานที่ เมืองนครศรีธรรมราชก็เช่นเดียวกัน

ผู้ที่เคยไปเที่ยวชมเมืองนครศรีธรรมราชมาแล้วอาจจะรู้สึกว่าเมืองนครศรีธรรมราชนี้งามเนื่องจากมีองค์พระบรมธาตุเจดีย์ มีศาลากลางที่สวยงาม มีหอนาฬิกา มีน้ำพุ มีกำแพงเมือง ฯลฯ ความประทับใจในองค์ประกอบต่าง ๆ ทางทัศนภาพเหล่านี้ อาจจะมีสาเหตุต่างๆ กัน เช่น บางคนอาจจะชอบเจดีย์ วิหาร วัดวาอาราม เนื่องจากศรัทธาในพุทธศาสนา เมื่อได้เห็นเจดีย์ วัดวาอารามแล้ว ภาพที่ปรากฏก็จะให้จินตนาการของสี่สรรที่บรรเจิดแพรวพราว เป็นทิพย์ และให้รูปทรงของความสงบนิ่ง อบอุ่น ละมุนละม่อม บางคนอาจจะชอบกำแพงเมืองเนื่องมาจากความรู้สึกว่าสิ่งเก่าแก่เป็นของมีค่า สีของตะไคร่น้ำ สีของอิฐแต่ละแผ่นได้ช่วยให้เกิดความสะเทือนใจขึ้น บางคนอาจจะชอบน้ำพุเนื่องจากชอบในรูปทรง ความเคลื่อนไหวและองค์ประกอบโดยรอบของสถานที่ที่น้ำพุตั้งอยู่ ฯลฯ สิ่งถัดมานอกจากความเด่นชัดของสถานที่ที่ให้ความประทับใจต่างกันแล้ว คือภาพลักษณะโดยรวมของตัวเมืองซึ่งในขั้นนี้มักจะมีประเด็นที่เกี่ยวข้อง 3 ประเด็นคือ (1) เนื่องมาจากอาคารบ้านเรือน ถนนหนทางที่ปิดล้อมทัศนภาพอยู่จะต้องไม่ปิดล้อมจนเกิดความรู้สึกอึดอัด บีบคั้นต่อสายตา (เช่นภาพที่เกิดจากการเข้าไปอยู่ที่ถนนแคบๆ ที่ตึกสูงเรียงรายติดกันอย่างหนาแน่นแออัดทั้ง 2 ฟังของถนน) (2) องค์ประกอบของอาคารสถานที่ต่างๆ (เช่น เสาไฟฟ้า สายไฟฟ้า บ้ายโฆษณา) ต้องไม่ดูยุ่งเหยิง และต้องมีความสะอาด เป็นระเบียบอยู่ในตัว และ (3) ต้องมีสิ่งช่วยผ่อนคลายสายตา อาคาร ตึกต่าง ๆ เป็นสิ่งก่อสร้างที่แข็งแรงต่าง ถ้ามีต้นไม้ ไม้ดอกเข้ามาปะปนอยู่บ้างก็จะทำให้ทัศนียภาพของเมืองอ่อนโยนน่าดูมากขึ้น ในขั้นนี้ภาพและความรู้สึกจากตัวเมืองนครศรีธรรมราชโดยรวมยังไม่แจ่มชัดนักเนื่องจาก (1) ตัวอาคาร บ้านเรือน ถนนหนทางที่ปิดล้อมทัศนภาพของเมืองก็ไม่หนาแน่นแออัดเท่าไร แต่ (2) องค์ประกอบของอาคารต่างๆ เช่น สายไฟฟ้า บ้ายโฆษณา ฯลฯ ในตัวเมืองเริ่มจะมีความสับสนวุ่นวาย และ (3) สิ่งช่วยผ่อนคลายสายตาก็พอมืออยู่บ้าง เช่น ต้นไม้ หอนาฬิกา สวนสาธารณะต่างๆ แต่สิ่งเหล่านี้ยังไม่เป็นกลุ่มเป็นมวลจนเกิดความเด่นชัด ให้ความประทับใจต่อภาพโดยรวมของเมือง

3.2.3 การศึกษาสารูปของเมืองนครศรีธรรมราช

ในการศึกษาสารูปหรือจินตภาพของเมืองเพื่อที่จะค้นหาความแจ่มชัดขององค์ประกอบต่างๆของเมืองที่ปรากฏอยู่ในการรับรู้ของชาวเมืองและผู้เดินทางมาเยือน โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเป็นลำดับขั้นคือ

- ขั้นแรกเป็นการเดินสำรวจเพื่อทำความเข้าใจในองค์ประกอบของเมืองที่รับรู้ได้อย่างคร่าว ๆ

- ขั้นที่สอง ได้พูดคุยสัมภาษณ์ชาวเมือง และขอให้เขียนแผนที่สิ่งที่จดจำได้ ปรากฏว่างานในขั้นนี้เป็นไปด้วยความล่าช้า เนื่องจากคนส่วนใหญ่ไม่คุ้นเคยกับการเขียนแผนที่ และไม่สามารถที่จะดึงความสนใจให้แต่ละคนเกิดความตั้งใจในการเขียนแผนที่ได้องค์ประกอบครบถ้วน

- ขั้นที่สาม ได้พัฒนาวิธีการที่จะดึงความสนใจกลุ่มตัวอย่างของชาวเมืองให้เขียนแผนที่ได้องค์ประกอบตามที่ต้องการ โดยแยกองค์ประกอบของเมืองให้เขียนแผนที่ละส่วนเพื่อช่วยในการระลึก รื้อฟื้นสิ่งที่เคยจดจำได้ โดยแบ่งออกเป็น เส้นทาง ชุมทาง เส้นขอบ ย่าน และ ภูมิสัญลักษณ์ (โปรดดูตัวอย่างแบบสอบถาม ในภาคผนวก ง.) ซึ่งได้รับผลสำเร็จเป็นอย่างดี วิธีการเช่นนี้อาจจะมีข้อโต้แย้งว่า ผลที่ได้รับอาจจะมีการเบี่ยงเบนไปจากความเป็นจริง แต่ถ้าพิจารณาในแผนที่แบบสอบถามแล้ว จะเห็นว่ามีกรณีชี้แนะน้อยที่สุด และสิ่งที่ได้ชี้แนะลงไปได้รับการพิจารณาแล้วว่า เป็นสิ่งที่พื้นฐานที่จำเป็นและจะมีผลในการช่วยดึงสิ่งที่ผู้ตอบแบบสอบถามเคยจดจำได้เท่านั้น

ในการใช้วิธีการนี้ได้ใช้แบบสอบถามจำนวน 50 ชุด ซึ่งสาเหตุที่ใช้แบบสอบถามจำนวน 50 ชุด เพราะ

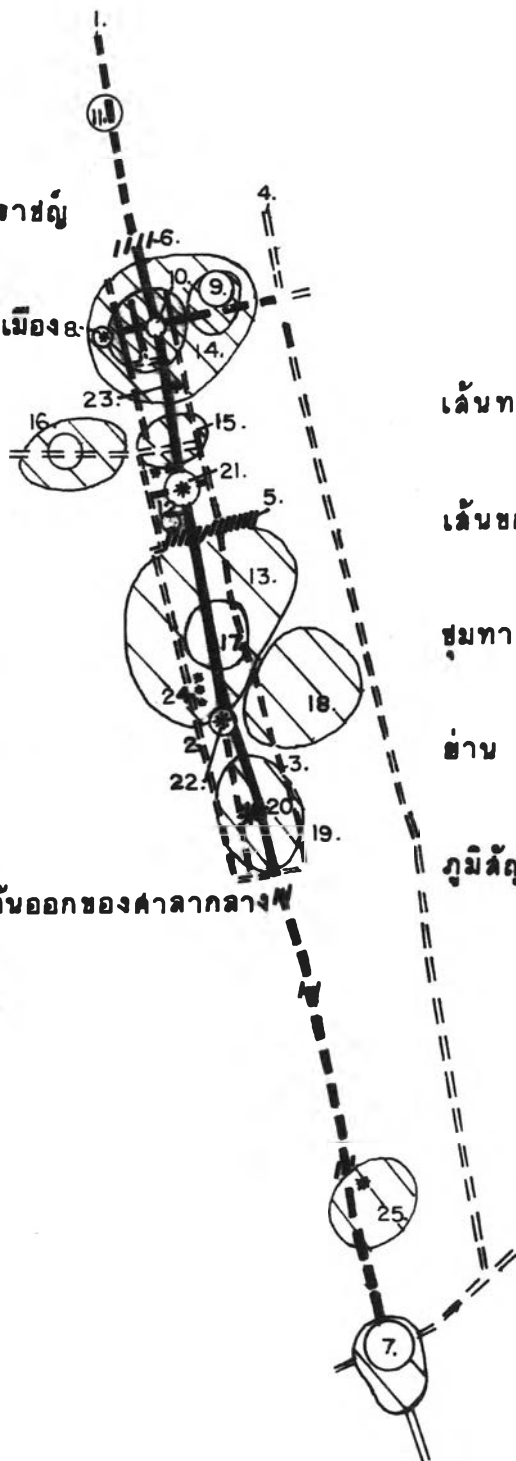
- การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวนแบบสอบถามจึงไม่ขึ้นอยู่กับจำนวนประชากรจึงเลือกใช้จำนวนแบบสอบถาม 50 ชุด ด้วยเหตุว่า ผลที่ได้รับจากแบบสอบถามจะแปลความหมายของข้อมูลเชิงคุณภาพได้ชัดเจนเพียงพอแล้ว ถ้าใช้แบบสอบถามจำนวนน้อยกว่านี้ผลที่ได้รับอาจจะไม่ครบถ้วนหรือใช้แบบสอบถามจำนวนมากกว่านี้ผลที่ได้รับก็เช่นเดียวกัน เพียงแต่ทวีจำนวนครั้งของค่า

ตอบขึ้นไป คำตอบยังคงมีความแม่นยำในสัดส่วนใกล้เคียงกันกับคำตอบจากแบบสอบถามจำนวน 50 ชุด

- ลักษณะของเมืองเป็นเมืองเล็กชาวเมืองแทบทุกคนคุ้นเคยกับองค์ประกอบต่าง ๆ ของเมืองทั้งเมืองเป็นอย่างดี ไม่เกิดความแตกต่างระหว่างชาวเมืองเช่นดังในเมืองใหญ่ที่ชาวเมืองแต่ละคนรู้จักเฉพาะย่านที่ตนอยู่อาศัยหรือคุ้นเคยเท่านั้น ซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคลกันมาก ดังนั้นแบบสอบถามจึงไม่อิงปริมาณกลุ่มตัวอย่างประชากรจากย่านต่าง ๆ

ในการแปลความหมายของแผนที่ที่ได้จากแบบสอบถามได้ใช้เทคนิคการซ็อนภาพ (sieve analysis) และนับจำนวนครั้งของการซ็อนภาพในช่วงของเส้นแต่ละเส้น จุดแต่ละจุดที่มีนัยสำคัญมาเขียนเป็นตัวเลขเปรียบเทียบ (%) ลงบนแผนที่ หลังจากนั้นจึงแปลตัวเลขที่ได้กลับไปเป็นขนาดของเส้นและจุดบนแผนที่ เพื่อแสดงผลในขั้นสุดท้าย สำหรับผลของการศึกษาสารูปของเมืองนครศรีธรรมราชแสดงผลในแผนที่ได้ดังนี้

1. ถนนราชดำเนิน
2. ถนนศรีอยุธยา
3. ถนนศรีอยุธยาโคก-ศรีปราชญ์
4. ถนนพัฒนาการคูขวาง
5. กำแพงเมือง - คลองหน้าเมือง
6. คลองทำวัง
7. ลีแยกหัวถนน
8. สถานีรถไฟ
9. ตลาดคูขวาง
10. ลีแยกทำวัง
11. สนามกีฬา
12. สนามหน้าเมือง
13. ย่านในเมือง
14. ย่านทำวัง
15. ย่านตลาดแขก
16. ย่านตลาดหัวอิฐ
17. ย่านตลาดท่าม้า
18. ย่านที่อยู่อาศัยทางตะวันออกของศาลากลาง
19. ย่านวัดพระมหาธาตุ
20. องค์พระบรมธาตุเจดีย์
21. น้ำพุ
22. หอนาฬิกา
23. เจดีย์ชัยภังค์
24. ศาลากลาง
25. โรงพยาบาลมหาราชนครศรีอยุธยา

สัญลักษณ์
ความแจ่มชัด(น้อย→มาก)

เส้นทาง

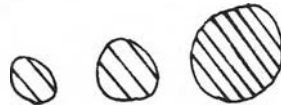
เส้นขอบ

ชุมทาง

ย่าน

ภูมิสัญลักษณ์

แผนที่ 3.5 นครศรีอยุธยา
แสดง ลากรูปของเมือง

การศึกษาคูณค่าทางสุนทรียภาพด้านผังเมือง

วิเคราะห์สารรูปของ เมืองนครศรีธรรมราช

จากผลการศึกษาสารรูปของ เมืองนครศรีธรรมราชพบว่า

1. เส้นทาง ถนนราชดำเนินเป็นเส้นทางที่มีความชัดเจนมากที่สุดในความจดจำของของพลเมือง ช่วงที่มีความชัดเจนกว่าช่วงอื่นๆ ของถนนนี้คือ ช่วงระหว่างทำวังไปจนถึงวัดพระมหาธาตุฯ นอกจากนี้ถนนสายอื่นๆ บางสายก็เป็นเส้นทางที่ผู้คนจดจำได้ดี คือ ถนนที่แยกจากวงเวียนน้ำพุผ่านเข้าไปในสนามหน้าเมือง (ทางตะวันตก) และผ่านระหว่างโรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราชกับโรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช (ทางตะวันออก) ถนนจากหน้าสถานีรถไฟผ่านสี่แยกทำวังไปตลาดคูขวาง ส่วนถนนที่มีความชัดเจนรองลงไปได้แก่ ถนนศรีธรรมราช ถนนศรีธรรมโศก-ถนนศรีปราชญ์ ถนนจากสี่แยกตลาดแขกไปตลาดหัวอิฐ และ ถนนพัฒนาการคูขวาง

2. เส้นขอบ เส้นขอบของเมืองนครศรีธรรมราชที่มีความชัดเจนมากที่สุดได้แก่ บริเวณกำแพงเมืองและริมคลองหน้าเมือง รองลงไปได้แก่คลองทำวัง

3. ชุมทาง ชุมทางที่มีความแจ่มชัดมากที่สุดคือ บริเวณสี่แยกหัวถนน รองลงไปได้แก่บริเวณตลาดหัวอิฐและสถานีขนส่งบริเวณหัวอิฐ ส่วนบริเวณอื่น ๆ ที่มีความเป็นชุมทางอยู่บ้าง ได้แก่ สถานีรถไฟ ตลาดคูขวาง สี่แยกทำวัง สนามกีฬา สนามหน้าเมือง น้ำพุ และหอนาฬิกา

4. ย่าน ในความจดจำที่ได้จากการสอบถามให้ลักษณะของย่านในตัวเมืองนครศรีธรรมราชสมมุติใช้เส้นทะแยงแทนความหนาแน่น และเส้นวงรอบแทนขอบเขตพื้นที่ พบว่าย่านในเมืองช่วงน้ำพุถึงศาลากลางเป็นย่านที่มีขอบเขตพื้นที่กว้างที่สุด (ที่ผู้คนจำได้) แต่เขาบางกว่าย่านอื่น ๆ ย่านทำวังเป็นย่านที่มีขอบเขตพื้นที่กว้างรองลงไปแต่มีความหนาแน่นเป็น 3 ระดับคือ ช่วงตั้งแต่สถานีรถไฟมาถึงใกล้สี่แยกคูขวางมีความหนาแน่นมากที่สุด ช่วงตลาดคูขวางมีความหนาแน่นรองลงไป บริเวณรอบรอบย่านนี้มีความหนาแน่นรองลงไปอีก ส่วนย่านเล็ก ๆ แต่มีความหนาแน่นค่อนข้างจะมากกว่าย่านอื่น (ในความจดจำ) ได้แก่ ย่านตลาดแขก ย่านตลาดหัวอิฐ และย่านตลาดท่าม้า ส่วนย่านที่เขาบาง (ในความจดจำ)

ได้แก่ย่านที่อยู่อาศัยทางตะวันออกของศาลากลางจังหวัด ย่านวัดพระมหา
ธาตุฯ และย่านโรงพยาบาลมหาราช

5. ภูมิสัญลักษณ์ ภูมิสัญลักษณ์ที่แจ่มชัดที่สุดคือ องค์พระบรมธาตุเจดีย์
รองลงไปได้แก่ หอนาฬิกา น้ำพุ เจดีย์ยักษ์ ตามลำดับ ส่วนที่เป็นภูมิสัญลักษณ์ย่อยๆ
ได้แก่ สถานีรถไฟ องค์ประกอบของสนามหน้าเมือง (เช่น หอสมุดเปรมฯ
ศาลหลักเมืองฯลฯ) ศาลากลางจังหวัด (ประกอบด้วยอาคารศาลากลาง
ศาลและหอพระพุทธรูปหิงค์) และโรงพยาบาลมหาราช

3.2.4 การสัมภาษณ์และสอบถามความคิดเห็น

การสัมภาษณ์และสอบถามความคิดเห็นได้สัมภาษณ์ผู้บริหารบ้านเมือง และผู้ตัวอย่างสอบถามชาวเมืองและตัวแทนนักท่องเที่ยวดังนี้

1. ได้สัมภาษณ์ ร.ต.ประวิทย์ กาญจนโรภาส รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช (ซึ่งเป็นชาวนครศรีธรรมราชโดยกำเนิด) เมื่อ 18 มกราคม 2534 ท่านได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นอันมีประโยชน์หลายข้อด้วยกันกล่าวคือ

- บริเวณรอบๆ พระบรมธาตุเจดีย์ ควรจะอนุรักษ์ไว้แบบเกาะรัตนรกสินทร์ บริเวณในวัดพระมหาธาตุฯไม่ควรให้มีการขายสินค้า ลานวัดควรจะถูกระเบียบและไม่ปล่อยเป็นลานทรายเฉย ๆ

- บริเวณหอพระอิศวร หอพระนารายณ์ ควรจะจัดเป็นสวนหย่อมให้ประชาชนได้เข้าไปพักผ่อน

- คูคลอง คูเมือง ควรจะมีการขุดลอกเพื่อให้น้ำไหลสะดวกและใสสะอาดขึ้น ขณะนี้กำลังมีการตีความว่าที่ดินบริเวณคูเมืองที่ถูกรื้อแล้วโดยชาวบ้านเป็นที่ดินของราชพัสดุหรือที่สาธารณะแต่เราจะไปไล่ชาวบ้านไม่ได้เพราะผิดหลักการปกครอง

- กิจจอตระดมเตอร์ไซต์ไม่ควรอยู่บริเวณข้างน้ำพุ แต่จะไปไล่ไม่ได้เพราะจะทำให้ผู้มีรายได้น้อยเดือดร้อน

- ควรมีการพัฒนารูปแบบสินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองให้เป็นที่ต้องการของตลาด ตรงกับรสนิยมของลูกค้านักท่องเที่ยว เช่น การทำแหวนนรม เป็นต้นในเรื่องรูปแบบของสินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองนี้ท่านรองผู้ว่าฯ ได้ยกตัวอย่างเพิ่มเติมว่า ท่านเคยไปเที่ยวอิตาลีได้เห็นมีกล่องสี่เหลี่ยมใบเล็ก ๆ แบบกล่องไม้ขีดไฟทำด้วยเงินบุฟากกล่องด้วยแก้วกระจกสลักลวดลายอย่างสวยงาม นักท่องเที่ยวที่เห็นทุกคนต่างติดใจประกอบกับราคาไม่แพง จึงซื้อเป็นของที่ระลึกมาคนละหลายกล่อง ถ้าได้พัฒนารูปแบบของสินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองของนครศรีธรรมราชให้มีลักษณะ เป็นของที่ระลึกที่ใครเห็นแล้วต่างติดใจ และมีราคาไม่แพง ก็จะช่วยให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามา ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นอีกมาก

- ควรจะมีการนำของเก่าของโบราณมาจัดวางแสดง เป็นพิพิธภัณฑ์ให้นักท่องเที่ยวได้ชมในสถานที่ที่สะดวกต่อการเข้าเยี่ยมชม

- เรือนจำ บริเวณใกล้ ๆ สนามหน้าเมืองควรจะย้ายไปอยู่ที่อื่นที่ไม่ใช่ใจกลางเมือง ฯลฯ

2. ได้สัมภาษณ์นายกเทศมนตรี และสอบถามช่างผังเมืองของเทศบาลเมืองนครศรีธรรมราช

นายกเทศมนตรี สำนัก เกตุชาติ ท่านได้กรุณาให้ข้อคิดเห็นและคำแนะนำดังนี้ คือ

- เมืองนครศรีธรรมราช เน้นเอกลักษณ์ของความเป็นเมืองโบราณ การพัฒนาเมืองในปัจจุบันมักจะไปลบเลือน ทาลายสิ่งโบราณ เช่น สะพานเมื่อก่อนมีการก่อสร้างที่ทำให้ความสำคัญกับความสวยงามไปพร้อมๆ กับประโยชน์ใช้สอย ปัจจุบันมองแต่ประโยชน์ใช้สอยเพียงอย่างเดียว

- ควรจะให้ชาวบ้านได้ตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งต่างๆ ในเมือง และร่วมมือกันอนุรักษ์เอาไว้

- เทศบาลได้พยายามที่จะปลูกต้นไม้เพื่อให้เมืองร่มรื่น เช่น ปลูกต้นประดู่ริมถนนพัฒนาการไปทางตะวันออก

- บริเวณหัวอิฐ เทศบาลไม่สามารถเข้าไปจัดระเบียบได้เนื่องจากอยู่นอกเขตเทศบาล (บริเวณหัวอิฐอยู่ใกล้ย่านตลาดแขกไปทางตะวันตก มักจะมีปัญหาการรुकล้ำพื้นที่ริมถนนหรือพื้นที่ถนนแต่เทศบาลไม่สามารถเข้าไปจัดการได้เพราะการขยายเขตเทศบาลทำได้ยากมาก)

นอกจากนี้ท่านนายกเทศมนตรียังได้แนะนำให้ไปดูสถานที่ต่างๆ ของเมือง เช่น กำแพงเมือง สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ 86 สะพานต่างๆ ฯลฯ แล้วมาพูดคุยกันว่าสถานที่เหล่านั้นดีหรือไม่ดีอย่างไร ควรแก้ไขอย่างไร

ในส่วนที่เกี่ยวกับความสวยงาม ความสะดวกสบายความน่าอยู่ของเมือง เทศบาลเมืองนครศรีธรรมราชได้วางนโยบายไว้คือ

- ถนน ตรอก ซอย จะลาดยางหมดทุกสาย จะระบายนการจราจรจากถนนราชดำเนินออกไปสู่ถนนพัฒนาการดูขวาง ปรับปรุงถนนราชดำเนิน

ให้เป็นถนนสวยงาม มีเกาะกลาง ปลูกไม้ดอก มีไฟฟ้าสว่าง มีพุดบาสสองข้าง ถนน และต้นไม้ประดับบนพุดบาสเป็นระยะตลอดแนว

- ระบบการระบายน้ำ ปรับปรุงท่อระบายน้ำใหม่ให้เป็นขนาด ใหญ่ทั้งสองข้างถนนราชดำเนิน ท่อระบายน้ำอยู่ใต้พุดบาสจัดระบบระบายน้ำแบบ ครอบคลุมทั้งเมือง และแบบท่อระบายน้ำต้องสะดวกแก่การบำรุงรักษา

- จะให้มีไฟฟ้าสว่างไสว ตามถนนใหญ่และทุกตรอกซอยทั้งเมือง

- ให้มีสวนสาธารณะ สวนหย่อม เพิ่มขึ้นเพื่อเป็นสถานที่พักผ่อน ของชุมชนทุกชุมชน เช่น สวนสาธารณะทุ่งท่าลาด สวนหย่อมโรงเรียนเทศบาล สวนหย่อมหน้าพิพิธภัณฑน์ สวนหย่อมตรอกหอไตร สวนหย่อมตรอกหัวท่า สวนหย่อม ข้างศูนย์เยาวชนคูขวาง สวนหย่อมหน้าสถานีรถไฟ เป็นต้น

- จัดให้มีศูนย์เยาวชนเพื่อดำเนินการดูแลเยาวชน มีอาคารศูนย์ เยาวชนเป็นที่ออกกำลังกายของประชาชน

ในการใช้ผังเมืองนครศรีธรรมราช ได้สอบถามจากคุณสมคิดรังสิมัตตุชาติ นายช่างผังเมืองของเทศบาลเมืองนครศรีธรรมราช คุณสมคิดได้เล่าให้ฟังถึงปัญหา ของการใช้ผังเมืองในทางปฏิบัติกล่าวคือ

- มีการใช้ที่ดินผิดประเภท หลีกเลียงกฎหมาย โดยขออนุญาตใช้ ที่ดินประเภทหนึ่งแต่ไปใช้ที่ดินอีกประเภทหนึ่ง เช่น มีการขออนุญาตสร้าง อาคารพาณิชย์ เพื่อประกอบการค้าขาย แต่ไปใช้อาคารพาณิชย์ในการประกอบ อุตสาหกรรมซึ่งส่งเสียง กลิ่น รบกวนผู้อยู่อาศัยบริเวณใกล้เคียง ซึ่งผิดข้อห้ามตาม ที่ได้กำหนดไว้ในประกาศผังเมืองรวม

- การกำหนดแนวถนนในประกาศผังเมืองรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่เขตเมืองที่มีอาคารสิ่งก่อสร้างอยู่แล้วอย่างหนาแน่น ถ้าจะต้องถอยร่น ออกไปจากแนวที่กันไว้ทำให้มีพื้นที่ไม่เพียงพอสำหรับการก่อสร้าง หรือการกันพื้นที่ ไว้สำหรับถนนในเขตเมือง ผู้ที่ขออนุญาตสร้างอาคารก็ไม่สามารถที่จะอนุญาตให้ สร้างได้ แต่ถนนก็ตอบไม่ได้ว่าจะสร้างเมื่อใด

- การกำหนดรหัสของการใช้ที่ดินไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริง

3. ได้พูดคุยกับตัวแทนนักท่องเที่ยวคือ ได้สอบถามความคิดเห็นจากผู้ ขายสินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก ในบริเวณหลังสโมสรข้าราชการ (ย่านผลิต-

ขายสินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองของนครศรีธรรมราชอยู่ด้านหลังสนามหน้าเมืองทางตะวันตก) และในบริเวณวัดพระมหาธาตุ ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของนักท่องเที่ยว เนื่องจากทราบความต้องการของนักท่องเที่ยวดี หลายท่านต่างบอกว่า นักท่องเที่ยวที่ตั้งใจมาเที่ยวนครศรีธรรมราชโดยตรงยังมีน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวที่ผ่านไปมาหาดาใหญ่ สงขลา จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง หรือคณะทอดผ้าป่า ทอดกฐินสามัคคีที่ผ่านมาและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในเมืองจะไม่ทราบแหล่งขายสินค้าพื้นเมือง เนื่องจากขาดป้ายชี้แนะทางและการประชาสัมพันธ์ น่าจะได้มีศูนย์ขายสินค้าพื้นเมือง ศูนย์ฝึกอาชีพหัตถกรรมพื้นเมือง อันมีการทำเครื่องเงิน การแกะรูปหนังตะลุง การทำกระเป๋าย่านลิเภา ในบริเวณตัวเมืองที่เข้าถึงสะดวก และรู้จักกันดี

4. ได้สัมภาษณ์ชาวนครศรีธรรมราช จำนวน 50 คน โดยใช้แบบสอบถาม (โปรดดูตัวอย่างแบบสอบถามในภาคผนวก ง.) แบบสอบถามประกอบด้วย 2 ลักษณะ คือ คำถามประเภทให้เลือกตอบและคำถามประเภทให้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุอยู่ในช่วง 10-60 ปี ทั้งชายและหญิง ผู้ตอบแบบสอบถามพักอาศัยอยู่ในเขตตัวเมืองและนอกตัวเมืองในสัดส่วนที่ ใกล้เคียงกัน (27:23 คน)

- คำถามประเภทให้เลือกตอบ โดยคำถามแต่ละคำถามให้เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ดังนั้นเปอร์เซ็นต์ของคำตอบในแต่ละข้อคำถามจึงเป็นเพียงค่าเปรียบเทียบให้เห็นว่ามากน้อยเพียงใดเท่านั้น ไม่สามารถที่จะนำผลรวมของคำตอบทุกข้อในคำถามข้อหนึ่งมารวมกัน (ให้เท่ากับ 100) ได้

เกี่ยวกับการเดินทางและเส้นทาง

การใช้พาหนะในการเดินทาง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ (42%) ใช้รถยนต์รับจ้าง/รถประจำทางในการเดินทาง รองลงไป (34%) ใช้รถยนต์ส่วนตัว/จักรยานยนต์/มอเตอร์ไซด์ส่วนตัว (28%)

สภาพของถนนหนทาง ผู้ตอบแบบสอบถาม 76% เห็นว่าถนนอยู่ในสภาพดีกับแค่การจราจรหนาแน่น 46% เห็นว่าถนนไม่ค่อยสะอาด 20% เห็นว่าถนนอยู่ในสภาพที่สะดวกสบายดี 16% เห็นว่าถนนสะอาด

สภาพของทางเดินเท้าในย่านใจกลางเมือง ผู้ตอบแบบสอบถาม 68% เห็นว่าทางเดินอยู่ในสภาพที่เดินค่อนข้างลำบาก 18% เห็นว่าทางเดินอยู่ในสภาพที่สะดวกปลอดภัยดี 8% เห็นว่าทางเดินเท้าอยู่ในสภาพที่เดินลำบากมาก

เกี่ยวกับสภาพของตัวเมือง

สายไฟฟ้า ป้ายโฆษณา ในตัวเมืองอยู่ในสภาพ 50% มีความเห็นว่าการปรับปรุง 32% เห็นว่าไม่เป็นปัญหา 18% เห็นว่าพอทนดูได้ 8% เห็นว่าต้องแก้ไขโดยด่วน

อาคารบ้านเรือน ติดแถวในตัวเมืองอยู่ในสภาพ 74% มีความเห็นว่ามี ความชำรุดทรุดโทรมบ้าง 18% เห็นว่าไม่มีปัญหาที่รบกวนสายตา 18% เห็นว่าค่อนข้างเสื่อมทราม (เป็นปัญหามากกว่าข้อมีความชำรุดทรุดโทรมบ้าง) 10% เห็นว่ามีดีกินหม่ ๆ ดูสวยดี

บรรยากาศของตัวเมือง ผู้ตอบแบบสอบถาม 58% มีความเห็นว่ามีไอเสีย ฝุ่นละอองมาก 56% เห็นว่าค่อนข้างแห้งแล้ง 18% เห็นว่าปกติดี

- คำตอบประเภทที่แสดงความเห็นโดยอิสระ มี 2 ข้อ

คำถามข้อแรกถามว่าเอกลักษณ์ของตัวเมืองนครศรีธรรมราช ประกอบด้วยอะไรบ้าง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตอบว่า เอกลักษณ์ของเมืองนครศรีธรรมราชคือองค์พระบรมธาตุเจดีย์ มีบางส่วนมีความเห็นว่าการแก่งเมืองเจดีย์ยักษ์ สนามหน้าเมือง น้ำพุ หอนาฬิกา ศาลาประดู่หก เป็นเอกลักษณ์ของเมือง บางคนมองในแง่ของลักษณะตัวเมือง ตอบว่าการที่ตัวเมืองยาวมีถนนราชดำเนินเป็นถนนสายหลักเป็นเอกลักษณ์ของตัวเมือง บางคนมองในแง่ของลักษณะย่าน ตอบว่าการที่มีย่านการค้า ย่านที่อยู่อาศัยแยกออกจากกันอย่างเห็นได้ชัดเจนเป็นเอกลักษณ์ของตัวเมือง บางคนมองในแง่ของลักษณะนิสัย ประเพณีวัฒนธรรม การดำรงชีวิตของชาวเมือง เช่น ตอบว่า เป็นเมืองประวัติศาสตร์ศาสนาวัฒนธรรม เป็นเมืองที่มีเครื่องถมเงิน ย่านลิพา หนังตะลุง มหรสพ รำ เพลงบอก วัชชน มังคุด สะตอ ลูกเนียง ขนมสารทเดือนสิบ ฯลฯ

คำถามข้อที่สองถามว่า เมืองที่สวยงามน่าอยู่ควรมีลักษณะอย่างไร ได้รับคำตอบที่หลากหลายมาก เช่น

- มีสถานที่พักผ่อนย่อยๆ จำนวนมาก มีสวนสาธารณะเยอะๆ มีที่ว่างและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจกลางเมือง
- มีความสะอาด ต้นไม้ร่มรื่น ผู้คนไม่พลุกพล่าน ปลอดภัย น้ำในคลองใสสะอาด
- ไม่มีป้ายโฆษณามาบดบังโบราณสถาน
- มีต้นไม้มาก ๆ และปลูกในที่อันสมควร มีต้นไม้ขึ้นเป็นแนวตามถนนทุกสาย มีไม้ดอกไม้ทาง
- มีถนนหนทางที่กว้างพอสมควร สะอาด อยู่ในสภาพดี ไม่ชำรุดทรุดโทรม มีการเดินทางที่สะดวก
- บ้านเรือนที่พักอาศัยเป็นส่วน เป็นสัดส่วน มีต้นไม้ ดอกไม้สวยงาม มีสนามเด็กเล่น
- อากาศปลอดโปร่ง ไม่มีควันพิษ มีรถยนต์น้อย ๆ มีจักรยานเยอะ ๆ จากัดเขตให้รถยนต์วิ่ง มีระบบการจราจร ระบบการขนส่งดี แยกประเภทเส้นทางจราจรระหว่างแต่ละชนิด การจราจรมีระเบียบ ทางเดินริมถนนมีพุดบาท
- มีการบริการสาธารณสุขโรคดี มีสนามกีฬา สถานที่ออกกำลังกาย ตลาดนัด หอสมุด พิพิธภัณฑ์ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- มีผังเมืองดี แบ่งเป็นย่านธุรกิจ ย่านที่พักอาศัย ย่านสถานที่ราชการ
- ประชาชนรักความสะอาด มีระเบียบวินัย ยึดมั่นในศาสนา ปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย
- ทางเท้าไม่มีการวางขายของ สถานที่สาธารณะไม่ควรมีอาคารพาณิชย์มาบดบังจนหาทางเข้าไม่เจอ
- ไม่มีวัดมากเกินความจำเป็นอยู่ในย่านใจกลางเมืองและย่านการค้า โดยที่วัดดังกล่าวไม่มีบทบาทในการส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่ดีในใจกลางเมือง ฯลฯ

3.2.5 สรุปผลการศึกษาและสำรวจชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาและสำรวจชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช มีข้อสังเกตที่น่าสนใจดังนี้*

1. ตัวชุมชนเมืองตั้งอยู่บนสันทรายที่วางตัวในแนวเหนือ-ใต้ ทำให้มีโครงสร้างของผังเมืองเป็นแถบยาว (Ribbon) ไปตามแนวสันทรายดังกล่าว

2. ตัวชุมชนเมืองค่อนข้างจะมีขอบเขตและเกิดการแบ่งตัวเป็นย่านชัดเจน เนื่องจาก

2.1 ลักษณะกายภาพของพื้นที่ระดับแนวสันทราย กับคลองที่ขนาบและผ่านตัวเมือง

2.2 พัฒนาการการก่อตัวของชุมชนเมืองแตกต่างกัน เนื่องจากอิทธิพลของยุคสมัย การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม กล่าวคือ ในเขตกำแพงเมืองเป็นที่ตั้งของตัวเมืองเก่าเรียกว่าย่านในเมือง ย่านนี้เป็นที่ตั้งของวัดวาอาราม สถานที่ราชการและบ้านเรือนพักอาศัย ถัดจากย่านในเมืองออกมาทางทิศเหนือนอกเขตเมืองเก่ามีย่านการค้าที่สำคัญที่สุดของเมืองเรียกว่าย่านท่าวัง ย่านนี้พัฒนามาจากการใช้คลองท่าวัง เป็นเส้นทางเดินเรือออกไปสู่ทะเลอ่าวไทย บริเวณริมคลองท่าวัง เลยกลายเป็นจุดแวะขึ้นลงของสินค้าและคนเดินทาง นอกจากนี้ยังมีย่านย่อยที่เกิดขึ้นในยุคหลัง เนื่องจากการเป็นชุมทางจากเส้นทางถนน การเป็นตลาดของชุมชน เช่น ย่านตลาดคูขวาง ย่านตลาดแขก ย่านตลาดหัวอิฐ ย่านตลาดท่าม้า ย่านหัวถนน

2.3 สถานที่สำคัญของเมืองเป็นตัวปิดกั้นการแผ่ขยายของพื้นที่เมือง คือ ทางทิศเหนือของตัวเมืองมีค่ายทหารตั้งอยู่ ทางตอนใต้ของเมืองมีวัดวาอารามและสถานที่ราชการตั้งอยู่มาก สถานที่เหล่านี้เป็นตัวกั้นกรองทำให้เนื้อเมืองมีความเบาบางลง เปรียบเสมือนตัวปิดกั้นการแผ่ขยายของพื้นที่เมือง

* โปรดดูภาคผนวก ข. ประกอบ

3. ในการเข้าถึง ตัวชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชมีความเป็นศูนย์กลาง ในการเชื่อมโยงกับชุมชนต่างอำเภอภายนอก ส่วนโครงข่ายถนนในตัวเมือง คล้ายเป็นตารางสี่เหลี่ยมเรียงตัวต่อกันไปตามแนวยาวของเมือง ลักษณะ เช่นนี้ทำให้พื้นที่ตัวเมืองสามารถเข้าถึงได้สะดวกและทั่วถึง สิ่งที่ชาวเมืองมีความต้องการ เข้าถึงในย่านใจกลางเมืองคือทางเดินเท้าที่เหมาะสมและทั่วถึง

4. ลักษณะของอาคารบ้านเรือน ความหนาแน่นของมวลหมู่อาคารที่เป็นเนื้อเมือง เป็นไปตามปัจจัยเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม กล่าวคือ

4.1 ย่านท่าวัง เป็นย่านธุรกิจการค้าที่สำคัญที่สุดของเมือง ประกอบด้วยอาคารพาณิชย์และตึกแถว เป็นส่วนใหญ่ การจัดวางตัวอาคารมีความหนาแน่นมากที่สุดของเมือง

4.2 ย่านในเมืองเป็นย่านเก่าแก่ของเมือง ประกอบด้วย วัด บ้านเรือน สถานที่ราชการ เป็นส่วนใหญ่ อาคารบ้านเรือนมีความหนาแน่นน้อย มีต้นไม้ขึ้นแทรกอยู่อย่างกระจัดกระจายทำให้เนื้อเมืองดูเบาบางเชื่อมต่อกันอย่างหลวม ๆ

4.3 ย่านสนามหน้าเมือง เป็นที่โรงสาธารณะของเมืองตั้งอยู่ใจกลางเมืองระหว่างย่านท่าวังและย่านในเมือง ทำให้ตัวเมืองดูร่ลงสบาย

4.4 ย่านย่อยอื่นๆ เช่น ย่านตลาดแขก ตลาดหัวอิฐ ตลาดท่าม้า ย่านหัวถนน มีความหนาแน่นของอาคารน้อยกว่าย่านท่าวัง ตัวอาคารมีความสูงน้อยกว่า

5. ความเปลี่ยนแปลงของที่ตั้งและความหนาแน่นมวลหมู่อาคาร (เนื้อเมือง) ขึ้นอยู่กับลักษณะขอบเขตปิดกั้น การขยายตัวของถนน รอกาสในการเข้าถึง และทำเลที่ตั้งที่เป็นชุมทางตลาด กล่าวคือทางทิศเหนือและทางทิศใต้ของเมืองมีสถานที่ปิดกั้นการแผ่ขยายของตัวเมืองตั้งไว้ดังกล่าวมาแล้วทำให้เนื้อเมืองแผ่ออกไปได้ยาก ส่วนทางตะวันตกและทางตะวันออกของตัวเมืองมีทางหลวงจังหวัดส่งผ่านออกไปจากตัวเมืองทำให้เนื้อเมืองแผ่ขยายออกไปตามแนวถนนดังกล่าว (ทางตะวันตกมีการเติบโตของเนื้อเมืองย่านตลาดหัวอิฐซึ่งเป็นตลาดชุมทางที่รวมการซื้อขายสินค้าเกษตรกรรมที่ใหญ่ที่สุดของภาคใต้ ทางตะวันออกมีการขยายตัวของเมืองย่านตลาดคูขวาง) นอกจากนี้การที่มีการขยายขนาดความกว้างของถนน

พัฒนาการคูขวางซึ่งขนานอยู่ทางตะวันออกของตัวเมือง คาดว่าจะมีอาคารพาณิชย์เกิดขึ้นอย่างมากตามแนวถนนดังกล่าว ผลก็คือจะทำให้เนื้อเมืองมีความหนาแน่นในทางตะวันออกของเมือง

6. การใช้สอยที่หลากหลายของตัวเมืองมักเป็นไปตามลักษณะของย่านและสถานที่ต่างๆ ของตัวเมืองในการใช้สอยย่านสถานที่ต่างๆ นี้ ชาวเมืองต้องการให้สงวนรักษาสถานที่สำคัญที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และสถานที่ที่สวยงามของเมืองไว้ คือ บริเวณย่านวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร พื้นที่โบราณสถาน คูคลองต่างๆ บริเวณน้ำพุ หอนาฬิกา ศาลากลางจังหวัด ฯลฯ ปล่อยให้มีการใช้สอยสถานที่พร้อมๆ ไปด้วยกับความสำคัญในเรื่องคุณค่าความสวยงามและการอนุรักษ์สถานที่ประเพณีวัฒนธรรมของย่าน

7. ทิศนภาพของชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชมีลักษณะที่น่าสนใจคือ

7.1 วิมุขกว้างของตัวเมือง เนื่องจากตัวเมืองมีลักษณะยาวในแนวเหนือ-ใต้ เมื่อมองเส้นขอบฟ้าของเมืองทางตะวันออกหรือทางตะวันตกจะปรากฏภาพอาคารสิ่งก่อสร้างเป็นระยะทางกว้างไกลกว่ามองเส้นขอบฟ้าทางด้านทิศเหนือหรือทิศใต้ ความงามที่เกิดขึ้นจากวิมุขกว้างของตัวเมืองขึ้นอยู่กับตำแหน่งที่สังเกต แต่โดยทั่วไปแล้วการที่ตัวเมืองมีขนาดเล็กยาวมีอาคารสูงไม่มากนัก ช่วยให้เห็นสภาพธรรมชาติเป็นฉากหลังที่งดงามกลมกลืน นอกจากนี้ทัศนภาพเส้นขอบฟ้าของเมืองนครศรีธรรมราชมีองค์พระบรมธาตุเจดีย์เป็นจุดเด่น

7.2 ตัวปิดล้อมทางทัศนภาพของเมืองนครศรีธรรมราชขึ้นอยู่กับว่าผู้สังเกตจะไปมองอยู่ ณ ตำแหน่งย่านใดของเมือง แต่ลักษณะโดยรวมของตัวเมืองนครศรีธรรมราชแล้วไม่หนาแน่น ทั้งนี้เนื่องจากโครงสร้างของตัวเมืองเป็นริ้วแถบยาว มีคูคลองตัดผ่าน มีวัดวาอาราม พืชพันธุ์ตามธรรมชาติแทรกอยู่ทั่วไปในเมือง

7.3 ถนนของเมืองนครศรีธรรมราช ถนนราชดำเนินดูจะเป็นถนนที่มีความน่าสนใจทางสุนทรียภาพมากที่สุด ถ้ามองตามช่องวิวของถนนราชดำเนินไปทางทิศใต้จากช่วงตั้งแต่หน้าสนามหน้าเมืองไปจนถึงหน้าศาลากลางจังหวัดแล้ว จะเห็นองค์พระบรมธาตุเจดีย์เป็นจุดเด่นและมีหอนาฬิกาอยู่เบื้องหน้า

นอกจากนี้แล้วบริเวณหน้าสนามหน้าเมืองยังมีน้ำพุที่ทำให้ทัศนภาพที่ชวนมองในการเคลื่อนที่ผ่านไปตามถนนราชดำเนิน

7.4 อุปกรณ์ประกอบถนนของเมืองนครศรีธรรมราชยังขาดความสวยงามเป็นระเบียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เสาไฟฟ้า สายไฟฟ้าต่างๆ เป็นสิ่งที่รบกวนสายตาอยู่บ้าง องค์ประกอบบางอย่างของอาคาร เช่น บ้ายโฆษณา เริ่มจะมีความสับสนวุ่นวาย

7.5 สถานที่สำคัญบางแห่งของเมือง เช่น สวนสาธารณะ สถานีรถไฟ สนามหน้าเมือง ศาลากลางจังหวัด วัดต่าง ๆ ฯลฯ ได้ให้ทัศนภาพที่งดงามประทับใจแก่ผู้พบเห็นต่างกัน และช่วยให้เมืองดูเบาบางลง ปัญหาทางทัศนภาพของสถานที่เหล่านี้มักเกิดจากการขาดความต่อเนื่อง เชื่อมโยงในการดูแลรักษาสถานที่และสภาพแวดล้อม ทำให้ไม่เกิดความเด่นชัดเป็นที่น่าประทับใจเท่าที่ควร

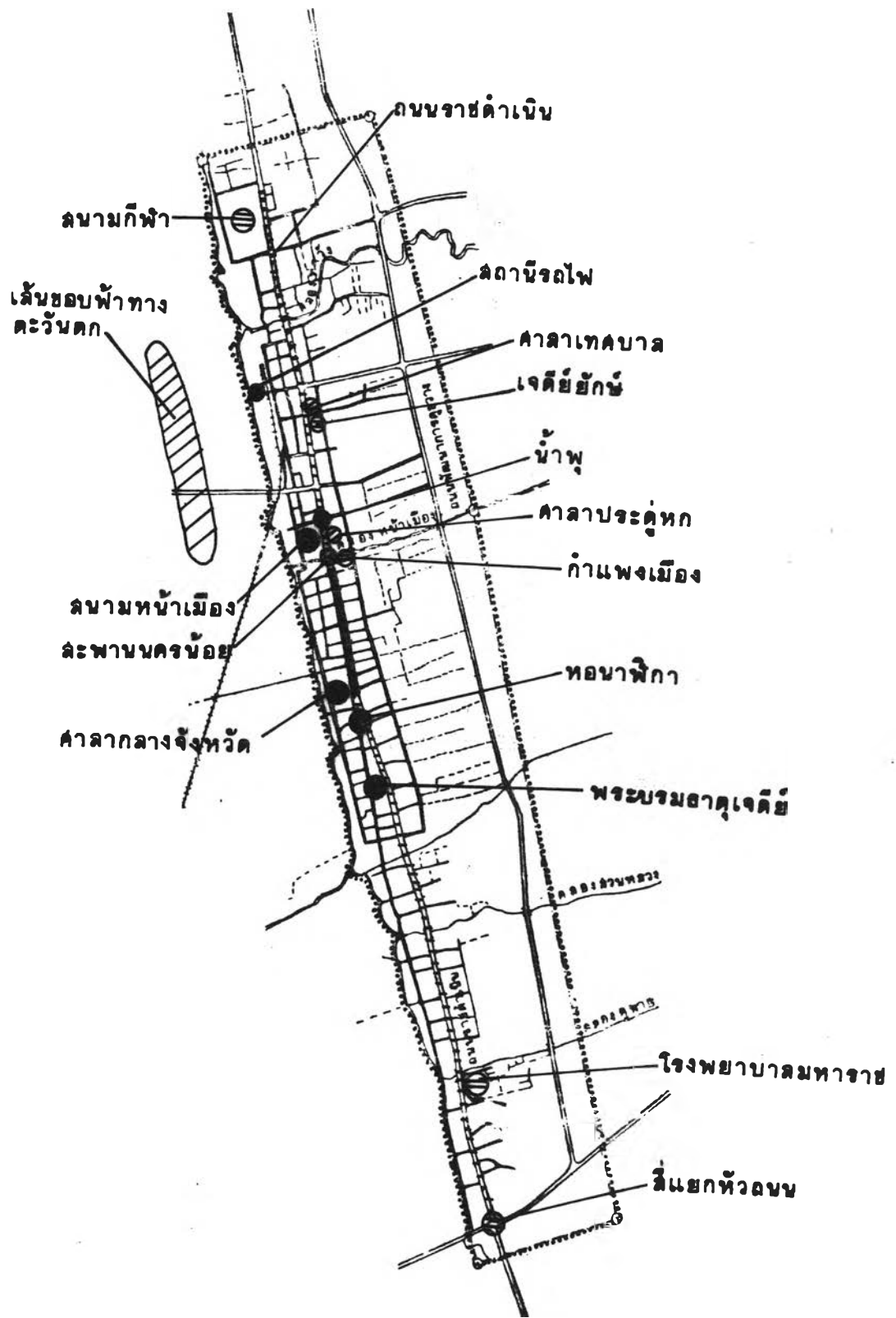
7.6 องค์ประกอบที่ช่วยผ่อนคลายสายตา เช่น ต้นไม้สวนสาธารณะต่างๆ ยังเป็นจุดย่อย ๆ ของเมือง ไม่เป็นกลุ่มเป็นมวลจนเกิดความเด่นชัดให้ความประทับใจต่อภาพโดยรวมของเมือง

8. จากลักษณะโครงสร้างทางกายภาพและองค์ประกอบต่างๆ ที่ค่อนข้างเป็นระเบียบ ทัศนภาพของสิ่งที่เด่นชัด พบว่าเมืองนครศรีธรรมราชได้ให้ความแจ่มชัดในความจดจำของชาวเมืองมาก กล่าวคือชุมชนเมืองนครศรีธรรมราชมีความแจ่มชัดเข้าใจได้ในลักษณะทางกายภาพของตัวเมืองที่วางตัวเป็นแถบยาวในแนวเหนือ-ใต้ ย่านสถานที่ เรียงตัวแบ่งแยกหน้าที่กันค่อนข้างชัดเจน ชาวเมืองสามารถจดจำเส้นทางถนนช่วงที่ผ่านไปมาบ่อยๆ และมีความสวยงามได้ดี ชาวเมืองรู้สึกถึงความชัดเจนของเส้นขอบของเมือง สามารถแยกแยะชุมชนทาง/ย่านได้เป็นอย่างดี และบ่งชี้ภูมิสัญลักษณ์ได้ชัดเจน สารูปโดยรวมของเมืองนครศรีธรรมราชจึงเป็นสิ่งที่ควรจะรักษาไว้เพื่อให้เมืองมีความแจ่มชัดในความจำของผู้คนตลอดไป

9. จากการสำรวจความคิดเห็นและศึกษาความต้องการของชาวเมืองพบว่า

9.1 ชาวเมืองต้องการที่จะรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นเมืองโบราณและสภาพแวดล้อมของนครศรีธรรมราชไว้ ดังนั้นโบราณสถาน ศิลปวัตถุ ประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ ตลอดจนภูมิทัศน์ที่มีความสวยงามของเมืองจึงควรได้รับการอนุรักษ์ไว้

9.2 ชาวเมืองต้องการมีตัวเมืองที่เป็นระเบียบ สวยงามร่มรื่น มีต้นไม้มาก ๆ มีความสะดวกปลอดภัยในการเดินทาง ในการใช้ชีวิตอยู่อาศัย

ที่คนภาพงดงาม

ลารูปฮัดเจน

ทั้งที่คนภาพงดงามและลารูปฮัดเจน

แผนที่ 3.6 นครศรีธรรมราช แสดงตำแหน่งของเมืองที่มีที่คนภาพงดงาม และมีลารูปฮัดเจน

3.2.6 สรุปคุณค่าทางสุนทรียภาพของเมืองนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนเมืองพบว่า เมืองนครศรีธรรมราชมีคุณค่าทางสุนทรียภาพเนื่องจากสิ่งต่อไปนี้

1. ที่ตั้ง ลักษณะทางภูมิศาสตร์ และโครงสร้างทางกายภาพของตัวเมือง ได้ทำให้เกิดคุณค่าคือ

1.1 การที่ตัวเมืองขนานไปกับแนวฝั่งทะเลตะวันออกของคาบสมุทรภาคใต้ อยู่ไม่ห่างทะเลมากนัก และทางตะวันตกของตัวเมืองห่างออกไปเป็นทิวเขา สภาพเช่นนี้ทำให้ภูมิประเทศลักษณะอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติตลอดจนทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมต่อการคมนาคมการตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยของผู้อยู่จำนวนมากมาตั้งแต่โบราณ คือมีความเหมาะสม น่าอยู่นับเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของเมือง

1.2 การที่ตัวเมืองตั้งอยู่บนแนวสันทรายที่วางตัวในแนวเหนือ-ใต้ มีแนวคูเมือง คลอง กันพื้นที่เมืองตลอดจนตัดผ่านพื้นที่เมือง ทำให้มีขอบเขตของพื้นที่เมืองและตัวเมืองเกิดการจัดวางตัวไปตามแนวสันทราย เป็นเอกลักษณ์อีกอย่างหนึ่งของเมือง

2. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์อันยาวนานของเมืองนครศรีธรรมราช ได้ทำให้เกิดคุณค่าทั้งทางจิตใจ วัฒนธรรม วิถีทางการดำรงชีวิต และสภาพแวดล้อมของเมือง คือ

2.1 มีเจดีย์ วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ปรากฏให้เห็นทั่วเมือง ซึ่งสิ่งเหล่านี้บ้างก็เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวเมืองให้เกิดพลังและศรัทธาในการดำเนินชีวิต บ้างก็ทำให้เกิดความรู้สึกผูกพัน รักและหวงแหนผืนแผ่นดิน เกิดความรู้สึกงดงามในศิลปวัตถุสถานของเมือง

2.2 มีประเพณี ขนบธรรมเนียม ศิลปวัฒนธรรม เป็นครรถองานการดำเนินชีวิต ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้สร้างบุคลิกลักษณะและชีวิตจิตใจของชาวเมืองและของเมืองขึ้นมา

3. คุณค่าทางสุนทรียภาพที่เกิดจากลักษณะทางทัศนภาพ กล่าวคือ

3.1 การที่มีที่ว่างสาธารณะคือ สนามหน้าเมือง มีวัดต่างๆ

มากมาย มีคลองตัดผ่านตัวเมือง มีสถานที่ราชการ และถนนราคาดำเนินผ่ากลางเมือง ทำให้ตัวเมืองมีลักษณะเบาบางให้ความรู้สึกโปร่งสบาย

3.2 สถาปัตยกรรมภายในตัวเมืองอันได้แก่ การมีวัดวาอาราม มีต้นไม้ มีบ้านเรือน กระจายทั่วทั้งเมือง ทำให้ตัวเมืองมีลักษณะทางทัศนภาพที่ค่อนข้างกลมกลืนไปทั้งเมือง

3.3 ลักษณะจุดเด่นทางทัศนภาพของสถานที่บางแห่งได้ให้คุณค่าทางสุนทรียภาพคือ

3.3.1 องค์พระบรมธาตุเจดีย์ให้ทัศนภาพที่สวยงามซึ่งผูกพันกับศรัทธาความเชื่ออย่างสูงสุดในพุทธศาสนา คือ มียอดเจดีย์สูงเสียดฟ้า ปลียอดเจดีย์สร้างด้วยทองคำและแก้วแหวนอัญมณีอันมีค่า เท่าที่มนุษย์จะหาได้

3.3.2 วัดวาอาราม โบสถ์ วิหารต่าง ๆ สร้างตามคตินิยมทางพุทธศาสนา คือ มีรูปทรง โครงสร้างที่เน้นความสงบนิ่ง โปร่งเบา ลอยตัว แต่ให้ภาพที่บรรเจิดซึ่งเชื่อมโยงกับคุณค่าจินตนาการภายในจิตใจของชาวพุทธ

3.3.3 สถานที่ราชการสำคัญของเมือง เช่น ศาลากลางจังหวัด ศาลาเทศบาล พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสาขานครศรีธรรมราช ฯลฯ มักจะมีรูปแบบการก่อสร้างหลังคาหน้าจั่วทรงไทย เน้นเอกลักษณ์ความเป็นไทย

3.3.4 วัดอุสถานบางแห่ง เช่น น้ำพุ หอนาฬิกา สถานีรถไฟ ฯลฯ ได้ให้ทัศนภาพที่เรียบง่ายแต่ก็มีความน่าสนใจ ให้ความงดงามคุณค่าทางสุนทรียภาพสูง และเป็นภูมิสัญลักษณ์ของสถานที่ ย่าน สถานที่บางแห่งยังให้คุณภาพอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องในเรื่องความงามนอกเหนือไปจากคุณภาพทางทัศนภาพ เช่น ภาพน้ำพุให้ความรู้สึกมีชีวิตชีวาสะอาดตา ช่วยลดความรู้สึกร้อนของถนน เป็นต้น

4. สารูปของเมืองและความแจ่มชัดเข้าใจได้

4.1 ทัศนภาพรวมแล้วเมืองนครศรีธรรมราชมีโครงสร้างทางกายภาพค่อนข้างเป็นระเบียบสภาพแวดล้อมภายในตัวเมืองปลอดโปร่งไม่สับสน มีองค์ประกอบต่าง ๆ ของเมืองไม่มากมายเกินไป ทำให้เกิดการรับรู้และจินตภาพที่แจ่มชัดในความรู้สึกนึกคิดของชาวเมือง ลักษณะองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองเช่นนี้ถ้าแยกวิเคราะห์เป็น เส้นทาง เส้นขอบ ชุมทาง ย่าน ภูมิสัญลักษณ์

ดั่งที่ได้ศึกษามาแล้ว พบว่าองค์ประกอบเหล่านี้มีความชัดเจนในความจดจำของชาวเมืองค่อนข้างสูง

4.2 เมืองนครศรีธรรมราชมีความแจ่มชัดในลักษณะของย่านและรูปแบบกิจกรรมในย่านที่สอดคล้องกับลักษณะของย่านนั้นๆ กล่าวคือ ลักษณะย่านและกิจกรรมของย่านค่อนข้างแบ่งแยกกันไปตามพื้นที่เมืองอย่างชัดเจน เช่น ย่านท่าวังประกอบด้วยอาคารพาณิชย์ เป็นส่วนใหญ่มิธุรกิจการค้า เป็นกิจกรรมหลัก ย่านในเมืองมีบ้านเรือนและสถานที่ราชการ เป็นที่อยู่อาศัยและที่ตั้งของหน่วยราชการเป็นกิจกรรมหลัก เป็นต้น

4.3 สถานที่และภูมิสัญลักษณ์ต่างๆ ของเมืองนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่มิลักษณะรูปแบบที่แจ่มชัดเข้าใจได้ เช่น องค์พระบรมธาตุเจดีย์ วัดต่างๆ อาคารสถานที่ราชการ อาคารพาณิชย์บ้านเรือนอยู่อาศัย น้ำพุ กว้างเมือง หอนาฬิกา ฯลฯ

5. คุณค่าทางสุนทรียภาพอื่น ๆ ซึ่งสะท้อนออกมาในรูปของความสะอาด ความน่าอยู่ของเมือง เช่น

- ความสะดวกในการเดินทาง สามารถเดินทางไปยังส่วนต่าง ๆ ของเมืองได้โดยง่าย ใช้เวลาเดินทางน้อย และไม่มีรถติด
- ความสบายในการอยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมของเมืองที่มีความเป็นธรรมชาติ ให้ทัศนภาพที่ร่ำรวย อากาศมีคุณภาพดี ซึ่งลักษณะของเมืองเช่นนี้ ทำให้ชาวเมืองดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ฯลฯ

3.3 การศึกษาและสำรวจชุมชนเมืองภูเก็ต

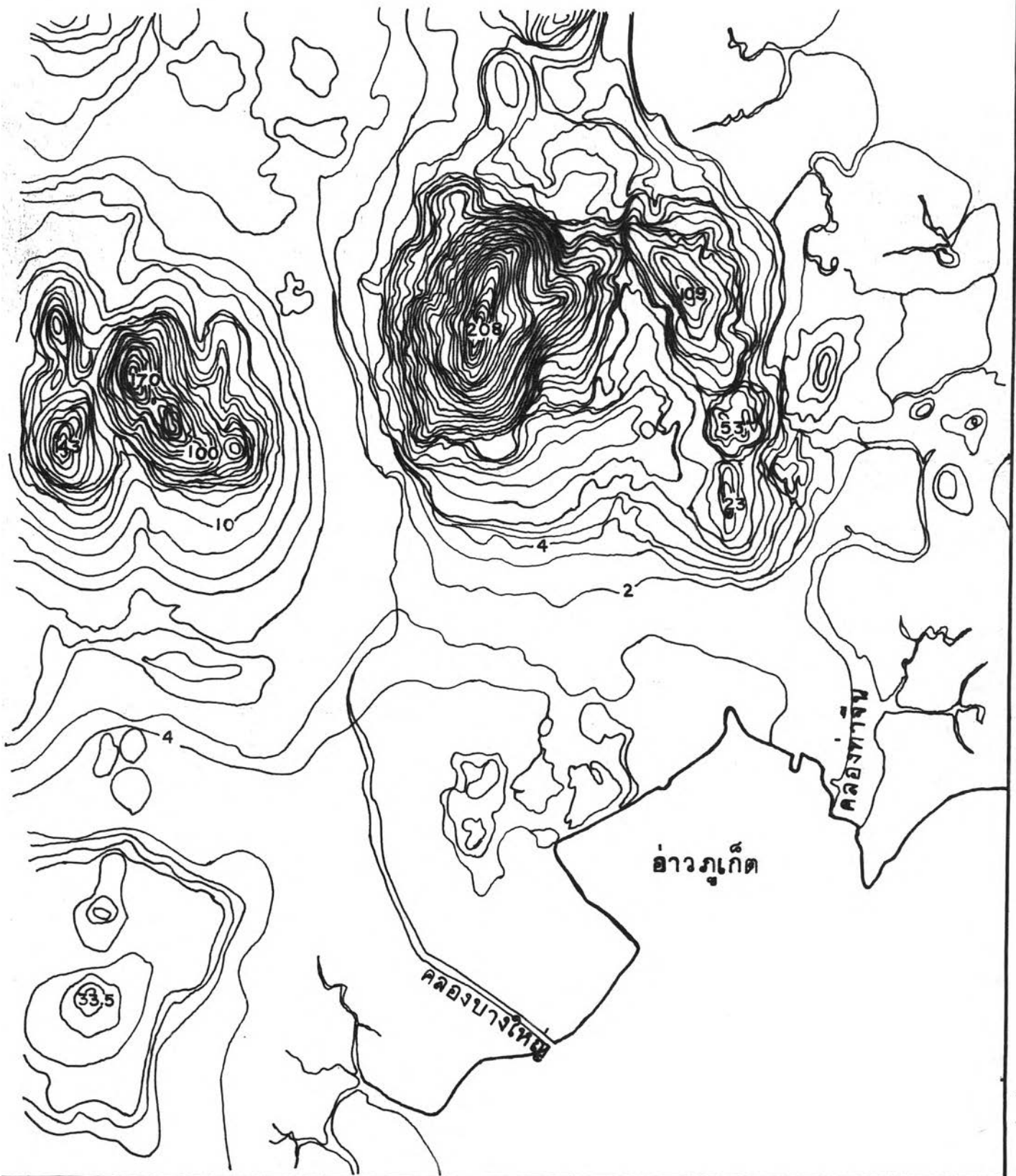
3.3.1 การศึกษาและสำรวจที่ว่างของชุมชนเมือง

โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพของที่ว่าง

ที่ตั้งของตัวชุมชนเมืองภูเก็ตอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะภูเก็ต โครงสร้างของพื้นที่คล้ายแอ่งกระทะที่ลาดเทไปทางใต้และทางตะวันออก โดยมีเขารังและเขารตะแคงอยู่ทางเหนือของตัวเมือง ทางตะวันตกของตัวเมืองเป็นเนินเขาที่สูง ตอนกลางของพื้นที่เมืองมีคลองบางใหญ่ไหลผ่านไปออกอ่าวภูเก็ต ทางตะวันออกของเมืองมีคลองท่าจีนไหลผ่าน การที่ตัวเมืองได้ตั้งอยู่ในบริเวณที่มีลักษณะคล้ายแอ่งกระทะหุบเขามีลำคลองและป่ากล้วยฝั่งทะเล เช่นนี้นับว่าเป็นการได้ประโยชน์จากสภาพภูมิศาสตร์ของที่ตั้งหลายประการด้วยกันคือ ภูเขาทางตะวันตกของเกาะภูเก็ตช่วยป้องกันลมพายุที่อาจจะเกิดมาจากมหาสมุทรอินเดีย ลำคลองที่อยู่ใกล้ทำให้ได้ใช้อุปโภคบริโภค ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกเฉียงใต้ของตัวเมืองเป็นทางออกสู่ทะเลอ่าวพังงา (โปรดดู แผนที่ 3.7)

มวลรูปที่ปกคลุมที่ว่าง

การตั้งบ้านเรือนของภูเก็ตในพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายแอ่งกระทะมีการแผ่กระจายของมวลอาคารที่ปกคลุมโครงสร้างของพื้นที่เมืองไปทุกทิศทางคล้ายรูปดาว แต่เนื่องจากพื้นที่ทางด้านเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ ตะวันตก และตะวันตกเฉียงใต้มีสภาพเป็นภูเขาและที่สูง โอกาสที่เมืองจะแผ่ขยายไปในทิศทางดังกล่าวจึงมีน้อย ทิศทางที่เมืองมีโอกาสนจะแผ่ขยายไปได้มากกว่าทิศทางอื่นๆ คือ ทางตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อพิจารณาถึงมวลอาคารที่ปกคลุมพื้นที่เมืองพบว่า มวลอาคารที่ปกคลุมที่ว่างของเมืองภูเก็ตเริ่มมีปรากฏให้เห็นประมาณราวตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา (ก่อนหน้านี้นบ้านเรือนคงสร้างด้วยวัสดุที่ไม่คงทนจึงไม่มีเหลือปรากฏให้เห็น) เป็นอาคารสร้างด้วยซิเมนต์ เป็นตึกแถว บ้านเรือนเป็นหลัก พัฒนาการของกลุ่มมวลอาคารคงจะมีจุดเริ่มต้นจากย่านใจกลางเมืองเก่าคือ บริเวณถนนกลาง ถนนรัชฎา ถนนตีบุก ถนนกระบี่ และถนนพังงา ในย่านนี้จึงมีกลุ่มอาคารตึกแถวขนาดสองข้าง โครงข่ายของถนนเป็นตาราง

มาตราส่วน
0.5 1 กม.

แผนที่ 3.7 กเกิด
แสดงระดับพื้นผิวดิน (เมตร)
ที่มา: สำนักผังเมือง

การศึกษาคุณค่าทางสุนทรียภาพด้านผังเมือง

สี่เหลี่ยม แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการใช้ถนนในสมัยแรกเริ่ม การขยายตัวของมวลอาคารที่ปกคลุมพื้นที่เมืองในระยะต่อมาคงเกิดจากการใช้เส้นทางถนนเป็นทางติดต่อกับภายนอกตัวเมือง การค้าขายขยายตัว และระบบการปกครองเลยทำให้เกิดอาคารร้านค้าขึ้นริมถนนเทพกษัตริย์* ถนนสุทัศน์ ถนนมนตรี เกิดเป็นอาคารพาณิชย์ตึกสูงชันและแผ่ขยายไปทางตะวันออกเฉียงใต้ของตัวเมือง

ลักษณะของมวลรูปที่ปกคลุมพื้นที่ชุมชนเมืองภูเก็ตมีลักษณะพอที่จะสรุปได้ดังนี้คือ

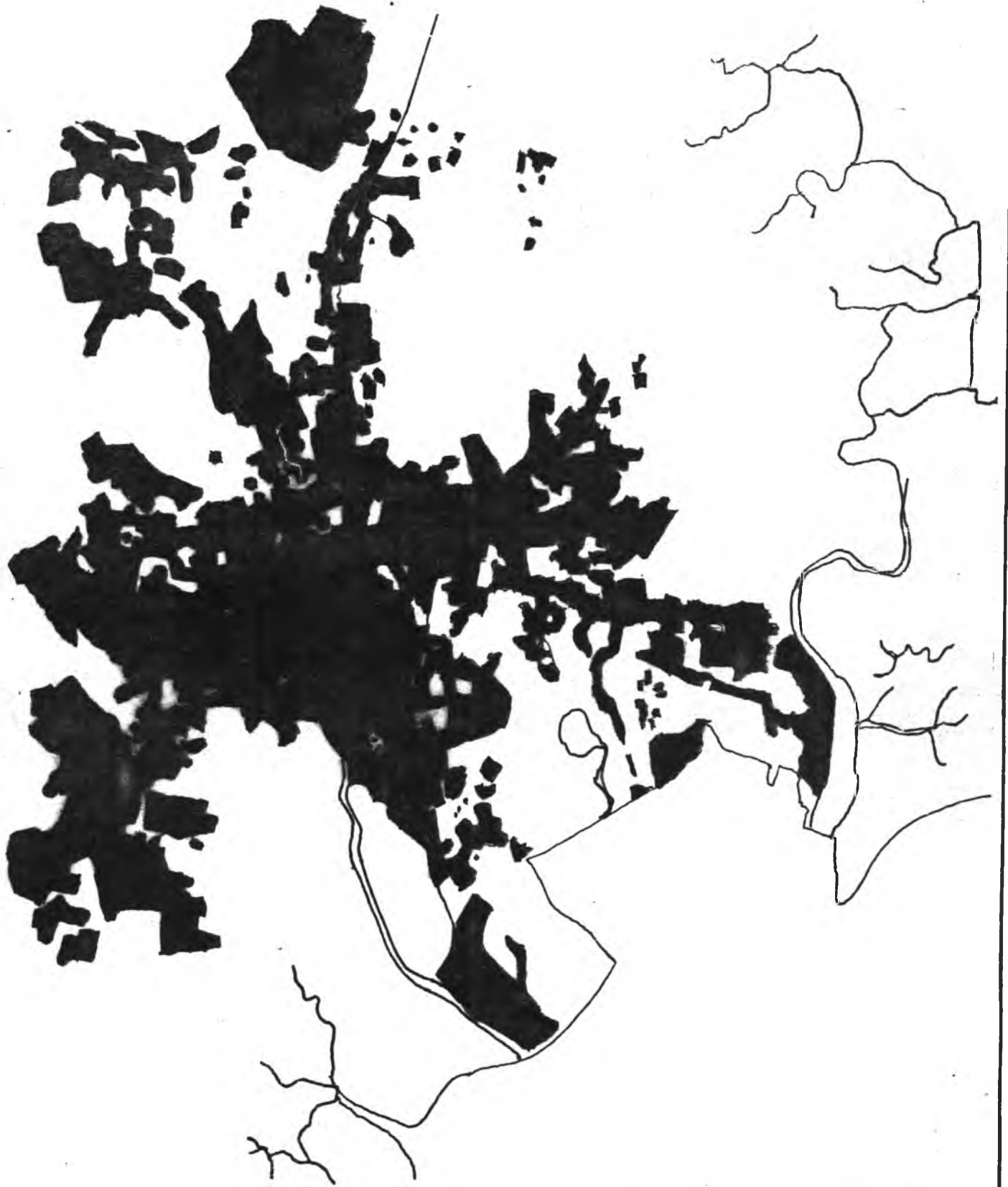
- ในย่านตัวเมืองเก่าเป็นอาคารตึกแถวเก่า 2-3 ชั้น มีความหนาแน่นสูงเนื่องจากมีถนนแคบ ไม่มีที่เว้นว่างระหว่างอาคารตึกแถว แทบไม่เห็นต้นไม้ในย่านนี้เลย (เพราะไม่มีที่ปลูกต้นไม้)

- บริเวณย่านการค้าในตัวเมืองคือ ริมถนนเทพกษัตริย์ ถนนสุทัศน์ ถนนมนตรี เป็นย่านการค้าที่สำคัญที่สุดของเมืองในปัจจุบัน มีอาคารพาณิชย์และตึกสูงริมถนนดังกล่าว แต่ไม่หนาแน่นเพราะถนนมีความกว้างพอสมควร ลักษณะของอาคารต่างรูปแบบต่างความสูงกัน ทำให้รู้สึกว่ามันถูกปิดล้อมนัก ในย่านนี้อาคารตึกแถวจะถูกเปลี่ยนสภาพไปตามความต้องการทางเศรษฐกิจรวดเร็วกว่าย่านอื่น ๆ ของเมือง บางแห่งก็ถูกพัฒนาเป็นกลุ่มอาคารเพื่อประโยชน์ใช้สอยต่าง ๆ

- บริเวณทางตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองเป็นบริเวณที่ความเจริญของเมืองมีแนวโน้มที่จะแผ่ขยายมาในย่านนี้มากที่สุด อาคารที่เกิดขึ้นมักเป็นอาคารใหญ่อาคารสูง เช่น ศูนย์การค้า โรงแรม เป็นต้น ในย่านนี้ปัจจุบันยังมีที่เว้นว่างอยู่ทำให้ไม่หนาแน่น แต่ในอนาคตเมื่อมีมวลอาคารมาปกคลุมพื้นที่ในย่านนี้มากมาย พื้นที่ที่จะหยุดยั้งการแผ่ขยายของมวลอาคารและลดความรู้สึกหนาแน่นคือบริเวณสะพานหินซึ่งเป็นที่ร่องสาธารณะของเมือง

* ถนนเทพกษัตริย์ บางครั้งอาจใช้ภาษาเขียนแบบโบราณเป็นถนนเทพกระษัตริย์ก็ได้หรืออนุสาวรีย์ท้าวเทพกษัตริย์ อาจเขียนเป็นอนุสาวรีย์ท้าวเทพกระษัตริ

- บริเวณโดยรอบใจกลางเมืองจะมีมลภาวะกระจายออกไปตาม
แกนถนน แต่บริเวณตอนเหนือของตัวเมืองเนื่องจากมีเขารัง และเขารัตตะแซะ
ปิดกั้นอยู่ ตลอดจนมีสถานที่ราชการตั้งอยู่ระหว่างช่องเขาและบริเวณเชิงเขา
โอกาสที่มลภาวะบ้านเรือนจะแผ่ขยายไปทางด้านนี้จึงมีน้อย (นอกจากจะหลุด
ออกไปตั้งริมถนนเทพกษัตรีย์ก่อนผ่านระหว่างช่องเขารังและเขารัตตะแซะ)
ส่วนบริเวณรอบเมืองทางตะวันตกและทิศใต้เป็นที่สูงแต่มีถนนตัดผ่านจึงมีโอกาสที่
มลภาวะจะแผ่ขยายออกมาจากตัวเมืองทางด้านนี้ (แต่ไม่มากเท่ากับการแผ่
ขยายไปทางตะวันออกเฉียงใต้) (โปรดดู แผนที่ 3..8 และภาพ 3-6)

มาตราส่วน
0.5 กม.

แผนที่ 3.8 กูเกิด
แสดงพื้นที่สิ่งก่อสร้าง
ที่มา : สำนักผังเมือง

การศึกษาคูณค่าทางสุนทรียภาพด้านผังเมือง

ภาพที่ 3-6 แสดงมวลรูปที่ปกคลุมที่ว่าง

- ① อาคารเก่า
- ② ย่านการค้า
- ③ สถานที่ราชการ
- ④ สะพานหิน

การศึกษาคุณค่าทางสุนทรียภาพด้านผังเมือง

ที่ว่างสาธารณะของเมือง

ที่ว่างสาธารณะของเมืองที่เกิดที่สำคัญประกอบด้วย*

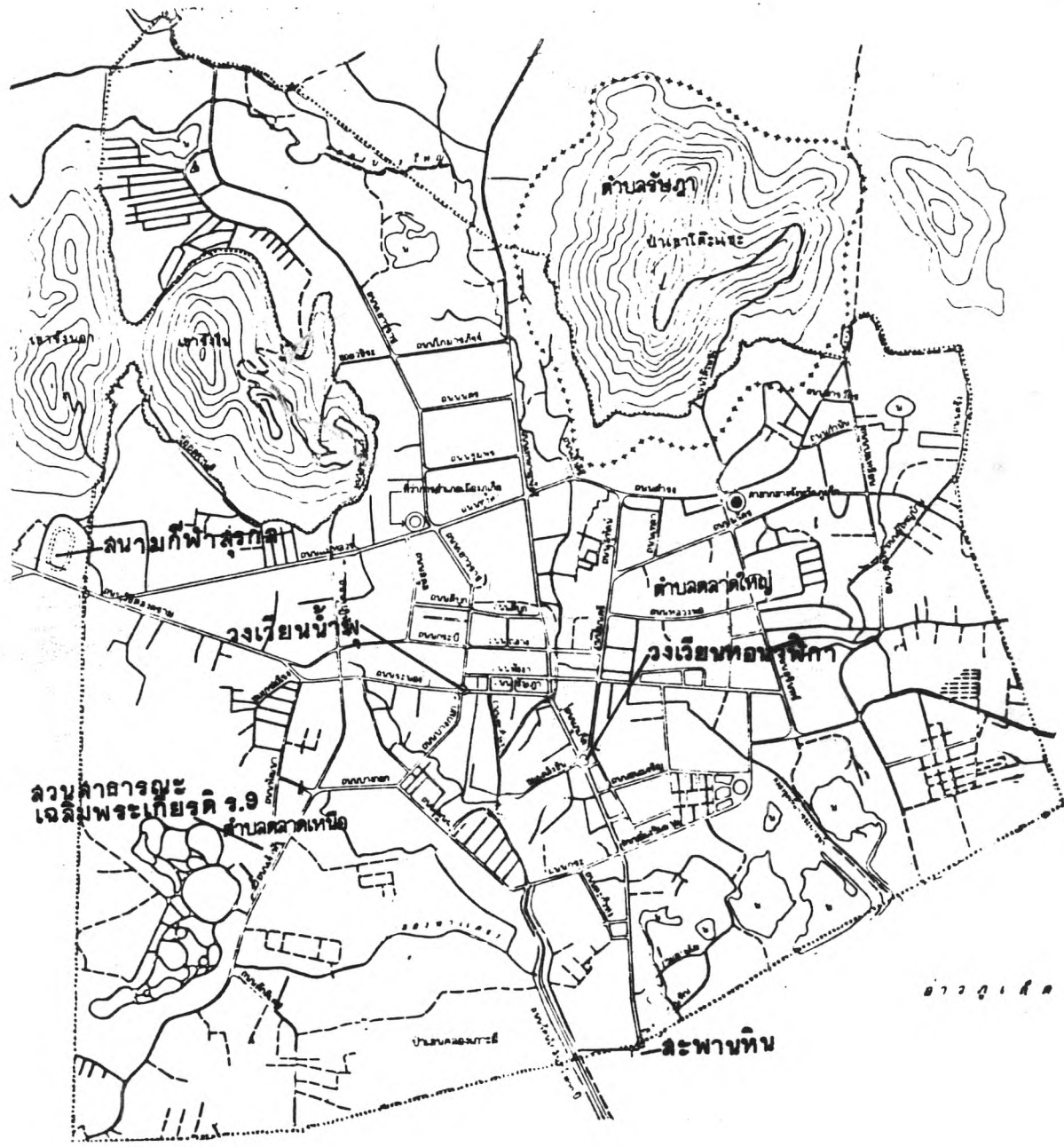
- ถนน ถนนในย่านอาคารเก่าใจกลางเมืองมีความคับแคบเนื่องจากเป็นถนนที่มีมาแต่โบราณ มีรถยนต์ผ่านไปมาจำนวนมาก ส่วนที่ถัดจากย่านนี้ออกมา มีความกว้างมากกว่าจึงมีความเบาบางลง ยิ่งห่างออกมาจากใจกลางเมือง ถนนยิ่งมีรถยนต์น้อยลง ประกอบกับมีพื้นที่ปลูกต้นไม้บ้างจึงไม่รู้สึกรุนแรง ถนนที่มีความกว้างและมีการปลูกต้นไม้ประดับตกแต่งสวยงามที่สุดของเมืองคือถนนภูเก็ตช่วงสะพานหิน ส่วนถนนรอบนอกตัวเมืองอื่น ๆ เนื่องจากลักษณะพื้นที่ริมขอบเมืองเป็นเนินเขาจึงมีลักษณะสูงต่ำเป็นเนินบ้างถ้าได้พัฒนาถนนที่มีลักษณะเป็นเนินดังกล่าวให้สวยงามแล้วก็จะ เป็นถนนที่ให้ความประทับใจต่อผู้พบเห็นที่ผ่านไปมา

- สวนสาธารณะ สวนสาธารณะที่เด่นชัดที่สุดของเมืองภูเก็ตคือสวนสาธารณะเขารังซึ่งเป็นสถานที่ที่สามารถชมทัศนียภาพของตัวเมืองภูเก็ตได้จากที่สูง นอกจากนี้ยังมีสวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ ร.9 (ซึ่งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของตัวเมืองเป็นสวนสาธารณะที่เพิ่งได้รับการจัดสร้างขึ้นมา ยังไม่ค่อยมีผู้คนไปใช้พักผ่อน), ที่ว่างเล็กๆ มุมถนนพังกาตัดกับถนนเทพกษัตรีตรงข้ามกับอาคารสถานีตำรวจเก่า, วงเวียนน้ำพุ, และวงเวียนหอนาฬิกา ซึ่งที่ว่างและวงเวียนที่อยู่ภายในตัวเมืองเหล่านี้เป็นภูมิสัญลักษณ์ของย่านได้เป็นอย่างดี

- สะพานหิน เป็นที่ว่างสาธารณะของเมืองที่เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของชาวเมืองในตอนเย็นๆ เป็นสถานที่ใช้จัดงานเทศกาลงานประเพณีต่าง ๆ ของเมือง องค์ประกอบที่สำคัญเป็นภูมิสัญลักษณ์ของย่านสะพานหินคือ อนุสรณ์เรือขุดแร่ ซึ่งมีรูปร่างคล้ายเปลือกหอยหรือกระเชอดักแร่

- ที่ว่างสาธารณะอื่นๆ ของเมืองคือ สนามกีฬาสุรกุลซึ่งเป็นสนามกีฬาจังหวัด คลองบางใหญ่คลองช่วงที่ผ่านกลางตัวเมืองมักจะต้นเงินไม่ค่อยมีใครให้ความสนใจจนดูคล้ายคูระบายน้ำของเมืองมากกว่า ส่วนที่ว่างสาธารณะ

* ปรกติแผนที่ 3.9

มาตราส่วน
0.5 1 กม.

แผนที่ 3.9 ที่วางผังอาคาร
เมืองภูเก็ต

การศึกษาคุณค่าทางสุนทรียภาพด้านผังเมือง

อื่นๆ มักเป็นสนามของสถานที่หน่วยราชการ เช่น สนามหน้าศาลากลางจังหวัด, สนามหน้าที่ว่าการอำเภอเมือง บางแห่งก็ไม่ค่อยมีใครให้ความสนใจกัน กลายเป็นที่รกร้างก็มี

ความรู้สึกที่มีต่อที่ว่างของเมือง

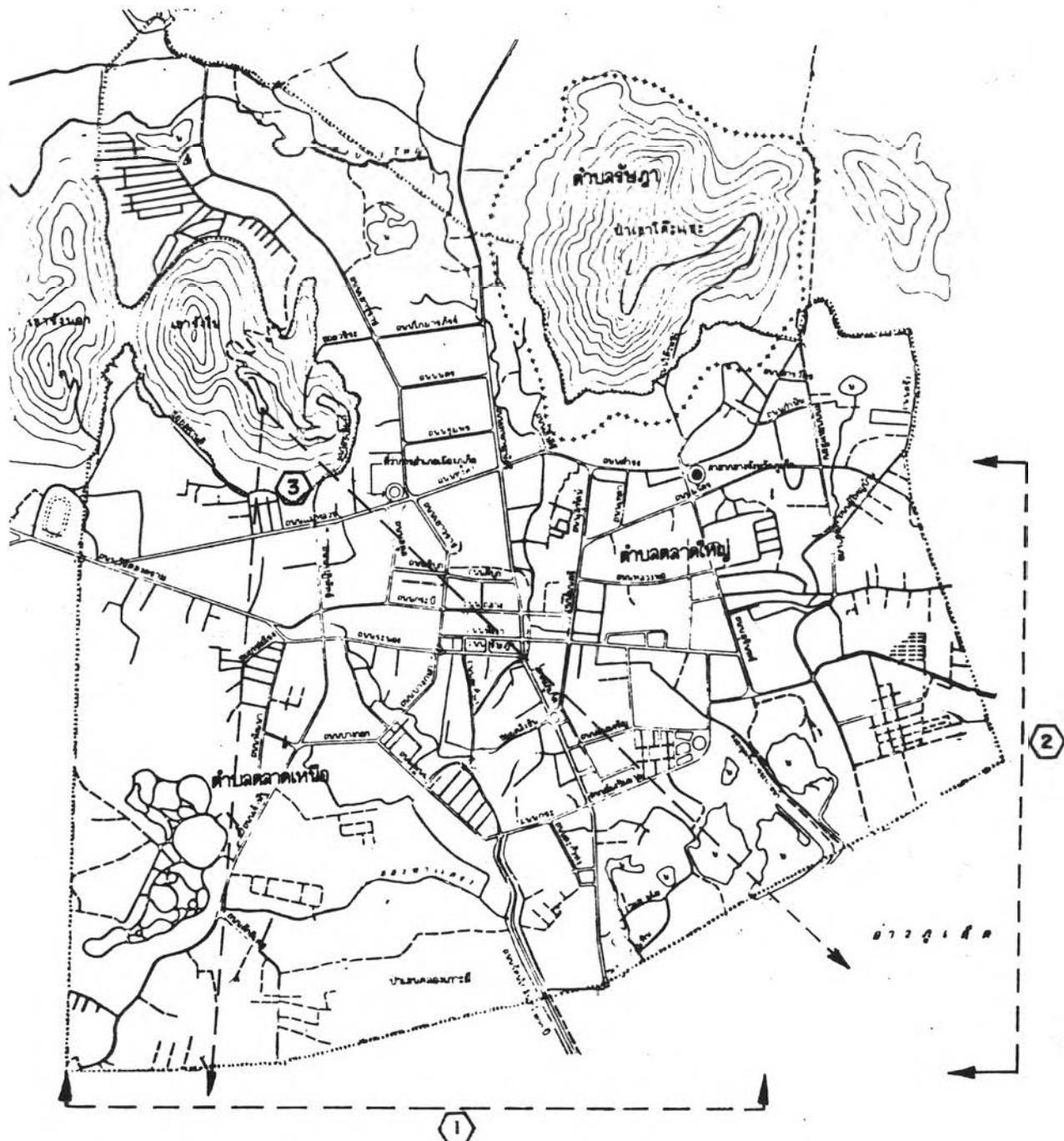
ความรู้สึกที่มีต่อที่ว่างของเมืองภูเก็ตรวมเป็นไปในลักษณะที่หนาแน่น ย่านอาคารเก่าใจกลางเมือง โดยมีขนาดการรับรู้มวลอาคารของเมืองในลักษณะที่มีขนาดเกือบจะเท่าๆ กัน หลังจากนั้นย่านถนนธุรกิจการค้าตัดจากย่านอาคารเก่าออกมาลักษณะความสูงและการจัดวางอาคารไม่เท่ากันจึงรู้สึกว่ามีเมืองมีความเบาบางขึ้น บริเวณถัดออกมาอีกเป็นภูเขาที่สูง ทางเหนือและทางตะวันตกของเมืองที่ว่างของเมืองจะถูกกลืนไปกับธรรมชาติของป่าและเนินเขา เมื่อมองจากขอบนอกคือบนเขาเรียงลงไปทางใต้จะเห็นลักษณะอาคารบ้านเรือนเกาะกลุ่มกันในบริเวณแอ่งกระทะของพื้นที่เมือง ส่วนทางใต้ของเมืองติดกับทะเลมีลักษณะเป็นพื้นที่ที่ว่างไปจนจรดทะเลมีกลุ่มอาคารขนาดใหญ่เริ่มเกิดขึ้น จึงรู้สึกว่ามีมวลของอาคารถูกถ่ายเทจากแอ่งกระทะกลางพื้นที่เมืองให้ไหลถ่ายเทไปลงทะเล

3.3.2 การศึกษาและสำรวจทัศนภาพของชุมชนเมือง

ภาพรวมของชุมชนเมืองภูเก็ต

ทัศนภาพของชุมชนเมืองภูเก็ตเป็นกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นวิวัฒนาการของความเป็นเมือง ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมต่าง ๆ ถ้าหากจะมองภาพรวมของชุมชนเมืองโดยพิจารณาถึงองค์ประกอบทางทัศนภาพด้านผังเมืองก็จะพิจารณาได้ดังนี้

- **วิวมุมกว้างของตัวเมือง** เนื่องจากเมืองภูเก็ตมีภูเขาปิดล้อมอยู่ทางทิศเหนือและทางตะวันตกของเมืองเป็นที่สูง วิวมุมกว้างของตัวเมืองจึงปรากฏว่าเส้นขอบฟ้าของเมืองทางด้านนี้ถูกปิดล้อมอย่างชัดเจนเหมือนกับทางทิศเหนือ ส่วนทางตะวันออกและทางทิศใต้ของเมืองเป็นที่ราบและที่ชายฝั่งทะเล เส้นขอบฟ้า

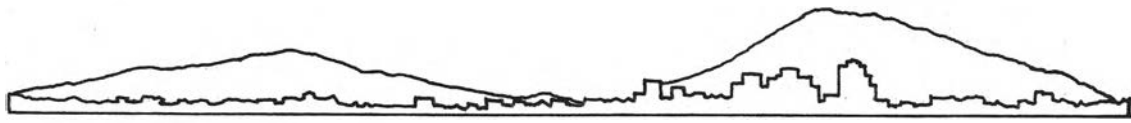
ไปรอดภาพประกอบแผนที่ไป

- ①
- ②
- ③

มองจากระดับพื้นราบไปทางทิศเหนือ
 มองจากระดับพื้นราบไปทางทิศตะวันตก
 มองจากบนยอดเขาจริงไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้

แผนที่ 3.10 ภูเก็ต
 ทิศทางการมองวิวชมกว้าง

การศึกษาคุณค่าทางสุนทรียภาพด้านผังเมือง

① เส้นขอบฟ้าทิศเหนือ

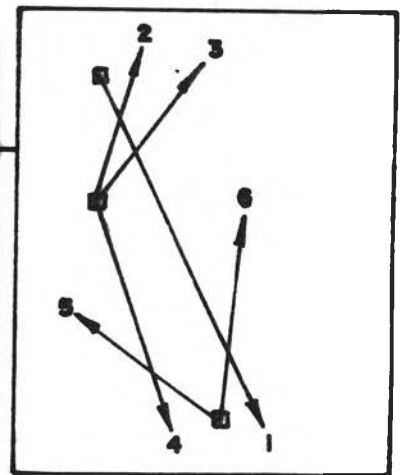
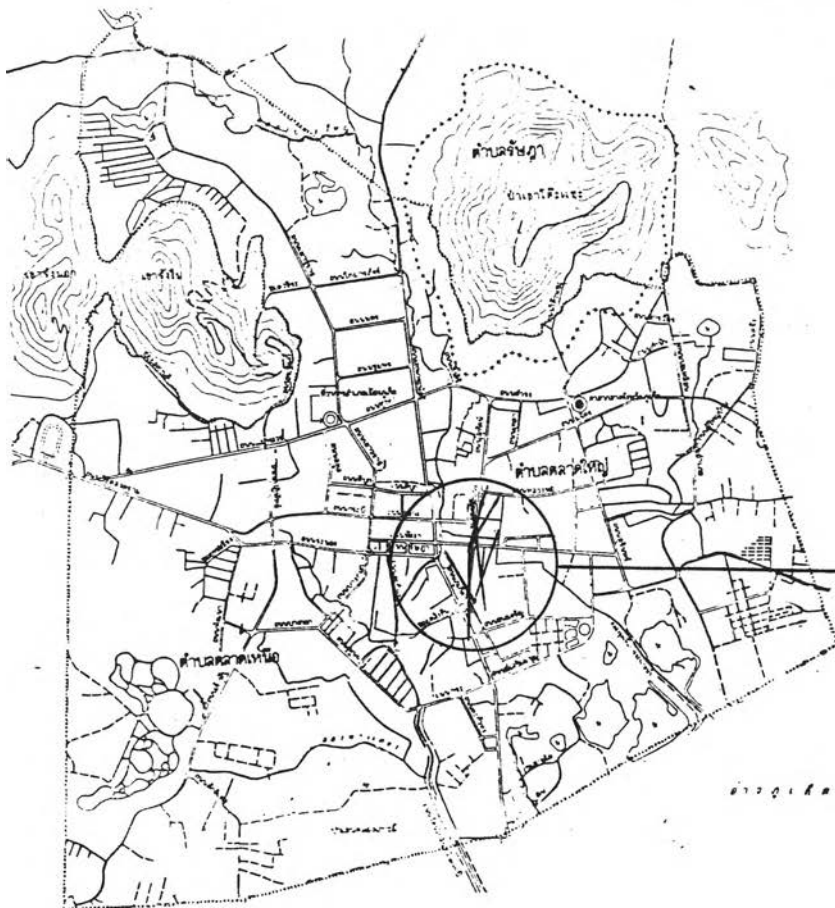
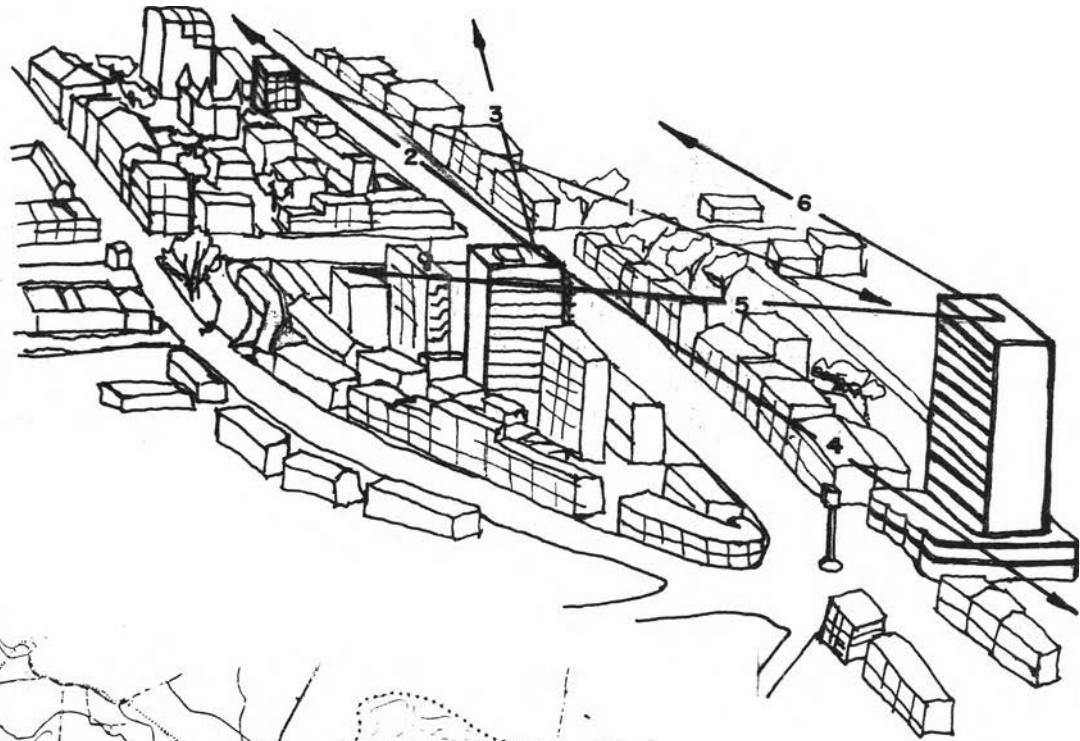
② เส้นขอบฟ้าทิศตะวันตก

③ วิวมุมกว้างทิศตะวันออกเฉียงใต้-ใต้ เมื่อมองตัวเมืองจากเขาจริง

ภาพที่ 3-7
วิวมุมกว้างเมืองภูเก็ต

การศึกษาคณะค่าทางสุนทรียภาพด้านผังเมือง

โปรเจกต์ภาพประกอบแผ่นถัดไป

ภาพที่ 3-๑ กุเกิด
แสดงทิศทางการมองวิมุขกว้างจากอาคารสูง

การศึกษาคุณค่าทางสุนทรียภาพด้านผังเมือง

1

2

3

4

5

6

2 ถนนที่เห็นคือถนนลู่ทศน์ เบื้องหน้าเป็นเขาโต๊ะเต๊ะ

5 ทางซ้ายคือเขารัง

ภาพที่ 3-9
วิวมุมกว้างของเมืองจากอาคารสูง

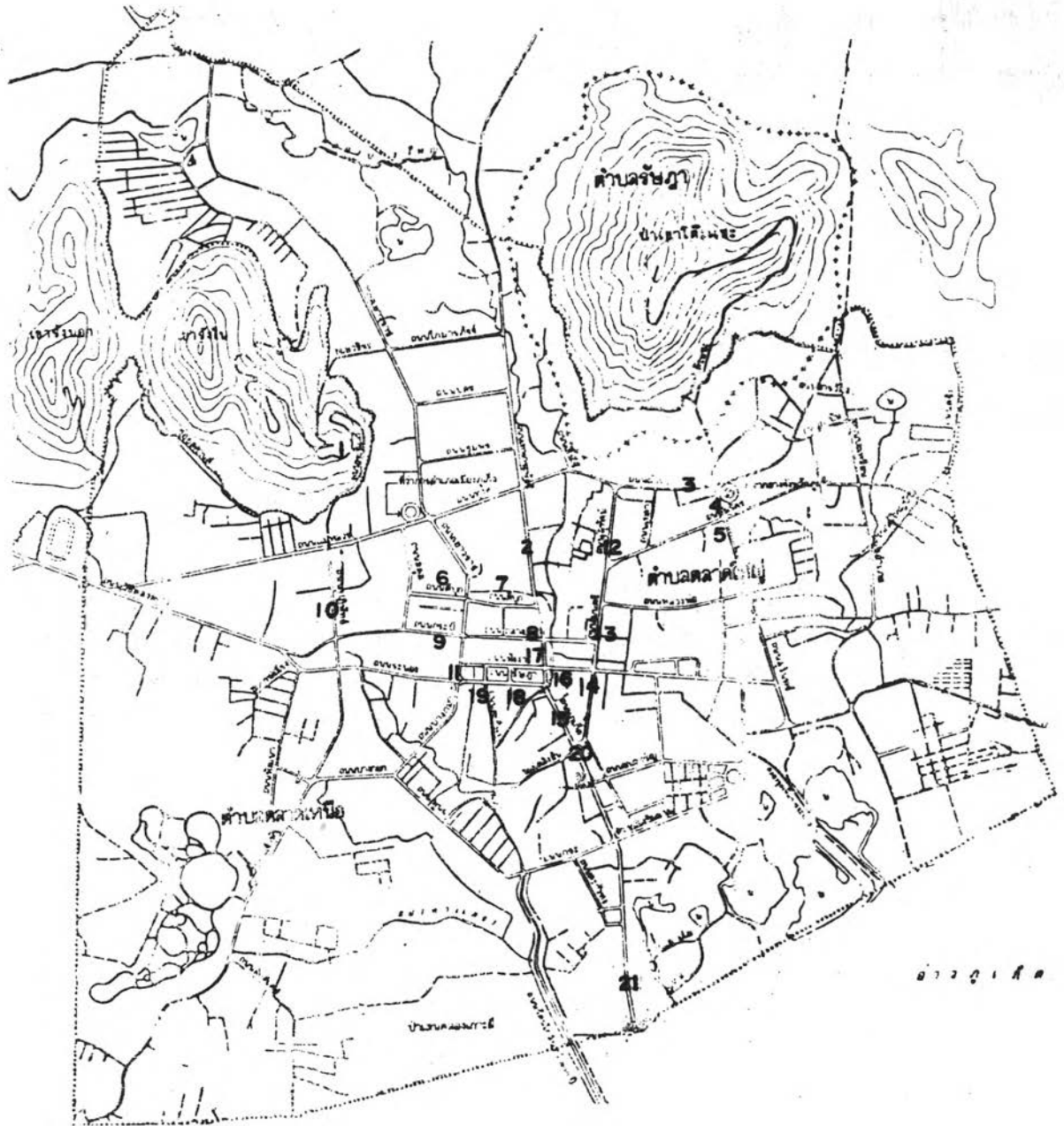
การศึกษาคู่คุณค่าทางสุนทรียภาพด้านผังเมือง

ของเมืองทางด้านนี้โดยพื้นฐานของสภาพแวดล้อมธรรมชาติแล้วจะร่งกว้างไม่มีอะไรมายบัง (นอกจากอาคารสูงที่สร้างขึ้นมาตัดกับเส้นขอบฟ้า) การเคลื่อนที่ในตัวเมืองจะมองเห็นเส้นขอบฟ้าต่างกันคือ ถ้าหากเคลื่อนที่ไปทางทิศเหนือตามถนนมนตรี-ถนนสุทัศน์จะปรากฏภาพของเขารัตตะแหอยู่เบื้องหน้าเป็นเส้นขอบฟ้าอย่างชัดเจน แต่ถ้าเคลื่อนที่ไปตามถนนภูเก็ทไปทางทิศทางใต้ (ทางไปสะพานหิน) แล้ววิมุขกว้างของเมืองในช่วงนี้จะไม่มียะไรมายบังเส้นขอบฟ้า ส่วนการเคลื่อนที่ตามถนนรอบนอกของเมืองบางช่วงที่มีลักษณะเป็นเนินสูงชันไป เช่น ถนนสุรินทร์จากบริเวณหน้าศาลากลางจังหวัดเมื่อมองเข้าสู่ตัวเมืองจะเห็นอาคารบ้านเรือนบางส่วนของตัวเมืองอยู่ในระดับที่พอ ๆ กันเส้นขอบฟ้าของเมือง และถ้าขึ้นไปมองตัวเมืองจากบนเขารัตตะแหจะเห็นตัวเมืองอยู่ต่ำลงไปในระยะใกล้และเส้นขอบฟ้าเป็นทะเลและเกาะภูเขาในทะเล (โปรดดูภาพที่ 3-7 ถึง 3-9)

- **ตัวปิดล้อม*** ตัวปิดล้อมทางทัศนภาพของเมืองภูเก็ทนั้นถ้าไปอยู่กลางย่านอาคารเก่าจะถูกอาคารปิดล้อมมองไม่เห็นเส้นขอบฟ้าของเมือง แต่ลักษณะรูปแบบการก่อสร้างและลวดลายปูนปั้นที่ปรากฏอยู่บนอาคารเก่าก็ให้ความแปลกตาน่าสนใจช่วยชดเชยความรู้สึกถูกปิดล้อมไปได้ เว้นแต่เสาไฟฟ้า สายไฟฟ้า และป้ายโฆษณาที่จะมาเบี่ยงเบนความรู้สึกน่าสนใจให้ลดน้อยลงจนกลายเป็นความยุ่งเหยิงที่ปรากฏแก่สายตา ถัดจากย่านนี้ออกมาเป็นย่านธุรกิจการค้าของเมืองในปัจจุบัน ความรู้สึกถูกปิดล้อมจะลดน้อยลงเนื่องจากถนนกว้างขึ้นและอาคารบ้านเรือนขนาด รูปแบบ ความสูง ไม่เหมือนกันและยังไปทางถนนภูเก็ทซึ่งเป็นทางไปสะพานหิน ความรู้สึกถูกปิดล้อมก็แทบจะไม่เกิดขึ้น

- **ถนน** ความน่าสนใจทางสุนทรียภาพของถนนในตัวเมืองภูเก็ทเริ่มจากถนนที่เข้าสู่ตัวเมืองทางทิศเหนือคือ ถนนเทพกษัตรีและถนนสุทัศน์ ถ้าเดินทางไปทางทิศใต้ สองข้างทางของถนนดังกล่าวจะปรากฏอาคารและตึกสูงเพิ่มมากขึ้นเรียงรายสองข้างถนนจนกระทั่งถนนทั้งสองไปบรรจบกันที่วงเวียนหอนาฬิกา

* ในเรื่องทัศนภาพ ตั้งแต่หัวข้อนี้ไป โปรดดูภาพที่ 3-10 ประกอบ

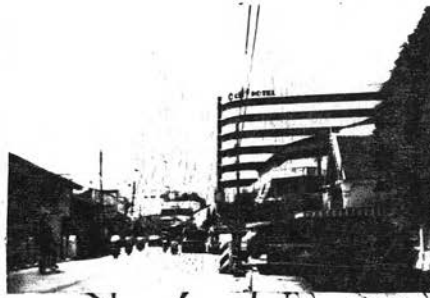

โปรดสังเกตใบ 3 แผ่นถัดไป ตามคุณลักษณะ

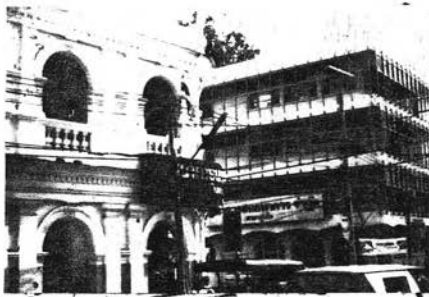
- การปิดล้อมทางทัศนภาพ
- ถนน-เฟอร์นิเจอร์ของถนน และ
- สิ่งที่น่าสนใจทางทัศนภาพ

ภาพที่ 3-10 ภูเก็ต
แสดงลักษณะทางทัศนภาพ

การศึกษาคณะค้าทางสุนทรียภาพด้านผังเมือง

1 ทางขึ้นเขาจริง
 3 อาคารศาลจังหวัดภูเก็ต
 5 สำนักงานเทศบาล
 (6-7 ถนนตีบุก 8 ถนนกลาง 9 ถนนกระบี่)
 2 ถนนเทพกระษัตรี
 4 ถนนลริชท์บริเวณหน้าศาลากลางจังหวัด
 6-9 หน้าอาคารเก่า

17

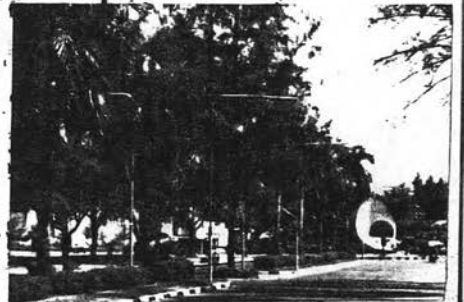
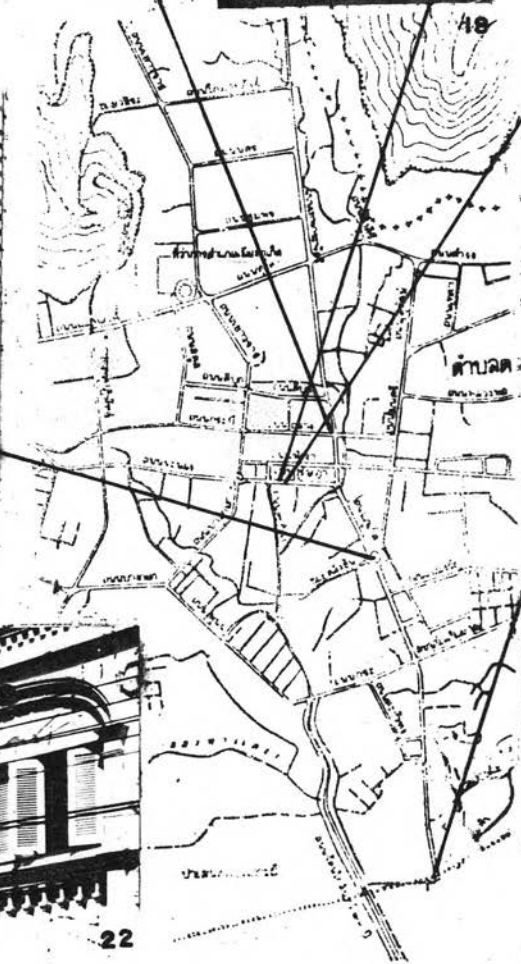
18

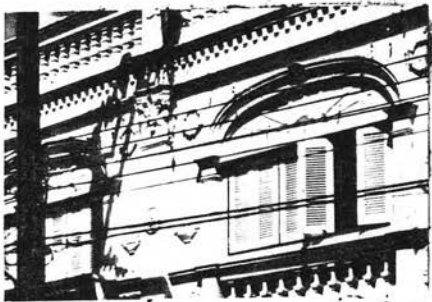
19

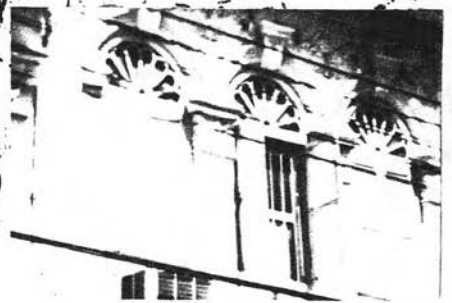
20

21

22

23

17-19 อาคารเก่าซึ่งได้รับการปรับปรุงให้ใช้งานได้อย่างเหมาะสมและอาคารสร้าง-
ขึ้นใหม่ซึ่งได้รับแนวคิดมาจากรูปแบบอาคารเก่า

(17 มณฑลตลาด - ถนนเทพกระษัตรี 18-19 ถนนรัชฎา)

20 บริเวณทอณาฬิกา

21 บริเวณสะพานหิน

22-23 ความงดงามอันวิจิตรปราณีตของอาคารเก่า นำมาซึ่งความงดงามเหล่านี้-
ถูกทำลายลงด้วยเวลาไฟฟ้า ลมไฟฟ้า ป้ายโฆษณา ฯลฯ หรือปล่อยให้-
ชำรุดทรุดโทรม แม้กระทั่งรื้อถอนอาคารทิ้งไป

วงเวียนหอนาฬิกาจึงเป็นช่องวิว เป็นจุดพักสายตาเมื่อผ่านถนนทั้งสองมา ถ้าหากเดินทางไปตามถนนมนตรี-ถนนสุทัศน์ไปทิศทางเหนือของเมืองแล้วช่องวิวของถนนดังกล่าวจะปรากฏภาพของเขารัตตะเขะอยู่เบื้องหน้าอย่างชัดเจน นอกจากนี้ถนนบางสายในตัวเมืองก็ยังคงปรากฏทัศนภาพที่น่าสนใจเป็นภูมิสัญลักษณ์ เช่น ช่วงหนึ่งของถนนเทพกษัตรี ถนนพังงาจะปรากฏภาพวัดมณฑาภิบาลนอาคารสถานีตำรวจเก่า ช่วงหนึ่งของถนนเยาวราชและปลายถนนรัชฎา ถนนระนองจะปรากฏภาพของวงเวียนน้ำพุ เป็นต้น

- **อุปกรณ์ประกอบถนนของเมืองภูเก็ต** อุปกรณ์ประกอบถนนของเมือง เช่น เสาไฟฟ้ารัคมไฟฟ้า ตู้โทรศัพท์ ฯลฯ มีลักษณะเช่นเดียวกับอุปกรณ์ประกอบถนนของเมืองอื่นๆ แต่ที่แตกต่างกันคือสภาพของพื้นที่ที่อุปกรณ์ประกอบถนนเหล่านี้ถูกติดตั้งจะมีความแตกต่างกัน เช่น ในย่านอาคารเก่ามีพื้นที่จำกัดมาก จึงทำให้การติดตั้งอุปกรณ์ประกอบถนนในย่านดังกล่าวมีความยากลำบากและก่อให้เกิดความไม่สะดวกทางทัศนภาพ ถ้าไม่มีการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการติดตั้งอุปกรณ์ประกอบถนนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของเมืองแล้วนับวันอุปกรณ์ประกอบถนนของเมืองก็จะทำลายคุณค่าความงามของย่านดังกล่าว ส่วนในบริเวณอื่น ๆ ของเมืองไม่ค่อยมีปัญหาอะไรมากนัก ยกเว้นทางเดินเท้าที่มีขนาดเล็กและระดับไม่เสมอกันทำให้ยากลำบากในการเดินภายในตัวเมือง

สิ่งที่น่าสนใจทางทัศนภาพ

สิ่งก่อสร้างและสถานที่ของเมืองภูเก็ตที่ควรให้ความสนใจทางทัศนภาพ มีอยู่หลายแห่งได้แก่

- **เขารัตตะเขะ** เป็นสวนสาธารณะและสวนสุขภาพบนภูเขา เป็นสถานที่ชมทัศนียภาพของตัวเมืองที่ดีที่สุดของภูเก็ต เมื่อมองจากบนเขารัตตะเขะจะเห็นตัวเมืองอยู่เบื้องล่างในระยะไกลมีทะเลและภูเขารัตตะเขะเป็นฉากหลังสีฟ้าที่งดงามมาก

- **ศาลากลางจังหวัด-ศาลจังหวัด** ตั้งอยู่เชิงเขาทางตะวันออกเฉียง-เหนือของตัวเมืองความน่าสนใจของสถานที่อยู่ที่ตัวอาคารซึ่งเป็นอาคารเก่าซึ่งรูปแบบการก่อสร้างที่แปลกออกไป

- ย่านอาคารเก่าของเมือง เป็นย่านที่มีอาคารตึกแถวเก่าอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นย่านมีรูปแบบการก่อสร้างแบบเรอเนซองส์และนีโอคลาสสิกผสมจีนและไทย ทำให้มีทัศนภาพที่สวยงามแปลกตาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการประดับตกแต่งผนัง เสาประตู หน้าต่าง ทำให้เห็นภาพที่ลึกลับหนีไปจากความจำเจของอาคารแบบกล่องสี่เหลี่ยมที่เห็นกันอยู่ทั่วไปตามปกติ

- อาคารสถานีตำรวจเก่า เป็นอาคาร 2 ชั้น มีริตมหอนาฬิกายื่นสูงขึ้นไปเป็นชั้นที่สาม เป็นที่หมายตาสําหรับการค้นหาทิศทางเมื่อเดินอยู่ในตัวเมืองตามปกติแล้ว เรามักจะเห็นกันแต่หอนาฬิกาที่สร้างเป็นหอนาฬิกาเดี่ยวๆ แต่อาคารที่มีหอนาฬิกายื่นขึ้นไปนี้เป็นสิ่งที่ค่อนข้างจะแปลกตา

- วงเวียนน้ำพุ วงเวียนหอนาฬิกา เป็นวงเวียนที่ตั้งอยู่ในตำแหน่งที่ผู้ใช้ถนนจะพบเห็นกันเสมอคือ วงเวียนน้ำพุตั้งอยู่ในตำแหน่งที่ถนนรัชฎา-ถนนระนองตัดกับถนนเยาวราช วงเวียนหอนาฬิกาตั้งอยู่ในตำแหน่งที่ถนนมนตรีบรรจบกับถนนเทพกษัตรีจึงน่าที่จะมีการดูแลตกแต่งวงเวียนเหล่านี้ให้สวยงามเป็นที่สะดุดตาสะดุดใจต่อผู้พบเห็น

- สะพานหิน เป็นที่ว่างสาธารณะของเมืองที่ชาวเมืองได้ใช้ในการพักผ่อนหย่อนใจและจัดงานเทศกาลต่างๆ จึงควรที่บริเวณสะพานหินนี้จะได้รับการดูแลทางทัศนภาพให้มีบรรยากาศที่เหมาะสมต่อการพักผ่อนหย่อนใจ การจัดงานเทศกาลต่างๆ ไม่มีป้ายโฆษณาหรือสิ่งอื่นๆ มาทำให้เกิดมลภาวะทางทัศนภาพ

ความรู้สึกในความงามที่เกิดจากทัศนภาพ

ความรู้สึกในความงามที่เกิดจากทัศนภาพของเมืองภูเก็ต ถ้าพิจารณาจากความเด่นชัดของสถานที่ในตัวเมืองแล้วพบว่าย่านอาคารเก่าของเมืองภูเก็ตเป็นย่านที่มีความเด่นชัดมากที่สุด แต่ความเด่นชัดของย่านอาคารเก่าก็ถูกทำให้ลบล้างไปจากการที่มีเสาไฟฟ้า สายไฟฟ้า ป้ายโฆษณา ฯลฯ บดบังตัวอาคารและมีการรื้อทำลายอาคารลงเสมอๆ นอกจากนี้แล้วการมุ่งความสนใจไปแต่สถานที่ท่องเที่ยวหาดทรายชายทะเลทำให้ตัวเมืองเป็นเพียงแต่ทางผ่าน ทุกคนต่างมองข้ามคุณค่าของสิ่งที่มีในตัวเมืองไปอย่างน่าเสียดาย ความรู้สึกในความงามที่เกิดจากการเห็นอาคารเก่าของเมืองภูเก็ตจึงค่อนข้างที่จะมีความสับสนขาดชีวิต

วิญญานของความมั่งคั่งอย่างแท้จริง ส่วนความเด่นชัดทางทัศนภาพของสภาพที่
อื่นๆ เช่น บริเวณสะพานหิน วงเวียนหอนาฬิกา ฯลฯ ก็ยังไม่มีชัดเจนปราณีต
จนผู้พบเห็นรู้สึกว่างาม อย่างไรก็ตามในความรู้สึกโดยรวมทางทัศนภาพที่มีต่อ
เมืองภูเก็ตแล้วในย่านอาคารเก่าน่าจะได้รับการดูแลให้คุณค่าความงามของ
ตัวอาคารมีความชัดเจน ขึ้นโดยการขจัดสิ่งรบกวนต่างๆ ออกไปและสร้างสภาพ
แวดล้อมที่ช่วยสนับสนุนคุณค่าของย่านดังกล่าว เช่น การลดปริมาณรถยนต์
จักรยานยนต์ผ่านย่านดังกล่าวให้น้อยลง การปรับปรุงทางเดินเท้าให้มีระดับเสมอ
กันมีความกว้างมากขึ้น ฯลฯ

ในลักษณะของตัวเมืองโดยรวมแล้วควรจะได้มีการจัดระเบียบองค์
ประกอบต่างๆ ที่รบกวนสายตาเสียใหม่ ทำให้ตัวเมืองมีภาพที่นุ่มนวลเป็นธรรมชาติ
มากขึ้นโดยการประดับประดาด้วยมวลของไม้ดอก ต้นไม้ จนกระทั่งประชาชนโดย
ทั่วไปเกิดความรู้สึกเกิดการรับรู้ถึงห่มวลของต้นไม้ดอกไม้ดังกล่าว (เนื่องจาก
ต่อไปในอนาคตอันใกล้ตัวเมืองภูเก็ตจะมีความหนาแน่นแออัดของอาคารที่เกิดขึ้น
อย่างมากมาย ทำให้ตัวเมืองดูแข็งแรงแรงกระด้างยิ่งขึ้น ถ้าหากไม่มีการจัดระเบียบ
ทางทัศนภาพใหม่และสร้างสิ่งที่เป็นธรรมชาติให้เกิดขึ้นโดยเร็วแล้วภาพของตัว
เมืองภูเก็ตก็จะมีใครอยากมอง)

3.3.3 การศึกษาสารูปของภูเก็ต

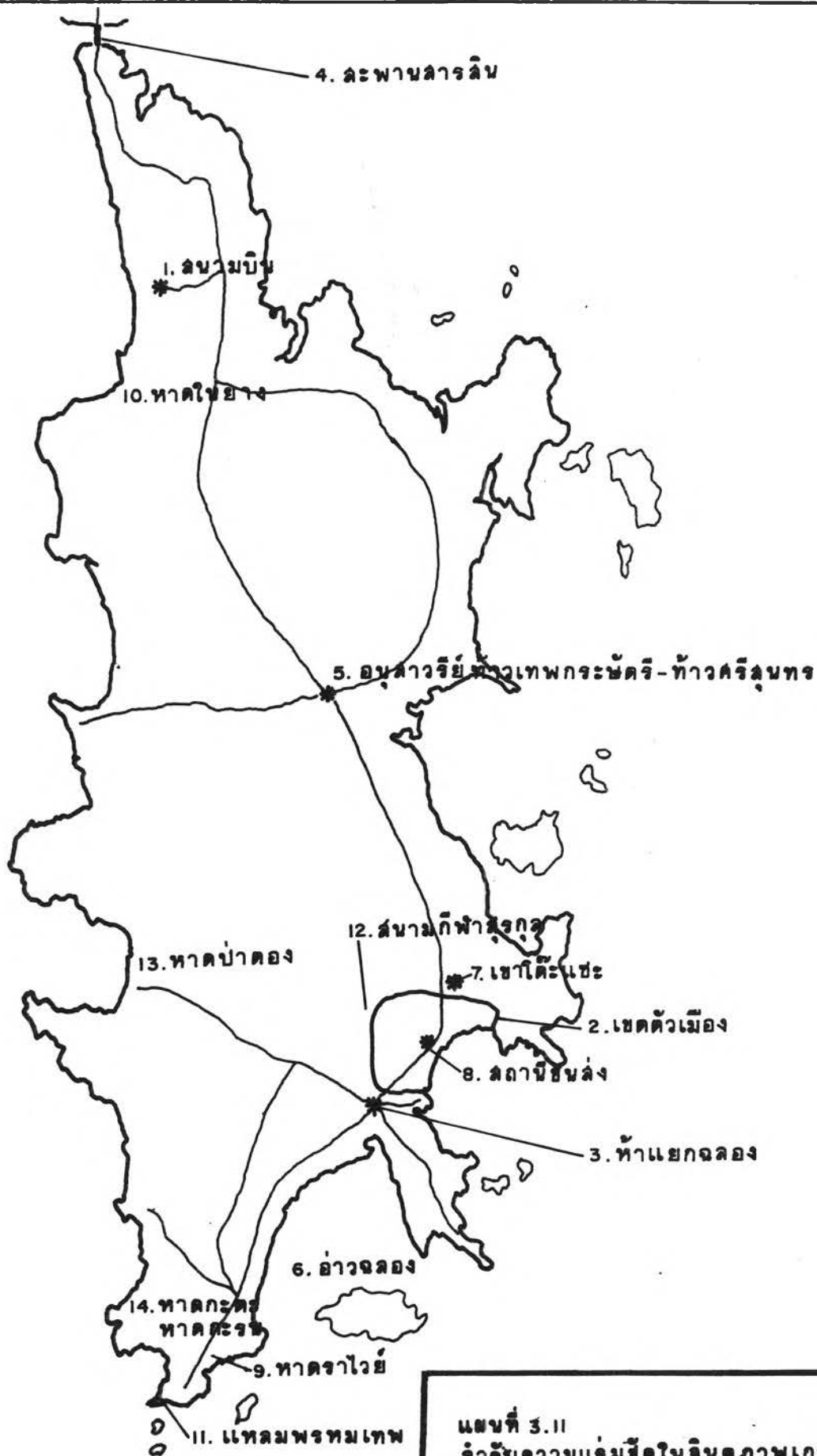
ในการศึกษาสารูปของเมืองเพื่อที่จะค้นหาความแจ่มชัดขององค์ประกอบต่างๆ ของเมืองที่ปรากฏอยู่ในการรับรู้ของชาวเมืองและผู้ที่มาเยือน ได้ทำการศึกษาเป็นลำดับขั้นคือ

- ขั้นแรกเป็นการสำรวจเพื่อทำความเข้าใจในองค์ประกอบของเมืองอย่างคร่าวๆ โดยการดูเที่ยวชมสถานที่ต่าง ๆ รอบเกาะภูเก็ต และการเดินสำรวจในเขตตัวเมืองภูเก็ต

- ขั้นที่สอง ได้ขอให้ชาวเมืองกลุ่มหนึ่งช่วยเขียนแผนที่แนะนำภูเก็ต ซึ่งได้รับการเขียนแนะนำมาในระดับเกาะ ผลจากแผนที่ที่ได้จึงเป็นจินตภาพในระดับเกาะภูเก็ต

- ขั้นที่สาม ได้ใช้แบบสอบถามกับกลุ่มชาวเมืองจำนวน 50 ชุด ซึ่งในแบบสอบถามได้มีการแนะนำให้แยกเขียนองค์ประกอบของเมืองออกเป็น เส้นทาง ชุมทาง เส้นขอบ ย่าน และภูมิสัญลักษณ์ เป็นการค้นจินตภาพในระดับของชุมชนเมืองภูเก็ต (โปรดดูตัวอย่างแบบสอบถามภาคผนวก ง.)

สำหรับผลของการศึกษาสารูปของภูเก็ตในระดับเกาะและเมืองแสดงผลในแผนที่ได้ดังนี้

แผนที่ 3.11
ลำดับความแจ่มชัดในจินตภาพเกาะภูเก็ต

การศึกษาคู่ค้าทางสุนทรียภาพด้านผังเมือง

วิเคราะห์สารูป

จากผลการศึกษาสารูปในระดับเกาะภูเก็ตพบว่า

สนามบินภูเก็ตเป็นสถานที่สำคัญอันดับแรกที่ชาวเมืองได้แนะนำให้รู้จักมากที่สุด อันดับถัดมาคือเขตตัวเมือง ห้าแยกฉลอง สะพานสารสิน อนุสาวรีย์ ท้าวเทพกระษัตรี-ท้าวศรีสุนทร อ่าวฉลอง เขาโต๊ะแซะ สถานีขนส่ง และสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ฯลฯ ซึ่งลำดับของความแจ่มชัดที่ได้รับมานี้พอจะคาดการณ์ได้ว่า การที่ภูเก็ตเป็นเกาะเป็นเมืองท่องเที่ยวมีสนามบินเป็นสถานที่เชื่อมโยงติดต่อกับภายนอกอย่างโดดเด่นทำให้ชาวเมืองภูเก็ตเกิดการนึกถึงจับจุดนี้มาเป็นจุดเริ่มต้นในการอธิบายแนะนำภูเก็ตเป็นอันดับแรก สิ่งที่ชาวภูเก็ตได้นึกถึงและอธิบายในลำดับถัดมาคือเขตตัวเมืองซึ่งเป็นการเชื่อมโยงความนึกคิดกับสนามบินซึ่งให้เห็นว่าสนามบินอยู่บริเวณใด ตัวเมืองอยู่บริเวณใดของเกาะ และเริ่มมีการนึกถึงเส้นทางถนนสิ่งที่จะจดจำได้แม่นยำที่สุดคือห้าแยกฉลอง ถัดมาได้แก่สะพานสารสิน คราวนี้ก็นึกถึงสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์และสิ่งใกล้ตัว เป็นที่น่าสังเกตว่าอ่าวฉลอง และเขาโต๊ะแซะได้รับการแนะนำในลำดับที่ใกล้เคียงกับอนุสาวรีย์ ท้าวเทพกระษัตรี-ท้าวศรีสุนทร ในขณะที่สถานที่อื่นๆ เช่น เขารัง กลับไม่ได้รับการแนะนำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าอ่าวฉลองเป็นอ่าวที่ชาวเมืองคุ้นเคยมากที่สุด หรือเขาโต๊ะแซะเป็นเขาที่อยู่กลางของช่องวิวถนนสุทัศน์-ถนนมนตรี ซึ่งชาวเมืองผ่านไปมาตามถนนดังกล่าวบ่อยๆ ทำให้จดจำได้แม่นยำกว่าสถานที่อื่น ๆ สถานที่ที่ชาวเมืองได้แนะนำในลำดับถัดมาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ซึ่งน่าจะเป็นไปตามลักษณะของการระลึกได้และความคุ้นเคย ดังจะเห็นได้จากสถานที่ท่องเที่ยวที่เพิ่งจะเป็นที่รู้จักกันในระยะเวลาไม่กี่ปีคือ หาดป่าตอง หาดกะตะ หาดกะรน ได้รับการแนะนำในอันดับท้ายๆ

จากผลการศึกษาสารูปในระดับเมืองภูเก็ตพบว่า

1. เส้นทาง ถนนมนตรี ถนนภูเก็ต ถนนเทพกษัตรี ถนนรัชฎา ถนนกลาง เป็นเส้นทางกลุ่มที่มีความชัดเจนมากที่สุดของเมือง เส้นทางที่มีความชัดเจนรองลงไปได้แก่ ถนนสุทัศน์ ถนนระนอง ถนนอ้อมชิมพ่าย ถนนภูเก็ต ช่วงระหว่างวงเวียนหอนาฬิกาและสะพานหิน (ก่อนและหลังช่วงนี้มีความ

1. ถนนมนตรี
2. ถนนเทพกระษัตรี
3. ถนนภูเก็ต
4. ถนนวิภาวดี
5. ถนนกลาง
6. ถนนลัดสั้น
7. ถนนระนอง
8. ถนนอ้อมซิมม้าย

9. ชายทะเลสะพานหิน
10. คลองบางใหญ่

สัญลักษณ์
ความแจ่มชัด (น้อย → มาก)

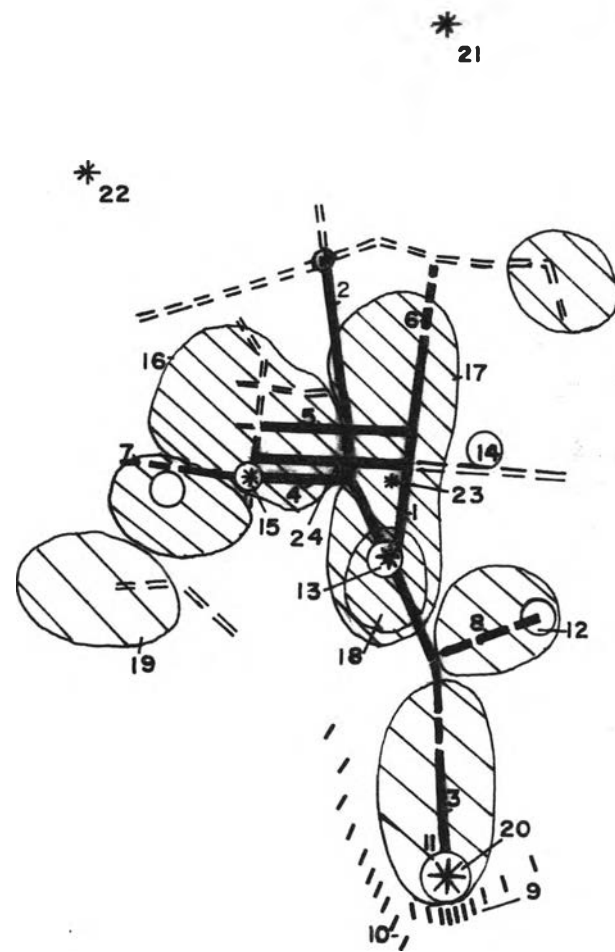
เส้นทาง = - - - - -

เส้นขอบ | | | | |

ชุมทาง ○ ○ ○

ย่าน

ภูมิสัญลักษณ์ * * *

11. บริเวณสะพานหิน
12. ตลาดสดเทศบาล
13. วงเวียนหอนาฬิกา
14. สถานีขนส่ง
15. วงเวียนน้ำพุ

16. ย่านอาคารเก่า
17. ย่านธุรกิจการค้า
18. ย่านวงเวียนหอนาฬิกา
19. ย่านตลาดเก่า

20. อนุสรณ์การทำเหมืองแร่
21. เขาโต๊ะแซะ
22. เขาริง
23. อาคารเฟร็ด
24. สถานีตำรวจเก่า

แผนที่ 3.12 ภูเก็ต
แสดง การปูของเมือง

การศึกษาคณะค้าทางสุนทรียภาพด้านผังเมือง

ชัดเจนมากที่สุด) เส้นทางที่มีความชัดเจนกลุ่มหลังสุดได้แก่ ถนนดำรง ถนนทุ่งคา ถนนพูนผล สาเหตุที่มีความแจ่มชัดด้านมรณทัศน์ของชาวเมืองแตกต่างกันพอจะคาดการณืเป็นสมมุติฐานได้ว่า ถนนกลุ่มที่มีความชัดเจนมากที่สุดกลุ่มแรกเป็นถนนย่านธุรกิจการค้าที่สำคัญที่สุดของเมือง มีอาคารร้านค้าตั้งอยู่หนาแน่น ทำให้ผู้คนชาวเมืองต้องผ่านไปมาบนถนนกลุ่มดังกล่าวอยู่เสมอๆ ทำให้เกิดความจดจำได้ดี ส่วนถนนกลุ่มที่มีความชัดเจนเป็นอันดับถัดมาเป็นที่ตั้งของตลาดสดเทศบาล ไม่ค่อยมีอาคารร้านค้าหนาแน่นเหมือนถนนกลุ่มแรก ชาวเมืองส่วนใหญ่ไม่ได้ผ่านถนนดังกล่าวทุกวัน ความชัดเจนในจินตภาพจึงมีน้อยกว่าถนนกลุ่มแรก ส่วนถนนกลุ่มที่สามเป็นถนนที่เป็นที่ตั้งของสถานีราชการ มีอาคารร้านค้าอยู่น้อย การผ่านเข้าไปบนถนนดังกล่าวจึงมีไม่บ่อยเหมือนการผ่านเข้าไปบนถนนสองกลุ่มแรกความแจ่มชัดด้านจินตภาพจึงมีน้อยกว่า

2. เส้นขอบ เส้นขอบของเมืองภูเก็ตมีความชัดเจนมากที่สุดบริเวณชายทะเลย่านสะพานหิน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบริเวณดังกล่าวเป็นสถานที่ที่ชาวเมืองนิยมไปพักผ่อนหย่อนใจทำให้เห็นลักษณะเส้นขอบบ่อยๆ เกิดการรับรู้จดจำได้

3. ชุมทาง ชุมทางที่มีความชัดเจนที่สุดคือบริเวณสะพานหินซึ่งเป็นที่รวมของกิจกรรมงานเทศกาลต่าง ๆ ของเมือง ชุมทางที่มีความชัดเจนรองลงไปได้แก่บริเวณตลาดเทศบาล วงเวียนหอนาฬิกา สถานีขนส่ง วงเวียนน้ำพุและสี่แยกระหว่างถนนเทพกษัตรีกับถนนทุ่งคา-ถนนดำรงก่อนที่จะเข้าสู่ บริเวณหนาแน่นของเมือง ตามลำดับ

4. ย่าน ย่านที่มีความชัดเจนมากที่สุดคือ ย่านอาคารเก่า ย่านธุรกิจการค้าระหว่างช่วงถนนเทพกษัตรี กับถนนสุทัศน์-ถนนมนตรี ย่านวงเวียนหอนาฬิกา ย่านตลาดเก่า ส่วนย่านที่อยู่รอบๆ ใจกลางเมืองหรือเป็นที่ตั้งของสถานที่สำคัญบางแห่งจะมีความชัดเจนรองลงไป

5. ภูมิสัญลักษณ์ ภูมิสัญลักษณ์ที่แจ่มชัดที่สุดคืออนุสรณ์การทำเหมืองแร่รองลงไปได้แก่เขารัตตะแฉะ เขารัง วงเวียนหอนาฬิกา วงเวียนน้ำพุ ส่วนที่เป็นภูมิสัญลักษณ์ย่อยๆ ได้แก่ อาคารเฟิร์ล (ซึ่งเป็นตึกสูง) อาคารศูนย์รวมข่าวสถานีตำรวจเก่า (ซึ่งเป็นอาคารสองชั้นมีโดมหอนาฬิกาสูงขึ้นไปเป็นชั้นสาม)

3.3.4 การสัมภาษณ์และสอบถามความคิดเห็น

ได้สัมภาษณ์และสอบถามความคิดเห็นจากผู้บริหารบ้านเมือง ชาวเมือง และตัวแทนของนักท่องเที่ยว ดังนี้

1. ได้สัมภาษณ์ ร.ท.ภูมิศักดิ์ หงษ์หยก นายกเทศมนตรีเมืองภูเก็ต เมื่อ 14 มกราคม 2534 ซึ่งท่านได้กรุณาให้ข้อคิดเห็นอันมีประโยชน์หลายประการด้วยกันกล่าวคือ

- เกี่ยวกับผังเมืองภูเก็ต เช่น แผนสาธารณูปโภคซึ่งมีการวางแนวดถนน ตามที่จริงแล้วประชาชนอยากจะตัดถนนเข้ามาใกล้ที่ดินของตน แต่ไม่ชอบให้ถนนตัดผ่านกลางที่ดินของตน ในเรื่องการกำหนดโครงการใช้ที่ดินเป็นสีต่างๆ ประชาชนเป็นห่วงกันมากว่าจะทำประโยชน์ในที่ดินของตนได้ไม่เต็มที่ การกั้นแนวดถนนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในย่านอาคารเก่าใจกลางเมืองไม่ได้มีการพิจารณาถึงคุณค่าของอาคารสถาปัตยกรรมเหล่านั้น ถ้าจะบูรณะสร้างใหม่ก็ต้องรื้อแนวเข้าไปตามที่ผังเมืองกำหนดไว้ แต่กรมศิลปากรเห็นว่าควรให้อนุรักษ์ไว้ในรูปแบบเดิมซึ่งขัดแย้งกันเอง แนวผังเมืองที่อยู่นอกเขตเทศบาลก่อให้เกิดความไม่เข้าใจว่าจะเป็นการรื้อล้างพื้นที่ของหมู่บ้าน ฯลฯ

- เกี่ยวกับเรื่องการปรับปรุงเมืองให้สวยงาม ท่านนายกฯ มีความเห็นว่าส่วนกลางควรจะให้เงินสนับสนุนท้องถิ่น เพราะรายได้จากนักท่องเที่ยว เกิดประโยชน์แก่ประเทศมากกว่าท้องถิ่น ถ้าจะให้ท้องถิ่นลงทุนปรับปรุงเมืองซึ่งเปรียบเสมือนห้องรับแขกให้ดูสวยงามแล้วท้องถิ่นทำไม่ได้ เพราะความสะดวกสบายของชาวเมืองต้องมาก่อน ถ้ามีนโยบายให้ท้องถิ่นปิดถนนบางสายเพื่อเป็นถนนนักท่องเที่ยวท้องถิ่นทำไม่ได้ เพราะถนนมีน้อยอยู่แล้ว ฯลฯ

2. ได้สัมภาษณ์ คุณชาติรี วยาวัจฉัย สถาปนิก 6 เทศบาลเมืองภูเก็ต ได้ทราบว่าเทศบาลไม่มีจุดเน้นว่าจะปรับปรุงพื้นที่ตรงไหนพิเศษ เรื่องของระดับทางเท้าซึ่งสูงๆ ต่ำๆ เนื่องจากเจ้าของห้องแถวที่อยู่ติดถนนก่อสร้างชั้นบนไว้ หรือทางเอียงลาดสำหรับรถยนต์ออกจากห้องแถวไปสู่ถนนเทศบาลแก้ไขไม่ได้ นอกจากนี้ยังได้พูดคุยกันถึงการปรับปรุงทัศนียภาพบริเวณอนุสรณ์การท่าเหมืองแร่ ซึ่งพื้นที่ข้างหลังมีป้ายโฆษณาจรัสรัง เนื่องจากใช้เป็นสถานที่จัดงาน

ต่างๆ ของจังหวัด การปรับปรุงพื้นที่สาธารณะ เล็กๆ มุมถนนในเมือง ปัญหาของต้นไม้ที่มีอยู่น้อยและไม้งอกงาม ฯลฯ

3. สัมภาษณ์ คุณสุวิทย์ พรหมศิริกุล หัวหน้าสำนักงานจังหวัดภูเก็ต ซึ่งคุณสุวิทย์ได้เล่าให้ฟังถึงข้อจำกัดและปัญหาของการพัฒนาเมืองภูเก็ต กล่าวคือ เมืองภูเก็ตมีพื้นที่จำกัด แต่มีความเจริญสูงแบบก้าวกระโดด มีปัญหาการบุกรุกที่ดิน ที่ราชพัสดุป่าชายเลน ปัญหาการก่อสร้างอาคารที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมาก พังเมืองก็ขยายเขตพื้นที่มากขึ้นตามไปด้วย แต่ประชาชนไม่ยอมรับ การบริการสาธารณูปโภคสาธารณูปการต่างๆ ก็ไม่ทันความต้องการ นอกจากนี้ในแง่ของปัญหามลภาวะคือ ยังไม่มีโรงงานกำจัดขยะ กำจัดน้ำเสีย แต่น้ำเสียจากเมืองไม่ค่อยเป็นปัญหามากเท่ากับปัญหาการนำขยะไปถมพื้นที่ชายทะเล ฯลฯ

4. สัมภาษณ์คุณสิทธิพงษ์ บัณฑิตจินดา ผู้ช่วยหัวหน้าสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดภูเก็ต ได้รับทราบข้อมูลและข้อคิดเห็นอันมีประโยชน์อย่างยิ่งหลายประการด้วยกัน คือ

- นักท่องเที่ยวชาวยุโรปจะมากกว่านักท่องเที่ยวจากอเมริกา แต่นักท่องเที่ยวทั้งจากยุโรปและอเมริกา เมื่อมาถึงภูเก็ตจะชอบไปพักที่ชายทะเลทันที ส่วนนักท่องเที่ยวชาวเอเชีย ชาวจีน สิงคโปร์จะชอบไปวัดเพื่อนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นักท่องเที่ยวพวกนี้จะพักในตัวเมือง นักท่องเที่ยวที่ไปพักชายทะเลจะแบ่งตามความชอบนิยมได้สองประเภทคือ ประเภทแรกจะชอบไปตามชายทะเลที่มีคนพลุกพล่าน เช่น ที่หาดป่าตอง ประเภทที่สองจะชอบไปตามชายทะเลที่เงียบสงบ เช่น ที่หาดกะตะ หาดกะรน ฯลฯ

- เกี่ยวกับเรื่องของเมืองมีความเห็นว่าควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมถนน ทางเท้าให้มีความปลอดภัยในการจราจรมากขึ้น อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นการหกล้มเนื่องจากทางเท้าในเมืองภูเก็ตมีระดับไม่เท่ากัน ท่อระบายน้ำมีการเปิดฝาเอาไว้ ส่วนในเรื่องความปลอดภัยในการจับขี่รถยนต์ จักรยานยนต์นั้น นักท่องเที่ยวสามารถที่จะเช่ารถไปขี่ได้โดยไม่ต้องมีใบขับขี่เนื่องจากตำรวจไม่กล้าจับเพราะขัดกับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว การหลงทิศทางในตัวเมืองของนักท่องเที่ยวจะมีประมาณ 10% สาเหตุที่มีน้อยเพราะว่าธรรมชาติของนักท่องเที่ยวจะสังเกตอยู่เสมอและมักจะมีแผนที่อยู่มือถือ

- เกี่ยวกับเรื่องนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเห็นว่า ควรจะอนุรักษ์อาคารเก่าไว้ เพราะเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว ในการพัฒนาเมืองควรจะควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ด้วย ควรมีการปิดถนนเป็นบางช่วงเวลาเพื่อให้เป็นถนนนักท่องเที่ยว มีการตั้งวางซื้อขายของซึ่งจะเป็นผลดีในการเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น ฯลฯ

5. ได้สอบถามเพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่สำนักงานพาณิชย์จังหวัดภูเก็ต ซึ่งได้ให้ความเห็นว่า สภาพความเป็นเมืองภูเก็ตมีอยู่ทั่วทั้งเกาะ ภูเก็ตมีความเจริญเกิดขึ้นรอบ ๆ เกาะแถวชายทะเล และมีการคมนาคมติดต่อภายในเกาะที่สะดวก สภาพทรุดโทรม โรงแรมว่างเปล่า ไม่มีนักท่องเที่ยวมาพักแบบพักตากองจะยังไม่เกิดขึ้น คาดว่าอีกประมาณ 10 ปี อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของภูเก็ตจึงจะถึงจุดอิ่มตัว ปัจจุบันการลงทุนในการก่อสร้างโรงแรมต้องลงทุนเป็นโรงแรมขนาดใหญ่เพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่เข้ามา เป็นหมู่คณะได้ มิฉะนั้นก็จะเสียลูกค้าไป ซึ่งการลงทุนแบบนี้ในระยะฤดูท่องเที่ยว (ตุลาคม-มีนาคม) จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาสามารถมีรายได้ชัดเจนช่วงที่ไม่ใช่ฤดูการท่องเที่ยว (หน้าฝน : เมษายน-กันยายน) ส่วนบ้านจัดสรร และรีสอร์ทก็เกิดขึ้นมากเช่นเดียวกับโรงแรม ภูเก็ตจะเกิดขึ้นตามเชิงเขาที่มีถนนตัดผ่านทุกสาย ผู้ที่เข้ามาซื้อจะเป็นคนต่างถิ่นเมื่อชาวเมืองได้ซื้อจนถึงจุดอิ่มตัวแล้ว

นอกจากนี้ยังได้สอบถามเพิ่มเติมจากเจ้าของร้านบริการให้เช่ารถยนต์ อุปกรณ์ดำน้ำ ตัวแทนบริษัทท่องเที่ยว เจ้าของร้านขายของที่ระลึก เป็นจำนวนมาก ซึ่งได้ให้ข้อคิดเห็นหลายประการด้วยกัน เช่น

นักท่องเที่ยวยุโรป อเมริกา จะชอบมาเที่ยวเมืองไทย เนื่องจากค่าใช่จ่ายถูกกว่าเที่ยวในยุโรป อเมริกา ฯลฯ

นักท่องเที่ยวที่มาพักตามโรงแรมในตัวเมืองส่วนใหญ่จะเป็นคนไทยหรือชาวเอเชีย ส่วนชาวยุโรป อเมริกาจะไปพักแถวชายทะเล นักท่องเที่ยวชาวจีน สิงคโปร์จะเข้ามาในช่วงที่มีเทศกาลงานประเพณีต่าง ๆ

นักท่องเที่ยวชาวยุโรป อเมริกา จะมาดูของที่ระลึกในวันก่อนวันสุดท้ายที่จะกลับ เพื่อสืบราคาแล้ววันรุ่งขึ้นที่จะกลับ มีเงินเหลือจะมาซื้อ และมักจะไม่ต่อ

ราคา ของที่ระลึกที่ซื้อจะเป็นหยิ่งขึ้นใหญ่ๆ ซึ่งจะนำไปประดับบ้าน คนไทยจะซื้อ เครื่องประดับเครื่องแต่งกายชิ้นเล็กๆ ชาวจีนสิงคโปร์จะต่อราคาของที่ซื้อ มากโดยมักจะต่อราคาครึ่งของราคาที่บอกขาย

6. ได้สัมภาษณ์ชาวเมืองภูเก็ต จำนวน 50 คน โดยใช้แบบสอบถาม (ปรกติตัวอย่างแบบสอบถามในภาคผนวก ง.) แบบสอบถามประกอบด้วยคำถาม 2 ลักษณะ คือ คำถามประเภทให้เลือกคำตอบ และคำถามประเภทที่แสดงความ คิดเห็นอย่างอิสระ โดยผู้สอบแบบสอบถามมีอายุอยู่ในช่วง 10-60 ปีทั้งชายและ หญิง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่ในเขตตัวเมือง (35 คน) ที่เหลือ อาศัยอยู่นอกเขตเมือง (15 คน)

- คำถามประเภทให้เลือกตอบ โดยคำถามแต่ละคำถามให้เลือก คำตอบได้มากกว่า 1 ข้อ เพื่อต้องการดูสัดส่วนของคำตอบว่ามากน้อยเพียงใด โดยเปรียบเทียบกับคำตอบอื่น ๆ เท่านั้น ไม่สามารถที่จะนำผลรวมของคำตอบทุก ข้อมารวมกันได้

เกี่ยวกับการเดินทางและเส้นทาง

การใช้พาหนะในการเดินทาง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ (70%) ใช้ รถจักรยาน/จักรยานยนต์ส่วนตัวในการเดินทาง รองลงไป (32%) ใช้รถยนต์ ส่วนตัว ใช้รถยนต์รับจ้าง/รถประจำทางน้อยที่สุด (8%)

สภาพของถนนหนทาง ผู้ตอบแบบสอบถาม 82% เห็นว่าถนนอยู่ในสภาพ ที่คับแคบ การจราจรหนาแน่น 22% เห็นว่าถนนสะอาด 16% เห็นว่าถนนอยู่ใน สภาพที่สะดวกสบายดี 14% เห็นว่าถนนอยู่ในสภาพที่ไม่ค่อยสะอาด

สภาพของทางเดินเท้าในย่านใจกลางเมือง ผู้ตอบแบบสอบถาม 70% เห็นว่าทางเดินเท้าอยู่ในสภาพที่เดินค่อนข้างลำบาก 20% เห็นว่าสะดวกปลอดภัยดี

เกี่ยวกับสภาพของตัวเมือง

สายไฟฟ้า บ้ายโฆษณา ในตัวเมือง อยู่ในสภาพ 36% เห็นว่าพอทนดู ได้ 32% เห็นว่าควรปรับปรุง 28% เห็นว่าไม่มีปัญหา

อาคารบ้านเรือน ตึกแถวอยู่ในสภาพ 38% เห็นว่ามีความชำรุดทรุด
 ทรอมบ้าง 32% เห็นว่ามีดีกาหม่ ๆ ดูสวยดี 26% เห็นว่าอาคารสูงปิดกั้นการ
 เห็น 16% เห็นว่ามีสภาพดีน่าดู 14% เห็นว่าไม่มีปัญหาที่รบกวนสายตา

บรรยากาศของตัวเมืองอยู่ในสภาพ 68% มีความเห็นว่ามีโอเอเซีย ฝุ่น
 ละอองมาก 42% เห็นว่าค่อนข้างแห้งแล้งขาดต้นไม้ 14% เห็นว่าปกติดี มี
 น้อยมากเพียง 6% ที่เห็นว่าร่มรื่นเย็นสบาย

- คำถามประเภทให้แสดงความคิดเห็นมี 2 ข้อ

คำถามข้อแรกถามว่าเอกลักษณ์ของตัวเมือง ประกอบด้วยอะไรบ้าง

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตอบว่าเอกลักษณ์ของเมืองภูเก็ตคืออาคารเก่า
 บางส่วนเห็นว่าอนุสรณ์การทำเหมืองแร่ที่สะพานหิน เขารัง วงเวียนน้ำพุ
 อนุสาวรีย์ท้าวเทพกษัตรี-ท้าวศรีสุนทร วัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) เป็นเอกลักษณ์
 ของเมือง บางส่วนมองในแง่ของการจราจรเห็นว่าการมีรถจักรยานยนต์
 มากเป็นเอกลักษณ์ของเมือง มองว่าการที่มีคลองผ่านเมืองเป็นเอกลักษณ์ของ
 เมือง หรือมองในแง่ของภาษาพูดพื้นเมืองโดยเฉพาะ มองในแง่อุปนิสัยความเป็น
 กันเองของชาวเมือง มองในแง่การมีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ หาดทรายชายทะเล
 ใกล้เคียงตัวเมือง ฯลฯ

คำถามข้อที่สอง ถามว่า เมืองที่สวยงาม น่าอยู่ ควรจะมีลักษณะอย่าง
 ไร

ได้รับคำตอบที่หลากหลาย เช่น

บ้านเมืองต้องสร้างอย่างมีระบบตามแบบแผนที่เทศบาลกำหนดไว้
 ถนนหนทางต้องเป็นไปตามผังเมือง มีการจราจรสะดวก มีต้นไม้ที่เกาะกลางถนน
 ทางเดินเท้าสะอาด ปลอดภัย ไม่เปิดฝาทางระบายน้ำทิ้งไว้ ทางเดินเท้ากว้าง
 ขวางเพียงพอ

ถนนกว้าง มีต้นไม้ สวนหย่อม ไม้ประดับ มีสระน้ำ ตั้งเก้าอี้ไว้โดย
 รอบ สะอาด ยวดยานไม่มากเกินไป

เป็นเมืองที่สะอาด การจราจรสะดวก มีอากาศดี ร่มรื่น ไม้ต้องการ
 ให้มีอาคารสูง ๆ มากนักมีต้นไม้เขียวขจี มีการควบคุมปริมาณของเสียต่าง ๆ

มีทัศนวิสัยในการขับขี่ยอดเยี่ยม การจราจรไม่หนาแน่น ถนนกว้าง ติดตั้งป้ายโฆษณาไฟฟ้ายาวอย่างมีระเบียบ มีทางเท้าตลอดแนวสองข้างถนน

เป็นเมืองที่ไม่มีสิ่งของวางเกะกะทางเท้า เช่น รถให้เช่า รถเข็นป้ายโฆษณาควรอยู่เป็นหลักแหล่ง ไม้ใหญ่จนบดบังอาคารต่างๆ ปลุกต้นไม้ ไม้ดอกไม้ประดับบริเวณทางเท้า และตามเกาะกลางถนน มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจอันร่มรื่นและปลอดภัย

ถนนไม่แคบ เศรษฐกิจดี ปลอดภัยจากโจรร้าย อนุรักษ์ธรรมชาติให้คงอยู่ตลอดไป

สะอาด มีต้นไม้ร่มรื่น มีอาคารเป็นระเบียบกลมกลืน จัดสัดส่วนจราจรและสิ่งก่อสร้างไว้อย่างเหมาะสม ควรจัดทางรถจักรยานยนต์ ระบบบำบัดของเสียมีประสิทธิภาพ ฯลฯ

3.3.5 สรุปผลการศึกษาและสำรวจชุมชนเมืองภูเก็ต

จากการศึกษาและสำรวจชุมชนเมืองภูเก็ต มีข้อสังเกตที่น่าสนใจดังนี้*

1. ตัวชุมชนเมืองตั้งอยู่ในพื้นที่คล้ายแอ่งกระทะของเนินเขา มีลักษณะลาดเทไปสู่ทะเลทางใต้และทางตะวันออก ด้วยเหตุที่ทางทิศเหนือและทิศตะวันตกเป็นภูเขาและเนินเขา

2. ตัวชุมชนเมืองมีการพัฒนาตัวแผ่กระจายออกจากพื้นที่แอ่งกระทะดังนี้

2.1 พัฒนาการของกลุ่มมวลาอาคารคงจะมีจุดเริ่มมาจากย่านอาคารเก่าที่อยู่ใจกลางเมืองคือบริเวณถนนกลาง ถนนรัชฎา ถนนตีบุก ถนนกระบี่ และถนนพังงา แผ่กระจายออกไปโดยรอบ

2.2 การขยายตัวของมวลาอาคารที่ปกคลุมพื้นที่เมืองในระยะต่อมากงเกิดจากการใช้เส้นทางถนนเป็นทางติดต่อกับภายนอกตัวเมือง การค้าขายขยายตัว และระบบการปกครองเลยทำให้เกิดอาคารร้านค้าขึ้นริมถนนเทพกษัตรี ถนนสุทัศน์ ถนนมนตรี เกิดการก่อสร้างอาคารสถานที่ราชการขึ้นบริเวณเชิงเขาทางทิศเหนือของตัวเมือง

2.3 ย่านถนนเทพกษัตรี ถนนสุทัศน์ ถนนมนตรี ปัจจุบันได้กลายเป็นย่านธุรกิจการค้าที่สำคัญของเมือง มีอาคารพาณิชย์ ตึกสูงตั้งอยู่มากมาย เกิดการแผ่ขยายตัวของเนื้อเมือง อาคารพาณิชย์ ตึกสูงมาทางตะวันออกเฉียงใต้ของตัวเมืองซึ่งเป็นพื้นที่ราบ และด้วยข้อจำกัดของขนาดพื้นที่ การแผ่ขยายตัวของเนื้อเมืองได้ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งมีระดับพื้นที่เป็นเนินอยู่เล็กน้อย (เนื่องจากทางทิศใต้ติดทะเล) นอกจากนี้มีการแผ่ขยายตัวของเนื้อเมืองแล้วอาคารที่สร้างขึ้นใหม่ ๆ ในปัจจุบันก็มักจะมีความสูงเพิ่มขึ้นแสดงถึงความหนาแน่นของเนื้อเมืองเพิ่มมากขึ้น

* โปรดดูภาคผนวก ข. ประกอบ

3. ในการเข้าถึง ตัวชุมชนเมืองภูเก็ตเชื่อมโยงกับภายนอกด้วยถนนที่กระจายออกไปตามทิศทางต่างๆ ส่วนถนนภายในตัวชุมชนเริ่มจากย่านอาคารเก่ามีลักษณะเป็นตารางสี่เหลี่ยมทำให้สะดวกในการเข้าถึง แต่การที่ตัวเมืองมีพื้นที่จำกัดถนนในยุคแรกเริ่มที่มีการก่อตัวของตึกอาคารมีความกว้างน้อย ในปัจจุบันมีปริมาณยานพาหนะมากมายทำให้ระบบการสัญจรภายในตัวเมืองมีความหนาแน่นแออัดอยู่บ้าง ส่วนบริเวณรอบตัวเมืองมีการจราจรคลองตัวพอสมควร

4. ที่ว่างสาธารณะของเมืองภูเก็ตตั้งอยู่รอบเขตตัวเมืองคือ ทางตะวันออกเฉียงใต้ของตัวเมืองเป็นย่านสะพานหินซึ่งเป็นที่ว่างสาธารณะของเมือง ทางตะวันตกมีสนามกีฬาจังหวัดและสวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ ร.9 ทางทิศเหนือมีเขารังซึ่งมีสภาพเป็นป่าสถานที่ชมทัศนียภาพของตัวเมือง ลักษณะมีที่ว่างสาธารณะอยู่รอบนอกตัวเมืองโดยที่ภายในใจกลางเมืองไม่ค่อยมีที่ว่างสาธารณะ เช่นนี้ทำให้เกิดความรู้สึกหนาแน่นแออัดในย่านใจกลางเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในย่านอาคารเก่าใจกลางเมืองแม้ว่าตัวอาคารจะสูงเพียง 2-3 ชั้นแต่ก็เป็นแถวติดกันประกอบกับถนนมีขนาดเล็กทำให้รู้สึกหนาแน่น ถัดออกมาจากย่านนี้เป็นอาคารพาณิชย์มีขนาดความสูงต่างกัน ถนนมีความกว้างมากขึ้น ทำให้ผ่อนคลายความหนาแน่นลง

5. ทัศนภาพของชุมชนเมืองภูเก็ตมีลักษณะที่น่าสนใจคือ

5.1 วิวุมกว้างของเมือง ทางทิศเหนือและทางตะวันตกมีภูเขาและที่สูงปิดล้อมเส้นขอบฟ้า ส่วนทางตะวันออกและทางใต้ติดทะเลจึงมีเส้นขอบฟ้าที่ราบเรียบกว้างไกล (เว้นแต่จะมีตัวอาคารตัดกับเส้นขอบฟ้า)

5.2 ตัวปิดล้อมทางทัศนภาพ ในย่านอาคารเก่าใจกลางเมืองขนาดสัดส่วนของอาคารเกือบจะเท่ากันและพื้นที่อยู่อย่างจำกัดทำให้เกิดการปิดล้อมหนาแน่น แต่ลักษณะรูปแบบการก่อสร้างและลวดลายที่ปรากฏอยู่บนตัวอาคารเก่าได้ให้ความสวยงามแปลกตาช่วยชดเชยความรู้สึกถูกปิดล้อมไปได้ ส่วนลักษณะโดยรวมภายในตัวเมืองภูเก็ตแล้วค่อนข้างที่จะมีความแข็งกระด้างเนื่องจากขาดต้นไม้ เว้นแต่พื้นที่รอบนอกซึ่งเป็นภูเขาหรือที่ว่างริมทะเลยังคงมีความเป็นธรรมชาติอยู่

5.3 ถนนของเมืองภูเก็ต มีความน่าสนใจบางช่วงบางตอน ช่องวิวของถนนจะมองเห็นภูมิสัญลักษณ์ของย่าน เช่น วงเวียนหอนาฬิกา วงเวียนน้ำพุ ไรต์มอหอนาฬิกาของอาคารสถานีตำรวจเก่า หรือมีลักษณะของอาคาร สองข้างถนนที่น่าสนใจ (ในย่านอาคารเก่า) การมองเห็นภูมิสัญลักษณ์ของย่านที่กล่าวมานี้มักจะเป็นไปในระยะไกลในช่วงสั้นๆ เนื่องจากระยะทางสั้นของถนน ความประทับใจที่เกิดขึ้นจากการเดินทางผ่านไปตามถนนจึงมีไม่มากนัก แต่ถ้าเดินทางไปทางทิศเหนือตามถนนสุทัศน์-ถนนมนตรีมองตามช่องวิวของถนนจะเห็นเขารัตตะแตะ เป็นภูมิสัญลักษณ์ของเมือง

5.4 อุปกรณ์ประกอบถนนของเมืองภูเก็ตยังขาดความสวยงามเป็นระเบียบ มีพื้นที่สำหรับการตั้งวางน้อยทำให้อุปกรณ์ประกอบบางอย่าง เช่น เสาไฟฟ้าป้ายโฆษณา มักจะไม่เป็นระเบียบทำลายคุณค่าความสวยงามของตัวอาคาร

5.5 ย่านและสถานที่ต่างๆ ของเมืองยังขาดความงามชัดเจน เนื่องจากมีองค์ประกอบต่างๆ ครอบคลุมสายตาอยู่มาก และขาดความนุ่มนวลเป็นธรรมชาติของต้นไม้ ทำให้ดูแข็งกระด้าง

6. ย่านอาคารเก่ามีความเด่นชัดที่ลักษณะรูปแบบของตัวอาคาร ซึ่งแตกต่างไปจากย่านอื่นๆ ของเมืองภูเก็ต แต่การใช้สอยย่านใจกลางเมืองเป็นการใช้สอยที่ผสมผสานคือเป็นที่ประกอบธุรกิจการค้าและใช้เป็นที่อยู่อาศัยไปในตัว เว้นแต่บริเวณย่านรอบนอกของตัวเมืองทางทิศเหนือที่มีลักษณะเป็นย่านสถานที่ราชการและบ้านเรือนพักอาศัยค่อนข้างชัดเจน

7. จากการที่ภูเก็ตเป็นเกาะได้ให้ความแจ่มชัดในความจดจำของชาวเมือง ในลักษณะของการเชื่อมโยงติดต่อกับภายนอก ขอบเขตของตัวเมือง ชุมทางและสถานที่สำคัญ ในแง่ลักษณะของตัวเมืองนั้นชาวเมืองมีความแจ่มชัดในความจดจำเส้นทางในย่านใจกลางเมือง รู้สึกถึงความเป็นเส้นขอบบริเวณสะพานหินซึ่งอยู่ติดทะเล ย่านบริเวณใจกลางเมืองมีความแจ่มชัดในความทรงจำแต่ขอบเขตพื้นที่ย่านซ้อนทับกันไม่สามารถแบ่งแยกให้ได้ชัดเจน ชุมทางและภูมิสัญลักษณ์มีอยู่หลายแห่งแต่ที่ค่อนข้างจะชัดเจนกว่าแห่งอื่น ๆ คือบริเวณสะพานหิน

8. จากการสำรวจความคิดเห็นและศึกษาความต้องการของชาวเมืองพบว่า

8.1 ชาวเมืองต้องการที่จะอนุรักษ์อาคารเก่าและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ธรรมชาติแวดล้อมอันเป็นเอกลักษณ์ของเมืองภูเก็ตไว้

8.2 ชาวเมืองได้ให้ความเห็นว่าปัญหาเมืองภูเก็ตคือ การที่ตัวเมืองมีพื้นที่จำกัด มีความเจริญสูงแบบก้าวกระโดด แต่การให้บริการสาธารณสุขประเภทสาธารณสุขการตามไม่ค้อยทัน

8.3 ชาวเมืองต้องการมีเมืองที่สะอาดร่มรื่น อากาศดี ปราศจากควันพิษ ฝุ่นละออง มีความสะดวกปลอดภัยในการเดินทางและอยู่อาศัย

9. ในการมีส่วนร่วมในการใช้สอยตัวเมืองภูเก็ตพบว่าชาวเมืองจะใช้สอยสถานที่ต่าง ๆ ของเมืองในชีวิตประจำวันตลอดเวลา แต่นักท่องเที่ยวจะเข้ามาจำนวนมากกว่าชาวเมืองหลายเท่าตัวจะใช้สถานที่ของเมืองในช่วงเวลาสั้น ๆ หมุนเวียนกันไป ลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะพิเศษของเมืองท่องเที่ยว

3.3.6 สรุปคุณค่าทางสุนทรียภาพของเมืองภูเก็ต

จากการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนเมืองพบว่า เมืองภูเก็ตมีคุณค่าทางสุนทรียภาพเนื่องจากสิ่งต่อไปนี้

1. ลักษณะภูมิประเทศ และโครงสร้างทางกายภาพของตัวเมือง ได้ทำให้เกิดคุณค่าคือ

1.1 การที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นเกาะทำให้มีหาดชายทะเล ภูเขา ตามธรรมชาติ อยู่รอบเกาะ ซึ่งตัวเมืองภูเก็ตเป็นศูนย์กลางของสถานที่ท่องเที่ยว เป็นสื่อทางผ่านไปสู่การรับรู้คุณค่าความสวยงามของสถานที่ตามธรรมชาติเหล่านั้น

1.2 ลักษณะโครงสร้างทางกายภาพของเมืองที่มีสภาพพื้นที่ตัวเมืองเป็นภูเขาและที่ราบชายทะเล

2. การติดต่อค้าขายกับต่างบ้านต่างเมืองมาเป็นระยะเวลายาวนาน ทำให้รับเอาศิลปประเพณีวัฒนธรรม เข้ามาปรับใช้ ซึ่งได้ปรากฏให้เห็นเป็นเสน่ห์ เป็นความงดงามของเมืองทั้งในแง่วิถีทางการดำรงชีวิต และสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเมือง เช่น เทศกาลกินเจ อาคารเก่าเมืองภูเก็ต เป็นต้น

3. คุณค่าทางสุนทรียภาพจากลักษณะทางทัศนภาพ กล่าวคือ

3.1 ความงดงามที่เกิดขึ้นจากการได้เห็นลักษณะตามธรรมชาติของภูเขา หาดทราย ชายทะเลต่าง ๆ เป็นความงดงามของสถานที่แต่ละแห่งซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป

3.2 การที่มีภูเขาและทะเลอยู่นอกตัวเมือง ทัศนียภาพของตัวเมืองภูเก็ตเมื่อมองวิมุขกว้างจากระยะไกล เช่น จากยอดเขารัง จากอ่าวภูเก็ต มีลักษณะสวยงามเด่นชัด เนื่องจากมีฉากหลังและเส้นขอบฟ้าเป็นทะเลหรือภูเขา เป็นลักษณะเด่นแตกต่างจากเมืองที่ตั้งอยู่บนที่ราบกว้าง ๆ ทั่วไป

3.3 กลุ่มอาคารเก่าเมืองภูเก็ต มีลักษณะที่น่าสนใจคือ เป็นศิลปสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานระหว่างศิลปะแบบเรอเนสซองส์และนีโอคลาสสิกของยุโรปกับศิลปะแบบจีนผสมไทย ได้ให้ความงดงามแปลกตา มีความวิจิตรบรรจง

เป็นสิ่งที่ให้คุณค่าทางทัศนภาพ ให้ความรู้สึกเชื่อมโยงผสมผสานระหว่างอารยธรรมตะวันตกกับตะวันออก

4. ความแจ่มชัดเข้าใจได้และสาธิตของเมือง

4.1 เมืองภูเก็ตมีความแจ่มชัดในลักษณะของที่ตั้ง เมืองที่เป็นเกาะ และการมีกลุ่มอาคารเก่าอยู่ใจกลางเมืองเป็นแกนกลางของเมือง

4.2 จากการวิเคราะห์สาธิตของเมืองโดยแยกเป็น เส้นทางเส้นขอบ ชุมทาง ย่าน ภูมิสัญลักษณ์ พบว่าองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้มีความชัดเจนในความจดจำของชาวเมืองพอใช้ แสดงว่าโครงสร้างของเมืองมีความเป็นระเบียบพอสมควร

5. คุณค่าทางสุนทรียภาพอื่น ๆ ซึ่งทำให้เมืองภูเก็ตเป็นเมืองที่มีชีวิตชีวา น่าอยู่ เช่น

- อรรถาธิบายมิติของผู้คน และลักษณะสภาพแวดล้อมของเมืองที่ให้ความเป็นมิตรไมตรีต่อนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน
- ความสะดวกในการเดินทางเนื่องจากมีโครงข่ายถนนเชื่อมโยงทั่วทั้งเกาะภูเก็ต ทำให้สามารถเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ทั่วทั้งเกาะได้โดยง่าย ฯลฯ